

25—28 april

Debatter m. m.**Tisdagen den 25 april**

Sid.

Svar på interpellationer:

av herr Tistad om åtgärder mot illegal införsel av narkotika ..	5
av herr Schött ang. narkotikamissbruket	7
av herr Skårman ang. hjälpklass elevernas yrkesförberedelse och arbetsanpassning	9
av herr Wikberg om samordning av de statliga trafikföretagens persontrafik	13
av herr Hübinette om förlängt öppethållande för allmänheten vid länsstyrelserna	16

Onsdagen den 26 april

Avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inven- tarier och byggnader, m. m.	20
Resultatutjämning vid beskattningen m. m.	30
Om översyn av reglerna för förhandlings- och avtalsrätt för tjäns- temän i offentlig förvaltning	46
Om jämställdhet mellan män och kvinnor inom socialförsäkrings- systemet	48
Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.	49
Interpellation av herr Wanhainen om statliga bidrag eller lån till katastrofdrabbade renägare för inköp av livrenar	64
Meddelande ang. enkel fråga av herr Eriksson, Karl-Erik, ang. nedläggningar av företag till följd av investeringsavgiften	66

Torsdagen den 27 april		Sid.
Svar på enkla frågor:		
av herr Svanström om åtgärder för att lindra verkningarna av varvskrisen i Oskarshamn		67
av herr Petersson, Erik Filip, om ökad utbildning av läkare i psykiatri		69
av herr Lidgard om beredande av möjlighet för elever att gå om andra ringen i gymnasiet		70
Interpellation av herr Sveningsson ang. övergången till och övningskörning i högertrafik		72
Meddelande ang. enkel fråga av herr Svanström ang. straffrättsligt ansvar för apotekstekniker		74

Fredagen den 28 april

Svar på interpellationer:		
av herr Kristiansson, Axel, ang. kungörande av anmälan till förenings- och handelsregistret		75
av herr Andersson, Axel, om ändrade bestämmelser angående offentligt kungörande i tidningarna i vissa fall		75
Lån till bostadsrättsföreningen Musköten		78
Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län		83
Befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt		90

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 26 april

Statsutskottets utlåtande nr 61, ang. bidrag till handelshögskolan i Stockholm		20
— nr 62, ang. vissa pensionsfrågor m. m.		20
Bevillningsutskottets betänkande nr 28, ang. ändring i kommunal-skattelagen, m. m.		20
— nr 34, om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnader för vatten- och luftvård		20
— nr 35, ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.		20
— nr 36, ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.		30
— memorial nr 40, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om befrielse från arvsskatt för stiftelser och sammanslutningar som är befriade från gåvoskatt		45

	Sid.
Andra lagutskottets utlåtande nr 30, om översyn av reglerna för förhandlings- och avtalsrätt för tjänstemän i offentlig förvaltning	46
— nr 37, ang. angivandet av de tjänstemän som är undantagna från disciplinär bestraffning	48
— nr 38, om översyn av socialförsäkringssystemet såvitt angår frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor	48
— nr 39, om pensionering av äldre friställd arbetskraft m. m. ..	49
— nr 40, ang. ändrad lydelse av 33 § och 40 § 2 mom. civilförsvarslagen	64

Fredagen den 28 april

Statsutskottets utlåtande nr 63, ang. allmän beredskapsstat: allmänna frågor och bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om arbeten inom viss kostnadsram	77
— nr 64, ang. allmän beredskapsstat: justitiedepartementet	77
— nr 65, ang. allmän beredskapsstat: försvarsdepartementet	77
— nr 66, ang. allmän beredskapsstat: socialdepartementet	78
— nr 67, ang. allmän beredskapsstat: kommunikationsdepartementet	78
— nr 68, ang. allmän beredskapsstat: finansdepartementet	78
— nr 69, ang. allmän beredskapsstat: ecklesiastikdepartementet ..	78
— nr 70, ang. allmän beredskapsstat: handelsdepartementet	78
— nr 71, ang. allmän beredskapsstat: inrikesdepartementet	78
— nr 72, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: försvarsdepartementet	78
— nr 73, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: socialdepartementet	82
— nr 74, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	82
— nr 75, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet	82
— nr 76, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: inrikesdepartementet	82
— nr 77, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	82
— nr 78, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: staten för statens allmänna fastighetsfond	82
— nr 79, ang. ytterligare anslag på tilläggsstat II: studiemedelsfonden	82
— nr 80, ang. förvärv av Skoklosters slott och samlingar	82
— nr 81, ang. omorganisation av överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap	82
— nr 82, ang. organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten	82
— nr 83, ang. anslag till bidrag till företagareföreningar m. m. ..	83
— nr 84, ang. stat för försvarets fastighetsfond	90

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 38, ang. befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvs- skatt	90
— nr 42, ang. förslag till förordning om antidumping- och utjämningsstull, m. m.	95
— nr 43, ang. ändrad lydelse av 35 § 4 mom. kommunalskattelagen	95
Första lagutskottets utlåtande nr 31, om möjlighet för domstol att anställa tolk	95
— nr 32, om beaktande i rättsliga sammanhang av utlännings språksvårigheter	95
— nr 33, om straff för försök till frihetskränkande otukt	95
Jordbruksutskottets utlåtande nr 15, ang. allmän beredskapsstat: jordbruksärenden	95
— nr 16, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: jordbruksärenden	95
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22, ang. förorening- en av vattendrag genom vissa tvättmedel m. m.	95
— nr 23, ang. vatten- och luftföroreningar m. m.	95
— nr 24, om en fullständigare rening av avloppsvatten	95

Tisdagen den 25 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr *Larsson, Thorsten*, anmälde, att han den 21 i denna månad åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollet för den 14 in-
nevarande månad.

Upplästes följande till kammaren in-
komna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om tjänstle-
dighet från riksdagsarbetet den 28 april
1967 för deltagande i EFTA:s minis-
termöte i London.

Stockholm den 25 april 1967

Gunnar Lange

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes tredje lag-
utskottets förslag till riksdagens skri-
velse, nr 155, till Konungen i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition an-
gående vissa anslag ur kyrkofonden,
m. m. jämte i ämnet väckta motioner,
i vad propositionen och motionerna
hänvisats till lagutskott och behandlats
av tredje lagutskottet.

**Om åtgärder mot illegal införsel av
narkotika**

Herr statsrådet och chefen för fi-
nansdepartementet STRÄNG, som till-
kännagivit, att han hade för avsikt att
vid detta sammanträde besvara herr
Tistads interpellation om åtgärder mot

illegal införsel av narkotika, erhö-
ll det och yttrade:

Herr talman! Herr Tistad har inter-
pellerat mig om vilka åtgärder som jag
planerar för att effektivt motverka ille-
gal införsel av narkotika.

Tullkontrollen har under det senaste
decenniet liberaliserats för att under-
lätta den legala resande- och godstrafi-
ken. Narkotikasmugglingen bör inte le-
da till en generell skärpning av denna
kontroll. Eftersom narkotika är en lätt-
gömd vara, skulle resultatet av en sådan
skärpning bli av relativt litet värde och
inte stå i rimligt förhållande till de
olägenheter som skulle drabba den le-
gala trafiken.

Bekämpningen av den illegala inför-
seln av narkotika bör därför ske främst
på grundval av upplysningar som fås
genom målinriktad inre spaning och
genom utländska myndigheter. Dessutom
måste den avse samtliga led i distribu-
tionskedjan. Verksamheten förutsätter
således ett nära samarbete mellan tull-
och polismyndigheterna. Rikspolissty-
relsen och generaltullstyrelsen har vid-
tagit åtgärder för att underlätta och ef-
fektivisera ett sådant samarbete.

Som ett led i smuggelbekämpningen
har inrättats ett centralt underrättelse-
organ inom tullverket. Tullstyrelsen
kommer att sätta upp ett antal span-
ings- och visitationsgrupper, som är
specialutbildade och särskilt utrustade
för bekämpning av bl. a. narkotika-
smuggling. Vidare pågår försök med
vissa tekniska hjälpmedel för kontroll
av transportmedel.

När det gäller att motverka den ille-
gala införseln av narkotika tillmåter
jag även samarbetet med övriga länder
stor betydelse. De nordiska ländernas
tullmyndigheter har orienterats om de
åtgärder som vidtagits i vårt land. Hit-

Om åtgärder mot illegal införsel av narkotika

hörande frågor avses bli föremål för ytterligare överläggningar mellan de nordiska tulladministrationerna. Möjligheterna att effektivisera den internationella narkotikakontrollen kommer vidare — efter initiativ från svensk sida — att inom de närmaste månaderna behandlas i internationella tullsamarbetsrådet och i FN:s ekonomiska och sociala råd.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Utvecklingen på narkotikafronten under senare tid tyder på att Sverige är utsatt för en organiserad bearbetning i syfte att här skapa en marknad för narkotika. Det finns anledning att tro att internationella storföretagare inom den illegala narkotikabranschen står bakom denna offensiv.

Hittills har tyngdpunkten legat på centralstimulerande medel t. ex. preludin, och cannabispreparat eller haschisch och marijuana. Narkotika i egentlig mening, såsom morfin, heroin och kokain, har dess bättre förekommit i ringa omfattning, och antalet missbrukare av sådana droger är lågt.

De som följt den internationella utvecklingen på detta område fruktar emellertid att också dessa farligare droger kan vinna insteg och ökad utbredning — ja, att vad som nu sker bara är en inledning till en ny offensiv som kommer att gå ut på att i vårt land skapa en marknad för de egentliga narkotikapreparaten morfin, heroin och kokain.

Det är mot bakgrunden av den oroande utveckling som skett och de ännu mera oroande framtidsperspektiv som skymtar i hög grad angeläget att sätta in en motoffensiv på alla fronter mot det ökande narkotikamissbruket. Denna motoffensiv måste föras på djupet. Den främsta frontlinjen går i utlandet,

och kampen måste föras i alla transport-, distributions- och försäljningsled ända fram till den slutliga konsumenten. Härav följer att bekämpningen av den illegala narkotikahandlingen i första hand är en polisiär angelägenhet. Det är emellertid givet att den organisation som vi har för gränskontroll och förhindrande av olovlig varuinförsel, d. v. s. tullverket, måste ta del i narkotikabekämpningen och i möjligaste mån söka stoppa olovlig införsel av narkotiska ämnen. Man bör därvid hålla i minnet att narkotika, till skillnad från de klassiska smuggelvarorna sprit och tobak, är en föga skrymmande vara, som är lätt att gömma undan. Den är med andra ord lätt att smuggla, och att effektivt stoppa narkotikasmugglingen vid gränsen skulle kräva så rigorösa och omfattande övervakningsåtgärder att den legala utlandstrafiken skulle allvarligt hindras.

Jag delar statsrådets uppfattning att en allmän skärpning av tullkontrollen därför inte är en framkomlig väg. Jag vill emellertid framhålla, att man bör vara uppmärksam på de luckor i kontrollen som existerar, så att man inte onödigtvis öppnar dörren om inte på vid gavel så på glänt. Som exempel vill jag nämna att de internationella flyglinjerna tillsammans med transithallarerna på flygplatsen bildar ett världsomspännande nät som är undandraget reguljär kontroll av myndigheterna i de berörda länderna. I detta nät kan narkotikakurirerna röra sig fritt och på flygplatser och i flygplan lämna över sina varor till nya kurirer. Verkligt farlig blir denna brist på kontroll när man på en internationell linje tar även inrikes passagerare, såsom förekommer t. ex. på svenska delsträckor av internationella linjer. Dessa inrikes passagerare kan nämligen inte författningens enligt underkastas tullkontroll.

Även om en allmän skärpning av tullkontrollen inte är aktuell, kan det vara nyttigt att på vissa områden — jag har här pekat på ett — tänka om

och måhända åstadkomma förbättringar. Det är också angeläget att man inom ramen för det tillämpade kontrollsystemet vidtar alla åtgärder som kan öka effektiviteten, exempelvis i form av tätare s.k. pådrag. Att trafiken och allmänheten därigenom sporadiskt kan bli utsatt för det obehag som är förknäat med en mera ingående undersökning och kanske någon väntan kommer säkerligen att av de flesta bäras med jämnmod.

Det är emellertid givet, och på den punkten är jag helt ense med statsrådet, att bekämpningen av den illegala narkotikainförseln måste bygga på upplysningar som erhållas genom målinriktad inre spaning och genom utländska myndigheter, som statsrådet uttrycker saken i sitt svar. Om man talar klarspråk är det väl så att tullen för sin målinriktade smuggelbekämpning när det gäller narkotika måste bygga huvudsakligen på upplysningar som den får från polisen, i Sverige och i utlandet. För att övervakningen skall bli effektiv krävs därför ett mycket intimt samarbete mellan tull och polis. Det måste förekomma en nära och förtroendefull samverkan på alla nivåer. All rivalitet måste bannlysas. När det gäller att stoppa den illegala narkotikainförseln kan tull och polis i förening bilda en mycket slagkraftig enhet. Jag tror inte att det är svårt att få till stånd en effektiv samverkan ute på fältet, om bara ett motsvarande samarbete kan etableras på central ledningsnivå.

Statsrådet nämnde några åtgärder som tullstyrelsen vidtagit eller kommer att vidtaga för att effektivisera smuggelbekämpningen. Uppgifterna är sparsamma, och jag har förståelse för det, eftersom det knappast kan vara lämpligt att gå närmare in på dessa saker i en offentlig debatt. Jag vill därför inskränka mina kommentarer till att betona angelägenheten av att man tillvaratar den erfarenhet och speciella yrkesskicklighet som finns hos tullens personal, samtidigt som man beaktar

det ökade utbildningsbehov som kan följa med en inriktning på nya uppgifter.

Jag vill i detta sammanhang erinra om den utredning som verkstälts rörande förundersöknings- och åklagarverksamheten i tullverket. I sitt nyligen avlämnade betänkande föreslår utredningsmannen en fastare organisation av spanings-, underrättelse- och utredningsverksamheten vid tullverket, där den främsta nyheten är inrättandet av en central tullkriminalgrupp under en befattningshavare med åklagarekompetens hos tullstyrelsen, knuten till styrelsens kanslibyrå. Det är givet att ett genomförande av detta förslag skulle innebära en välbehövlig förstärkning i avseende på ledningen och samordningen av tullverkets smuggelbekämpande verksamhet. Jag hoppas därför att statsrådet mot bakgrunden av den nuvarande situationen skall pröva alla vägar att snabbt förverkliga utredningens förslag.

Slutligen vill jag med tillfredsställelse notera de åtgärder på det internationella planet som statsrådet redogjort för. Jag vill emellertid framhålla betydelsen av ett intimt samråd också på detta område med andra myndigheter såsom rikspolisstyrelsen och medicinalstyrelsen, så att de svenska insatserna för en bättre internationell kontroll i erforderlig omfattning samordnas.

Med detta ber jag att än en gång få tacka statsrådet för svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. narkotikamissbruket

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Schötts interpellation angående narkotikamissbruket, och anförde:

Ang. narkotikamissbruket

Herr talman! Herr Schött har frågat chefen för socialdepartementet, om han vill medverka till *dels* anordnande av en konferens för samordning av upplysningsverksamheten om narkotika-problemet, *dels* förstärkning av resurserna för vård av skolgångdom som hemfallit åt narkotikamissbruk.

Denna interpellation har överlämnats till mig att besvara.

I ett interpellationssvar den 16 mars i år utvecklade jag min syn på behovet av åtgärder mot bruket av narkotika bland skolgångdomar. Jag redovisade därvid ingående även de insatser som gjorts av skolöverstyrelsen, bl. a. innehållet i överstyrelsens samma dag utfärdade anvisningar till regionala och lokala skolmyndigheter.

Sedan dessa anvisningar utfärdats har en intensiv verksamhet utvecklats, som bl. a. tagit sig uttryck i att en serie konferenser hållits, att upplysningsaktionerna är i full gång och att en särskild arbetsgrupp inom skolöverstyrelsen bildats. Syftet med herr Schöotts första fråga är således tillgodosett.

Jag erinrade vidare om att medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté överlämnat ett betänkande med förslag om att bl. a. förstärka vårdresurserna. Detta är dock en sjukvårdsfråga och alltså primärt en uppgift för sjukvårdshuvudmännen. Efter den remissbehandling av betänkandet som nu pågår blir det tillfälle att ta ställning i dessa frågor.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Först ber jag att till chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra ett tack för svaret på den fråga som jag ställde till chefen för socialdepartementet. Det hör ju till det spännande här i huset att man aldrig vet vem som svarar på den fråga eller interpellation som ställs. Det hände i andra kammaren för kort tid sedan just i narkotikafrågan att fru Kristensson ställde en fråga till justitieministern

och fick svar av socialministern. Jag frågade socialministern och får svar av ecklesiastikministern.

Nåväl! Det väsentliga är inte vem som lämnar svaret på en fråga utan givetvis svarets innehåll, och med hänsyn till att narkotikafrågan i så hög grad berör skolgångdomen är det ju ingenting onaturligt i att svaret lämnas av statsrådet Edenman.

Min interpellation framställdes den 9 mars. Sedan dess har åtskilligt hunnit hända. Genom press, radio och television har presenterats oss en rad nya bevis på narkotikahajarnas ogenerade trafik, på följderna av deras olagliga verksamhet med den 18-åriga Farstaflickans död som kuslig kulmen och på att bruket av narkotika nu även i vårt land fått en sådan omfattning att det måste rubriceras som ett verkligt samhällsproblem. Allt tydligare har det också framgått att problemet berör inte bara storstäderna utan antagligen hela vårt land. I den senaste tidens tidningsrubriker träffar man således som narkotikasamhällen på exempelvis Karlskoga, Trollhättan och Vimmerby, ja till och med fridfulla Ljusdals köping figurerar i sammanhanget.

Tydligen förekommer bruket av narkotika där vi minst anar det. Risken är därför stor att många tar för lätt på problemet och ej ägnar det tillräckligt intresse.

Som framgår av interpellationssvaret har numera vissa betydelsefulla åtgärder vidtagits i narkotikafrågan från samhällets sida. Störst betydelse tillmätas härvidlag, som jag anser fullt riktigt, skolöverstyrelsens anvisningar för skolans myndigheter och personal om en serie åtgärder för narkotikabekämpandet bland ungdomen. Den i min interpellation efterlysta samordningen av åtgärderna bör också, som statsrådet påpekar, kunna nås genom den av skolöverstyrelsen tillsatta särskilda arbetsgruppen för narkotikafrågor — SNAR — som i samråd med kontaktmän hos ett 15-tal andra myndigheter och or-

ganisationer, bl. a. medicinalstyrelsen, rikspolisstyrelsen. Målsmännens riksförbund och SECO, skall ta initiativ och hålla kontakter.

Med hänsyn till vad i svaret avslutningsvis anföres om att förstärkningen av vårdresurserna är en sjukvårdsfråga och alltså primärt en uppgift för sjukvårdshuvudmännen är det givetvis värdefullt att bland skolöverstyrelsens kontaktorgan ingår såväl Svenska landstingsförbundet som Svenska stadsförbundet.

Alldeles nyss har vi påmint om att flera statsråd har att ta befattning med narkotikafrågan i dess skilda aspekter. Utöver ecklesiastikministern och finansministern, som agerat här i dag, berörs även justitieministern och socialministern. Det är därför naturligt att uttala den förhoppningen att även dem emellan och mellan deras departement råder den samordning som är en absolut förutsättning för att vi skall komma till rätta med det verkligt bekymmersamma narkotikaproblemet. Snara, effektiva åtgärder erfordras för visso härför. Om jag förstått justitieministerns inlägg i debatten den 16 mars rätt, har väl riksdagen också att till höstsessionen emotse förslag om skärpta bestämmelser när det gäller olaglig import och illegal handel med narkotika. Det är ytterst angeläget att även vårdfrågan snarast möjligt kommer upp till behandling i riksdagen. Är statsrådet Edenman beredd meddela kammaren att proposition i ämnet kommer att lämnas till höstriksdagen?

Till slut ber jag att än en gång få tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. hjälpklass elevernas yrkesförberedelse och arbetsanpassning

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN, som förklarat sig ämna vid detta sammanträde besvara jämväl herr *Skårman*s interpellation angående hjälpklass elevernas yrkesförberedelse och arbetsanpassning, fick ånyo ordet och yttrade:

Herr talman! I en interpellation rörande hjälpklass elevernas yrkesförberedelse och arbetsanpassning har herr *Skårman* ställt tre frågor till mig, nämligen

om jag vill lämna kammaren en redogörelse för vad som från departementets eller skolöverstyrelsens sida gjorts i anledning av de förslag, som 1964 framlagts i samband med den utredning om hjälpklass elevernas yrkesförberedelse och arbetsanpassning, vilken verkställdes av skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen,

om jag är beredd att underlätta de svåra anpassningsuppgifterna för hjälpklass barn under brytningsåren genom att tillskapa ett system av efterkontakt med dessa elever genom anlåtande av den skola, de speciallärare och läkare m. fl., som haft hand om dem under grundskolan och därmed har den mest ingående kännedomen om barnen, och

om jag vill lämna kammaren en redogörelse för vad från departementets sida gjorts för att råda och ekonomiskt stimulera kommunerna till aktiv verksamhet för att ge hjälpklass eleverna yrkesförberedelse, rådgivning, vidareutbildning och stödjande efterkontakt.

De förslag som lades fram i anslutning till den av interpellanten avsedda utredningen behandlades av skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen våren 1965 efter sedvanligt remissförfarande. De båda myndigheterna anslöt sig i huvudsak till förslagen och beslöt att i samråd vidta en rad åtgärder. Skolöverstyrelsen sammanfattade myndigheternas överväganden och beslut i en promemoria som tillställdes

Ang. hjälpklass elevernas yrkesförberedelse och arbetsanpassning

läns skolnämnderna i juni 1965. I samband därmed uppdrogs åt nämnderna att i enlighet med vissa riktlinjer sörja för den regionala planeringen och genomförandet av åtgärderna på utbildningsområdet. Samtidigt lämnades i skrivelse till Kungl. Maj:t en redogörelse för utredningen och för de åtgärder som de båda ämbetsverken beslutat vidta. I enlighet med utredningens förslag hemställdes också om Kungl. Maj:ts medgivande till lägre elevantal i särskilda yrkesskolkurser för hjälpklass elever än som gällde för reguljära kurser. Sådant medgivande lämnades i april 1966.

Yrkesutbildning för hjälpklass elever sker dels i reguljära yrkesskolkurser, dels i särskilda kurser. Skolöverstyrelsen har vidtagit åtgärder för att främja yrkesutbildning i båda dessa former. I sin promemoria till läns skolnämnderna har överstyrelsen beträffande dimensioneringen av utbildningen framhållit vikten av att ingen hjälpklass elev avvisas på grund av platsbrist samt att yrkesvägledning och övrig information bedrivs med sådan intensitet att helst ingen av dessa elever avstår från att skaffa sig yrkesutbildning efter den obligatoriska skolans slut.

Beträffande de åtgärder som vidtagits för att skapa praktiska förutsättningar för den åsyftade verksamheten kan vidare nämnas följande.

Särskilda kurser för undervisning av hjälpklass elever har utarbetats för konfektionssömmerskor, snickare, verkstadsmekaniker, tvättpersonal, hemtekniker, storhushållstekniker och expeditionsbiträden till vårdavdelningar. På området för kontor och handel finns kurser för kontors-, butiks-, lager- och expeditionspersonal. Samtliga kurser syftar till att utan omvägar utbilda eleverna för verksamhet inom det område kursen gäller. Man måste emellertid räkna med en studiegång i så pass lugn takt att dessa elever hinner mogna och utvecklas för yrkesverksamhet. Därför är tiden för de arbetslivsorien-

terande avsnitten väl tilltagen i kurserna.

För lärare som i grundskola, yrkeskola eller omskolningskurser meddelar yrkesundervisning åt elever på hjälpklassnivå anordnas särskilda fortbildningskurser. Dessa kurser omfattar numera en termin. Hittills har cirka 200 lärare genomgått sådan fortbildning. Fortbildningsverksamheten planeras i fortsättningen omfatta cirka 100 lärare per år.

I avsikt att underlätta övergången mellan skola och arbetsliv för de intellektuellt utvecklingshämmande eleverna har bl. a. följande åtgärder vidtagits.

För att ge möjlighet till närmare kontakt med arbetslivet och även utrymme för kontakt med olika områden av detta kan för sådana elever tiden för praktisk yrkesorientering utökas från normalt tre till sex veckor.

Den studie- och yrkesorienterande verksamheten skall yrkesvalsläraren svara för i samråd med klassföreståndaren. Om antalet specialklass elever i årskurserna 6—9 inom ett eller flera rektorsområden i en kommun överstiger 30 tilldelas en av speciallärarna ett särskilt ansvar för det studie- och yrkesorienterande kontaktarbete som avser dessa elever. I den funktionen kallas denne lärare kontaktlärare. Uppgår antalet specialklass elever till lägst 93 kan en av yrkesvalslärarna tilldelas dessa elever. Efterkontakt med avgångna elever är vid sidan av kollektiv och enskild studie- och yrkesorientering en viktig uppgift för både yrkesvalslärare och kontaktlärare.

Skolöverstyrelsen har i sin tidigare omnämnda promemoria till läns skolnämnderna vidare framhållit betydelsen av att anlags- och intressetest används för bedömning av hjälpklass eleverna, att skolpsykologer, skolkuratorer och skolläkare ägnar dessa elever speciell omsorg särskilt då eleverna bor inackorderade på utbildningsorten samt att information lämnas eleverna

Ang. hjälpklass elevernas yrkesförberedelse och arbetsanpassning

och deras föräldrar såväl muntligen som genom tryckt material. Det har förutsatts att länskolnämnderna i sin verksamhet på detta område skall samverka nära med länsarbetsnämnderna.

I samma promemoria framhölls att erforderliga resurser för hjälpklass elevernas yrkesutbildning borde byggas upp under en period av fem år. En betydande ökning har redan skett av antalet sådana elever i särskilda yrkeskolkurser. Det finns för dagen inga uppgifter om huruvida en motsvarande ökning skett av antalet sådana elever också i reguljära kurser. Det är skolöverstyrelsens och arbetsmarknadsstyrelsens avsikt att nu undersöka i vilken utsträckning givna uppdrag och rekommendationer lett till resultat.

Herr SKÅRMAN (fp):

Herr talman! Samtidigt som jag enligt god sed tackar ecklesiastikminister Edenman för svaret på min interpellation ber jag att särskilt få uttrycka min tillfredsställelse med att jag fått del av svaret så tidigt att det varit möjligt att i lugn och ro studera det.

Att ecklesiastikministern och jag är överens om att frågan om hjälpklass elevernas yrkesrådgivning och inlämnande på ett meningsfullt arbete är av största betydelse inte bara för eleverna själva utan i hög grad även för samhället är nog inte så märkligt. Hur skulle man på denna punkt kunna ha en annan uppfattning?

Om vi ett slag ser på hjälpklass elevernas situation måste vi förstå att just övergången från specialklassen i grundskolan med dess relativa trygghet till något nytt måste vara utomordentligt spännande och betydelsefull för eleverna. Många har motgångar och besvikelser i skolan bakom sig, som gjort dem motsträviga och ovilliga att fortsätta utbildningen. Andra har haft problem med sina föräldrar och syskon. Man ser ofta hur föräldrar reagerar negativt när barn blir satta i hjälpskola. Ofta får barnen höra att de är lata

eller dumma i jämförelse med sina syskon eller jämnåriga kamrater. I en del fall tar föräldrakarleken sådana uttryck att barnen blir utsatta för överdriven ömhet och bortskämda. Man borde i stället behandla dem precis som andra barn under medvetande om att de gåvor naturen utrustat människan med måste vara olika såväl på det intellektuella som på det fysiska planet. Alla kan ju inte bli toppmän; många blir tyvärr handikappade. Det gäller att ge varje individ tillfälle att utveckla och i meningsfullt arbete utnyttja de möjligheter han eller hon har. Sist men inte minst får samhället i sin helhet gagnet därav. Skall eleven bli en nyttig kugge i samhället, eller skall han i sin egen hjälplöshet spåra ur och kanske utan egen förskyllan bli en onyttig och otillfredsställd medborgare, som samhället får ta hand om? Jag tror att man måste se frågan om hjälpklass elevernas yrkesrådgivning och arbetsanpassning i stor utsträckning från den synvinkeln.

Min interpellation har tillkommit delvis på grund av några konkreta fall, som jag fått insyn i men som jag givetvis här inte kan ta upp till belysning. I några av dessa fall från ett par mellansvenska städer har bristande yrkesförberedelse gjort att vederbörande antingen blivit en hoppjerka, som ingen velat ha eller vid första tillfälle sagt upp, eller också kommit i dåligt sällskap och blivit arbetsskygg. Genom medverkan av tidigare klasslärare har de emellertid spårats upp och lär nu genom praktisk yrkesorientering på arbetsvårdsinstitut få möjligheter att lära ett yrke och återföras till nyttigt arbete och sunda vanor med inkomster och tillfredsställelse för dem själva. Men det finns exempel på att det inte alltid gått så väl.

Den utredning, som 1964 verkställdes av skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen och som jag omnämnde i min interpellation, har således resulterat i skolöverstyrelsens PM den 15

Ang. hjälpklass elevernas yrkesförberedelse och arbetsanpassning

juni 1965. Ansvaret läggs där på länskolnämnderna, och jag vill särskilt trycka på vad ecklesiastikministern framhållit, nämligen »vikten av att ingen hjälpklass elev avvisas på grund av plastbrist samt att yrkesvägledning och övrig information bedrivs med sådan intensitet att helst ingen av dessa elever avstår från att skaffa sig yrkesutbildning efter den obligatoriska skolans slut». I samma promemoria framhölls att erforderliga resurser för hjälpklass elevernas yrkesutbildning borde byggas upp under en period av fem år.

Då knappt ett par av dessa fem år ännu gått, är det väl för tidigt att göra något bokslut. Jag vill dock med glädje hälsa det meddelande herr Edenman lämnat i svarets sista mening: »Det är skolöverstyrelsens och arbetsmarknadsstyrelsens avsikt att nu undersöka i vilken utsträckning givna uppdrag och rekommendationer lett till resultat.» Jag tror att den undersökningen är synnerligen välbehövlig — inte för att jag tror att många är så negativa som den yrkesvalslärare som vid en påstötning yttrat att »det är ingen idé att göra något åt de där, de blir ju understödsfall i alla händelser». Jag förmodar att yttrandet fälldes av en tröttkörd lärare i överilning, men undermeningen är inte att ta fel på. Vad jag emellertid vill framhålla är att skolöverstyrelsens PM har efterlevts synnerligen olika och därtill på många håll rätt dåligt.

Om jag inte är fel underrättad har i många fall de särskilda avdelningarna i yrkesutbildning inte kunnat på långt när fyllas, medan på andra håll mer än 80 procent av hjälpklass eleverna gått vidare från 9:an till yrkesutbildning. Jag tror att man i Västerås, där man är mycket framåt på detta område, har något att lära ut. Men att verksamheten skötts i synnerligen positiv anda på många håll förbättrar ju inte saken för de hjälpklass elever som inte får någon god handledning i de situationer, där de bäst behöver den.

Naturligtvis löser man inte denna frå-

ga i talarstolen. Dock vill jag inte bara ruska om något i saken. Jag skulle som lekman även vilja ge några rekommendationer, om det inte anses alltför förmatet. De gäller inte dyra och besvärliga omorganisationer, men nog är många av förslagen i skolöverstyrelsens PM så värdefulla att man borde genomföra dem litet mer allmänt. För att göra det bör man väl vara litet fastare i tonen. Kontroll har redan utlovats. Bestämmelser och viss fortbildning behövs nog också.

Eftersom dessutom skolområdena är så olika stora och har så skiftande resurser är det av vikt att utnyttja de krafter som står till förfogande. Det innebär att man bör ta till vara det förtroende som hjälpklass eleverna fått för sina special- och klasslärare. Kontakten är i dessa fall särskilt stor, eftersom klasserna är små. Hjälpklass eleverna är ofta tillbakadragna och rädda för att träffa nya människor, både yrkesvalslärare och skolpsykologer. Klassläraren är den naturlige rådgivaren och vägledaren i sådana fall.

Viktigast av allt för problembarn är dock efterkontakten, vilka måste skötas av klassläraren, som kan komma som en gammal god vän och hälsa på. Kommer någon annan, inställer sig genast frågan: »Vad är det nu som är på tok igen?» Många av eleverna intar liksom en avvisande skyddsställning.

Vidare borde den tjänst i skolöverstyrelsen som konsulent för hjälpklass elevernas yrkesvägledning och yrkesutbildning inrättas, som folkpartiet påyrkade i en motion till vårens riksdag vilken tyvärr dock avslogs. Därigenom finge man någon inom skolöverstyrelsen som direkt kände ansvaret för dessa frågor.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja önska en boskillnad mellan skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen på detta område. Jag tror att det skulle vara mycket viktigt att man sloge fast vem som verkligen har ansvaret i detta sammanhang.

Om samordning av de statliga trafikföretagens persontrafik

Med dessa ord, herr talman, ber jag än en gång att få tacka för det utförliga svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om samordning av de statliga trafikföretagens persontrafik

Ordet gavs därefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet PALME, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Wikbergs interpellation om samordning av de statliga trafikföretagens persontrafik, och anförde:

Herr talman! Herr Wikberg har frågat mig dels om jag anser att en samordning av skilda trafikföretags dispositioner bör ske för att eventuella organisatoriska förändringar icke skall leda till en standardsänkning för den berörda befolkningen, dels om jag är beredd att snarast ta initiativ till en nödvändig samordning av de statliga trafikföretagens planering för att så långt som möjligt kompensera inskränkningen i järnvägens persontrafik med motsvarande förbättringar av postverkets busstrafik.

Då fråga uppkommer om indragning av olönsamma persontåg undersöker statens järnvägar alltid möjligheterna att ordna ersättningstrafik. Om statens järnvägar inte i egen regi driver linjetrafik med buss i berört område kontaktas andra trafikföretag, vilka kan tänkas vara intresserade av ersättningstrafiken. I det inre av Norrland blir det därvid ofta postverkets väl utvecklade nät av diligenslinjer som tar hand om trafiken. Samarbetet mellan statens järnvägar och postverket i frågor av detta slag har enligt mina erfarenheter hittills fungerat bra. Postverket måste givetvis också anlägga företagsekonomiska synpunkter på sina trafikengagemang. Jag vill emellertid erinra om att såväl SJ som postverket från och med

de statliga trafikföretagens persontrafik budgetåret 1964/65 får statsbidrag för upprätthållande av trafik på icke lönsamma busslinjer enligt samma villkor som gäller för kommunala och enskilda bussföretag.

I fall där SJ mot ersättning upprätthåller olönsam järnvägstrafik för att ge en bygd tillfredsställande transportförsörjning, lägger man inte ned trafiken utan att frågan om ersättningstrafik har ordnats. Med svagt trafikunderlag är det vanligen mycket dyrare att upprätthålla en tillfredsställande transportförsörjning med järnvägstrafik än med landsvägstrafik. En övergång från olönsam järnvägstrafik till busstrafik är i regel inte endast ekonomiskt motiverad utan innebär ofta att trafiken kan anpassas bättre till trafikunderlag och bebyggelse.

Den ordning som tillämpas innebär således inte enbart kontakter och samråd mellan de statliga trafikföretagen utan också med andra berörda trafikföretag.

Herr WIKBERG (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för svaret på mina frågor. Bakgrunden till att jag ställde interpellationen är följande:

I samband med tidtabelländringen den 28 maj i år aviserades såväl persontrafiknedläggelse på vissa bandelar som tågindragningar på flera järnvägs- linjer, bl. a. inlandsbanan. Eftersom valmöjligheterna beträffande trafiken på den sistnämnda banan redan nu är mycket begränsade uppsökte vi, några riksdagsmän från Jämtland, kungl. järnvägsstyrelsen den 14 februari i syfte att få åtminstone en av de aviserade tågindragningarna uppskjuten tills vidare. Vår framställning vann dock inget gehör hos vederbörande. De motiverade sin inställning med att resandefrekvensen var för låg och således inte passade in i SJ:s trafikpolitik som affärsdrivande företag. På vår fråga om någon samordning mellan SJ och post-

Om samordning av de statliga trafikföretagens persontrafik

verket rådde i dylika indragningsfrågor för att kompensera inskränkningen av SJ:s persontrafik fick vi till svar att kungl. järnvägsstyrelsens uppgift var att till poststyrelsen anmäla aviserade indragningar.

För att göra bilden klarare bör inskjutas att SJ och postverket har monopol på den reguljära trafiken i stora delar av inre Norrland.

När så förslaget om tidtabell för postdiligenslinjerna kom visade det sig att man inte hade tagit hänsyn till förändringarna i järnvägstrafiken bl. a. beträffande tidtabellen för den s.k. matartrafiken från järnvägsstationer till längre bort liggande bygder. Detta innebär, för att ta ett konkret exempel, att befolkningen i en hel socken i Jämtland från och med tidtabelländringen den 28 maj i år kommer att sakna möjligheter att med reguljära kommunikationer resa till centralorten Östersund över en dag, trots att ressträckan inte är längre än sju—åtta mil enkel tur — ett efter norrländska förhållanden ganska blygsamt avstånd.

Jag har uppehållit mig vid kommunikationsproblemen i Norrlands inland och framför allt i Jämtland, eftersom dessa problem ligger mig nära. Jag är emellertid medveten om att de sannolikt är till finnandes inom glesbygdsområdena över huvud taget i vårt land.

Dessa frågor har nu fått ytterligare aktualitet sedan jag ställde min interpellation, eftersom vi nu har fått en liten inblick i de trafikpolitiska riktlinjer som håller på att dragas upp av SJ att gälla efter 1968 och som skulle innebära att all persontågstrafik så småningom skulle upphöra. Ungefär samtidigt får man läsa i tidningspressen att generaldirektör Vahlberg i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har uttalat att den tid inte är långt borta då man vid detta verk får börja handla som SJ, d. v. s. lägga ned vägar i glesbygderna som inte är tillräckligt relativt lönsamma. Om detta är riktigt är det väl en grundlig antiklimax till att

SJ ställer bättre vägar i utsikt som ersättning för järnvägstrafiken.

Det torde finnas anledning att återkomma i dessa frågor senare, men jag skulle nu vilja fråga följande: Hur stämmer detta med de riktlinjer för lokaliseringspolitiken som riksdagen fastställde 1964? Hur stämmer detta med vad inrikesministern skrev i propositionen om lokaliseringspolitiken, nämligen att samhället måste bära ansvaret för att befolkningen tillförsäkras en rimlig servicestandard även i de glesbygder, de områden, där lokaliseringspolitiska insatser inte blir möjliga?

Statsrådet Palmes svar på min interpellation var i sak positivt, och jag vill än en gång tacka för det. Jag har emellertid med det anförda, framför allt med det konkreta exempel som jag angav, velat påvisa att samordningen i praktiken inte alltid fungerar så väl. Jag hoppas emellertid att statsrådet Palme kommer att förbruka en del av den energi som han är känd för att besitta till att ta itu med dessa frågor så att de blir lösta på ett för glesbygdsbefolkningen vettigt och tillfredsställande sätt.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Det är omöjligt för mig att uttala något om det konkreta exempel som herr Wikberg anförde, ty jag känner inte till det. Jag vet bara att det är en ambition hos järnvägsstyrelsen och andra statliga myndigheter att när nedläggningar beklagligtvis måste komma till stånd noga undersöka vilken ersättningstrafik som finns och vilka möjligheter som föreligger att förbättra denna.

Enskilda tågindragningar kommer inte upp till departementets prövning. När det däremot gäller nedläggning av bandelar gör vi alltid en mycket noggrann prövning och försöker se till att en hygglig ersättningstrafik kommer till stånd.

Det har lagts ned rätt många bandelar

Om samordning av de statliga trafikföretagens persontrafik

i vårt land, och när så skett har det trots allt förekommit ganska få klagomål. Man har nämligen funnit sig till rätta med det nya och sett att vi ändock försökt göra en insats för att klara upp problemen.

Det är såvitt jag förstår inte bara fråga om en anmälningsplikt i detta fall, utan det sker också ett samråd mellan verken. Såsom jag angivit i mitt svar kommer även de privata trafikföretagen in i bilden. Bara i herr Wikbergs eget län är det ett fyrtiotal trafikföretag som erhåller statsbidrag av varierande storlek för att bedriva annars olönsam busstrafik.

De samordningsproblem som vi står inför och som jag är övertygad om att myndigheterna skall göra sitt yttersta för att lösa på ett hyggligt sätt gäller alltså såväl de statliga myndigheterna som dessa privata företag. Detta strider ju mot tanken att SJ skulle ha ett monopol över hela detta fält, där det finns så många privata bussföretag.

Jag har slutligen inte anledning att nu ta ställning till huruvida allmänna vägar bör omvandlas till enskilda vägar eller i stället bör omhändertas av primärkommuner och landsting. De funderingar som generaldirektör Vahlberg fört fram måste ha varit mycket långsiktiga. När det är fråga om att nedlägga en enskild väg går det i praktiken till så att en framställning görs till Kungl. Maj:t, där det också finns möjlighet att överklaga beslutet. Alla sådana fall har vi prövat mycket noga.

I de fall som jag hittills haft till prövning — och det är rätt många — har man i allmänhet med stora ekonomiska insatser byggt eller rustat upp en stor allmän väg, en riksväg eller en länsväg, varvid man har kunnat dra in en del enskilda vägar som snirklat omkring den nya vägen. Vi har ändå även i sådana fall varit försiktiga och behållit dessa vägar under allmänt underhåll när det funnits en koncentrerad bebyggelse och när rätt många människor berörts.

Men man kan inte in absurdum behålla ett vägnät som varit dimensionerat för en annan tid när man nu med vissa ansträngningar trots allt försöker bygga upp ett bättre och modernare vägnät.

Herr WIKBERG (cp):

Herr talman! Den metodik som statsrådet Palme omtalade för nedläggning av vägar torde avse de nu gällande reglerna. Generaldirektör Vahlbergs yttrande gällde ju den framtida politiken på detta område, och jag hoppas i högsta grad att det var i detta fall till ytterlighet långsiktigt.

Jag har särskilt fäst mig vid en mening i statsrådet Palmes svar: »I de fall där SJ mot ersättning upprätthåller olönsam järnvägstrafik för att ge en bygd tillfredsställande transportförsörjning, lägger man inte ned trafiken utan att frågan om ersättningstrafik har ordnats.»

Jag nödgas i alla fall konstatera att i det exempel som jag har redovisat detta inte stämmer med den målsättning som jag i övrigt tycker är utomordentlig. Det tråkiga är ju, att i den mån kommunikationerna blir helt otillfredsställande, det framför allt är de grupper som har det sämst ställt som blir mest klämda. Vi har i glesbygdskommunerna proportionellt sett en stor grupp åldringar — det känner statsrådet Palme säkert bättre till än jag — och det är som sagt beklagligt att de som i de flesta fall är beroende av de reguljära trafikmedlen skall komma i kläm.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Det är klart att det är svårt att definiera vad som menas med en tillfredsställande transportförsörjning. Jag vet att man inom SJ stundom har arbetat efter den mallen att, om det gäller utpräglad trafiksvaga delar, en resemöjlighet i vardera riktningen morgon och eftermiddag får anses som

Om förlängt öppethållande för allmänheten vid länsstyrelserna

en någorlunda hygglig trafikförsörjning. Därför förvånar mig det exempel som jag nyss hörde.

Med anledning av det som herr Wikberg senast sade vill jag rekommendera honom den utomordentliga skrift »Åldring i glesbygd», som alldeles nyligen har utgivits av en kommitté, i vilken statssekreterare Valfrid Paulsson var ordförande, och som innehåller mängder av både värdefulla idéer och konkreta uppslag när det gäller att lösa dessa problem. Det måste ju till syvende og sidst i mycket stor utsträckning ändå bli den kommunala självstyrelsen och det kommunala ansvaret som vi får satsa på, ty staten kan inte hålla reda på allt. Kommunerna som har kännedom om problemen i bygden har ofta bättre förutsättningar än vad vi har från kanslihusets eller de centrala ämbetsverkens horisont.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om förlängt öppethållande för allmänheten vid länsstyrelserna

Herr statsrådet LUNDKVIST, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Hübinettes* interpellation om förlängt öppethållande för allmänheten vid länsstyrelserna, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr *Hübinette* har frågat inrikesministern om han uppmärksammat de svårigheter som länsstyrelsernas nuvarande öppethållandelider skapar för främst de förvärvsarbetande och om han är beredd medverka till en sådan ändring av bestämmelserna att länsstyrelsernas öppethållande ändras och förlängs. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Enligt länsstyrelseinstruktionen skall landskansliet, landskontoret och länspolischefens expedition hållas öppna minst fem timmar varje arbetsdag en-

ligt länsstyrelsernas bestämmande. Om arbetstiden viss dag är kortare än sex timmar, får tiden för öppethållande inskränkas till 3 1/2 timmar, om det kan ske utan olägenhet. Motsvarande föreskrifter finns i instruktionen för överståthållarämbetet. Föreskrifterna överensstämmer med motsvarande bestämmelser i allmänna verksstadgan.

Interpellanten anser att länsstyrelsernas expeditioner bör hållas öppna en kväll i veckan. Jag delar interpellantens uppfattning att ett behov av sådant öppethållande kan föreligga. Det torde framför allt gälla passexpeditionerna, där personlig inställelse är nödvändig både vid ansökning om och avhämtande av pass. I Stockholm håller överståthållarämbetet sedan flera år pass- och kassaexpeditionerna öppna för allmänheten en kväll i veckan under vårmånaderna, då besöksfrekvensen är störst. Också länsstyrelserna i Malmö och Göteborg har sedan någon tid motsvarande anordning.

För att möjliggöra en mera vidsträckt användning av systemet med kvällsöppethållande av vissa expeditioner utan att det skall bli fråga om övertidstjänstgöring för vederbörande personal, har Kungl. Maj:t nyligen beslutat att samtliga länsstyrelser får omfördela veckoarbetstiden i erforderlig utsträckning.

Jag förutsätter att länsstyrelserna är uppmärksamma på om en rimlig service mot allmänheten kräver att den skall kunna vända sig till länsstyrelsen någon kväll i veckan och att de begagnar den möjlighet de nu har fått att på ett smidigt sätt ge allmänheten sådan service.

Herr **HÜBINETTE** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lundkvist för ett i mitt tycke synnerligen positivt svar. Jag noterar att statsrådet delar min uppfattning att det verkligen behövs ett visst öppethållande på andra tider än som nu sker. Jag tycker också att den lösning som statsrådet föreslår, att man skall

Om förlängt öppethållande för allmänheten vid länsstyrelserna

försöka omfördela veckoarbetstiden för att på det sättet kunna ge en extraservice åt allmänheten, är intressant. Lyckas statsrådet med det, då är jag den förste som skall gratulera, ty jag förstår att det inte kan vara någon lätt uppgift. Jag har ju en viss kännedom om statliga verks och myndigheters sätt att bedöma sin arbetsbörda, och skall man tro dem är de naturligtvis överbelastade. Den väg som statsrådet föreslår kan därför inte vara någon lätt väg, men går det så är det bra.

Jag skall inte lägga sten på börda ytterligare, ty det är som jag sade kanske en känslig väg, men jag tycker nog att det är litet väl begränsat när statsrådet Lundkvist talar enbart om pass-expeditioner. Det finns kanske också andra expeditioner som man skulle kunna pröva att hålla öppna. Körkorts- och bilärenden är en stor grupp av ärenden i dagens samhälle, och jag har personligen haft erfarenhet av att det kan vara lättare att gå upp på länsstyrelsen och tala med någon tjänsteman och diskutera en fråga eller skaffa de upplysningar man behöver än att skriva. Jag tror nämligen att det för många är svårt att avfatta en missivskrivelse eller ett foljebrev till en handling för att få sin synpunkt ordentligt klarlagd. Om det går bra med passexpeditionerna som statsrådet i första hand tänker inrikta sig på, kunde man sedan vidga detta något, även om det sker med ett visst motstånd. Man skulle då kunna tänka på bilsektorn.

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill bara med anledning av herr Hübinettes inlägg säga som ett förtydligande att jag med mitt svar inte har avsett att till passexpeditionerna begränsa denna möjlighet till öppethållande på kvällstid, utan självfallet kan det också gälla ärenden av annan karaktär. Jag har bara nämnt passexpeditionerna som ett exempel som säkerligen är särskilt aktuellt i sammanhanget.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionen nr 812.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 61 och 62, bevillningsutskottets betänkanden nr 28 och 34—36 samt memorial nr 40 även som andra lagutskottets utlåtanden nr 30 och 37—40.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 156 till styrelsen för riksdagsbiblioteket, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 157 till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt valutareglering;

nr 158 till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.; samt

nr 159 till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 4 mars 1955 (nr 110) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 128, angående avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet m. m.

Anmälades och bordlades följande motioner:

nr 813, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83, med förslag till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m.;

nr 814, av herr *Palm m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83, med förslag till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m.;

nr 815, av herr *Persson, Yngve, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83, med förslag till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m.;

nr 816, av herr *Nilsson, Ferdinand*, och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m.;

nr 817, av herr *Nilsson, Ferdinand*, och herr *Svanström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m.;

nr 818, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m.;

nr 819, av herrar *Bengtson* och *Dahlén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 99, angående bemyndigande att sälja viss staten tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 820, av herrar *Hübinette* och *Enarsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 99, angående bemyndigande att sälja viss staten tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 821, av herrar *Dahlén* och *Lundström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 101, med förslag till lag angående ändring i lagen den 10 juli 1947 (nr 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande, m. m.;

nr 822, av herr *Enarsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 101, med förslag till lag angående ändring i lagen den 10 juli 1947 (nr 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande, m. m.;

nr 823, av herr *Kristiansson, Axel*, och herr *Svanström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 101, med förslag till lag angående ändring i lagen den 10 juli 1947 (nr 523) om kom-

munala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande, m. m.;

nr 824, av herr *Holmberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 102, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.;

nr 825, av herr *Lundström* och herr *Andersson, Torsten*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 102, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.;

nr 826, av herr *Lundström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet;

nr 827, av herr *Strandberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet;

nr 828, av herr *Sveningsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet;

nr 829, av herr *Wirtén m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet;

nr 830, av herr *Strandberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107, med förslag till lag om flyttning av fordon i vissa fall;

nr 831, av herr *Larsson, Nils Theodor*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 56 § 4 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);

nr 832, av herr *Peterson, Eric Gustaf*, och herr *Eriksson, Karl-Erik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 56 § 4 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);

nr 833, av herr *Strandberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 56 § 4 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);

nr 834, av herrar *Wirtén* och *Nyman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 114, med förslag till lag om ändrad lydelse av 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m.;

nr 835, av herr *Stefanson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 119, med förslag till lag om ändrad

lydelse av 4 § 3 mom. förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent; samt

nr 836, av herr *Wirtén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126, med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.56.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 26 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Herr *Sörenson* och herr *Elofsson, Gustaf*, anmälde, att de åter infunnit sig vid riksdagen, den förre under gårdagen och den senare denna dag.

Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 128, angående avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet m. m.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 813—815 till lagutskott, motionerna nr 816—820 till jordbruksutskottet, motionerna nr 821—823 till lagutskott, motionerna nr 824 och 825 till bankoutskottet, motionerna nr 826—833 till lagutskott, motionen nr 834 till konstitutionsutskottet samt motionerna nr 835 och 836 till lagutskott.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag för budgetåret 1967/68 till handelshögskolan i Stockholm; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa pensionsfrågor m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

nr 34, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnader för vatten- och luftvård.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av väckta motioner angående avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 99, av herr *Johan Olsson m. fl.*, och II: 132, av herr *Jonsson m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om framläggande av förslag senast till 1968 års riksdag om sådana bestämmelser i beskattningssystemet, att högre initialavskrivning medgaves på byggnader i jordbruk och i rörelse, i enlighet med vad i motionerna anförts;

2) de likalydande motionerna I: 162, av herr *Ottosson m. fl.*, och II: 195, av herr *Nordgren m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring i

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), vilket förslag avsåg sådan ändring av gällande beskattningsregler, att ett schablonavdrag kunde erhållas för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier; samt

3) de likalydande motionerna I: 415, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 535, av herr *Hedlund m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om en sådan utformning av beskattningssystemet, att detsamma kunde användas i den aktiva lokaliseringspolitikens syfte; och

b) medgiva, att investeringsfonderna inom lokaliseringpolitiskt stödområde finge användas i lokaliseringpolitiskt syfte tills vidare enligt de grunder, som gällde till och med den 30 juni 1965.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) beträffande högre initialavskrivning på byggnader i inkomstskällorna jordbruksfastighet och rörelse

att de likalydande motionerna I: 99, av herr Johan Olsson m. fl., och II: 132, av herr Jonsson m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) beträffande avdrag för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier

att de likalydande motionerna I: 162, av herr Ottosson m. fl., och II: 195, av herr Nordgren m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) beträffande beskattningssystemets användning i den aktiva lokaliseringpolitiken

att de likalydande motionerna I: 415, av herr Bengtson m. fl., och II: 535, av herr Hedlund m. fl., i denna del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

D) beträffande investeringsfondernas användning i lokaliseringpolitiskt syfte att de likalydande motionerna I: 415,

av herr Bengtson m. fl., och II: 535, av herr Hedlund m. fl., i denna del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

A) beträffande högre initialavskrivning på byggnader i inkomstskällorna jordbruksfastighet och rörelse

1) av herrar *Stefanson, Tistad, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 99, av herr Johan Olsson m. fl., och II: 132, av herr Jonsson m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1968 års riksdag om en sådan ändring av avskrivningsreglerna för byggnad, som inginge i rörelse eller jordbruk, att en ökad avskrivning kunde medgivas under byggnadens första tid;

2) av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Söderström*, vilka dock ej antytt sin mening;

B) beträffande avdrag för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier

3) av herrar *Stefanson, Tistad, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen, med anledning av de likalydande motionerna I: 162, av herr Ottosson m. fl., och II: 195, av herr Nordgren m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag till rätt i skattelagstiftningen till avskrivning på återanskaffningsvärdet för maskiner och inventarier;

4) av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Söderström*, vilka ansett, att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 162, av herr Ottosson m. fl., och II: 195, av herr Nordgren m. fl., måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändring

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

C) beträffande beskattningssystemets användning i den aktiva lokaliseringpolitiken

5) av herrar *Stefanson, Tistad, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 415, av herr Bengtson m. fl., och II: 535, av herr Hedlund m. fl., i nu förevarande del, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning i fråga om möjligheterna att använda beskattningssystemet i den aktiva lokaliseringpolitikens syfte;

D) beträffande investeringsfondernas användning i lokaliseringpolitiskt syfte

6) av herr *Vigelsbo* och herr *Eriksson* i Bäckmora, vilka ansett, att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 415, av herr Bengtson m. fl., och II: 535, av herr Hedlund m. fl., i vad motionerna avsåge frågan om investeringsfondernas användning i lokaliseringpolitiskt syfte, medgiva, att investeringsfonderna inom lokaliseringpolitiskt stödomåde finge användas i lokaliseringpolitiskt syfte tills vidare enligt de grunder, som gällde till och med den 30 juni 1965;

7) av herrar *Stefanson, Tistad, Gustafson* i Göteborg och *Enskog*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Högerpartiet har nu liksom under tidigare år föreslagit, att riksdagen måtte besluta om rätt till avskrivningar på återanskaffningsvärdet för maskiner och inventarier.

Vi är alla överens om att den hårda konkurrensen och vårt höga kostnads-läge kräver att näringslivet förfogar över arbetsbesparande maskiner och redskap. Men utvecklingen går oerhört snabbt, den maskinella utrustningen

blir snart omodern och måste bytas ut då den inte längre är lämpad för sitt ändamål. Det bör också vara ett gemensamt intresse för både företagare och anställda i vårt näringsliv att man har möjlighet att förfoga över maskiner som fyller kraven på effektivitet och modernitet; detta är ju ändå förutsättningen och grunden för att högsta effektivitet och kvalitet skall kunna upprätthållas inom produktionen.

Den våldsamma inflationen gör, att när maskinbeståndet skall förnyas har priserna blivit högre, och det innebär i sin tur att större kapital krävs för ersättningsanskaffningen. Metodiken att göra avskrivningarna på inköpspriset innebär att man åstadkommer en kapitalförstöring, som i sin tur vållar svårigheter för näringslivet med hänsyn till dess konkurrensförmåga.

Under årens lopp har en hel del utredningar sysslat med dessa problem, och i stort sett har man väl varit lyhörd för dessa krav och ansett att det föreligger fog för de framförda önskemålen. Att återanskaffningspriset skall få användas som avskrivningsunderlag är redan accepterat, då staten för sina affärsdrivande verk — såsom statens järnvägar, postverket och telegrafverket — sedan några år tillbaka tillämpar just denna princip. Inte minst med hänsyn härtill borde det vara rimligt att även det enskilda näringslivet skall få tillämpa samma princip.

Nu säger emellertid utskottsmajoriteten att det är krångligt och besvärligt att införa lagbestämmelser på detta område.

Vi föreslår i motionerna att en schablon bör införas, vilket innebär att dessa avskrivningar skall göras på 120 procent av inköpspriset. Det innebär helt enkelt, att om maskinerna är utslitna t. ex. efter fem år och skall förnyas så har man genom avskrivningarna nått fram till 120 procent av det inköpspris som gällde fem år tidigare. Detta kan ju inte innebära något som

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

helst krängel. Vi hävdar därför att det inte finns någon anledning att genom nya utredningar försena denna reform.

Vi har av den anledningen till detta betänkande fogat en reservation med beteckningen B 4 som kräver omedelbar lagstiftning och till vilken jag ber att få yrka bifall.

Vår blanka reservation under A 2 innebär att vi vill understryka vad utskottet anfört om önskvärldheten av högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och rörelse. I anslutning härtill vill jag uttrycka den förhoppningen, att då nu företagsskatteutredningen enligt riksdagsberättelsen kommer att avlämna betänkande härom under detta år finansministern snarast avlämnar proposition i ärendet.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Föreliggande betänkande — bevillningsutskottets betänkande nr 35 — behandlar avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Låt mig först säga några ord om avskrivningsreglerna när det gäller byggnader i jordbruk och rörelse.

I motionerna I: 99 och II: 132 har representanter för de tre oppositionspartierna begärt ett förslag senast till 1968 års riksdag om högre initialavskrivning på sådana byggnader. I motionerna framhålls att de avskrivningsregler som för närvarande gäller inte är tillfredsställande utformade. Avskrivningstakten överensstämmer inte med den värdeminskning som byggnaderna undergår. Den snabba tekniska utvecklingen ställer allt större krav på förnyelse och förändringar av produktionsutrustningen inom alla näringsgrenar, vilket också medför att byggnader som ingår i rörelse ofta måste bli föremål för genomgripande ombyggnader. I våra dagar är en beräknad ekonomisk livslängd på mellan 40 och 33 år för verkstadsbyggnader och mellan 60 och 50 år för jordbrukets drifts-

byggnader en alltför lång tidrymd. Dessa tidrymder motsvarar den avskrivningsprocent som nu är tillåten.

Inom utskottet har man varit ense om önskvärldheten av att avskrivningsregler bör införas som medger högre initialavskrivning när det gäller byggnader i jordbruk och rörelse.

Utskottets majoritet liksom övriga utskottsledamöter anser, att dessa avskrivningsregler i första hand bör prövas av företagsskatteutredningen, och det förväntas att denna utredning redan under detta år skall avlämna ett delbetänkande härom. Utskottsmajoriteten menar att förslag till nya regler om avdrag för värdeminskning på byggnader kan föreläggas inom en relativt snar framtid.

Reservanterna bakom reservation nr 1 — representanter för folkpartiet och centerpartiet — menar emellertid att vi nu väntat så länge på förslag till sådana nya regler för avskrivning på byggnader, att det är hög tid att något händer. Vi föreslår därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till 1968 års riksdag på denna punkt.

Jag yrkar bifall till den vid punkten A fogade reservationen nr 1.

Under punkten B i utskottets utlåtande beträffande avdrag för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier yrkar mittenpartiernas utskottsrepresentanter en skyndsamt utredning om och förslag till rätt för avskrivning på återanskaffningsvärdet för maskiner och verktyg. Värdeminskningssavdraget syftar ju till att bygga upp en reserv inom företagen, vilken skall möjliggöra att genom nyanskaffning ersätta det i företaget arbetande kapitalet när detta förslits.

Det är då ur företagsekonomisk synpunkt naturligtvis riktigt att avskrivningen sker på den summa, som behövs för att vid utrangeringen återanskaffa ifrågavarande maskin eller inventarie. Under en femårsperiod — den

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

tidslängd varunder en maskin får avskrivnas — undergår genom inflationen maskinens inköpspris en betydande höjning. Det rör sig om cirka 20 procent på fem år.

Härtill kommer att vid ersättningsköp maskiner och andra inventarier på grund av tekniska förbättringar — utvecklingen går ju härvidlag mycket snabbt framåt — ofta är betydligt dyrare än de förslitna och utrangerade. Detta medför naturligtvis att de nya maskinerna i regel är värdefullare och mera produktiva för företaget, men denna successiva fördyring av företagets utrustning medför ofta betydande finansieringsproblem och företagen borde därför ha rätt att gardera sig mot de ökade nyanskaffningskostnader som penningvärdeförsämringen medför.

Jag anser också att den ogynnsamma utvecklingen av företagets självfinansieringsmöjligheter, vilka ju sjunkit mycket starkt under de senaste åren, motiverar ett bifall till förevarande motion, så att företagen kan ges ökade möjligheter till nyanskaffning. Detta skulle innebära en stimulans för investeringsviljan inom de svenska företagen, vilket ju samhällsekonomiskt är av stor betydelse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid punkten B fogade reservationen nr 3.

I reservationen nr 5 vid punkten C har mittenpartiernas utskottsledamöter anslutit sig till den i centerpartimotioner framförda uppfattningen, att beskattningssystemets utformning kan ha stor betydelse för en aktiv lokaliseringspolitik. Denna erfarenhet har gjorts i andra länder där olika åtgärder för skattestimulans regelbundet ingått bland de lokaliseringspolitiska medlen.

I vårt land har investeringsfonderna i några fall använts för att intressera företag för att investera i områden, som behövt lokaliseringspolitiska insatser. Bl. a. har företaget fått använda

sina fonder för investeringar på expansiva orter, om de samtidigt förbundit sig att etablera eller att bygga ut sin verksamhet i områden som behövt ökad sysselsättning. Skatteinstrumentet användes således redan nu i lokaliseringspolitiskt syfte.

Reservanterna anser att det bör utredas, huruvida inte mera generella åtgärder på skatteområdet skulle kunna användas för att stimulera nyetablering och utbyggnad av verksamhet på orter, som behöver lokaliseringspolitiskt stöd. Ett medel som lämpligen kunde övervägas vore att i stödområdena medge en högre initialavskrivning på byggnader i rörelse.

Herr talman! Jag yrkar därmed också bifall till reservation 5 under punkten C.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! I det knippe av motioner som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 35 finns en motion som jag lämnat tillsammans med några medmotionärer från högern och folkpartiet och som utmynnar i en framställning om att högre avskrivning skall kunna medges de första åren efter anskaffandet av byggnader i rörelse och jordbruk. Frågan är ingalunda ny, den har varit på riksdagens bord i flera år. Men kravet på ändring av beskattningsreglerna på detta avsnitt växer sig för varje år allt starkare, och så länge inte ändring sker lär väl också frågan återkomma.

Nuvarande avskrivningsregler innebär att avskrivningarna på byggnader sker med lika belopp varje år under byggnadens beräknade livslängd. Avskrivningsprocenten varierar i regel mellan en och tre procent beroende på arten av byggnaden. Det blir alltså en ganska lång period över vilken avskrivningarna fördelas. Den verkliga värdeminskningen de första åren blir oftast betydligt större än medgivna av-

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

skrivningar. Behovet att få göra avskrivningar torde också hos ett företag vara större åren strax efter den betydande investering, som anskaffandet av en byggnad innebär. Många gånger kanske också ett byggnadsföretag har genomförts för att sätta i gång ett produktionsprojekt, som snabbt måste verkställas för att det skall ge resultat, men som också kan ha relativt kort varaktighet. Den snabba strukturomvandling vi nu upplever kan vidare innebära, att den ekonomiska livslängden för byggnader blir avsevärt kortare än den tillåtna avskrivningstiden.

De nuvarande reglerna för avskrivning på byggnader kan inte sägas vara produktionsvänliga eller investeringsuppmuntrande. I andra sammanhang talar man ofta om hur viktigt det är i nuvarande något vacklande konjunktur att näringslivets investeringar uppmuntras. Jag finner det angeläget att något verklig sker på detta område inom en snar framtid.

Utskottet har i år liksom i fjol uttalat önskvärdheten av att sådan ändring av avskrivningsreglerna genomföres, att högre initialavskrivning medges. Men man vill avvakta förslag från företagsskattutredningen. Vi menar att om man har en åsikt om att en ändring bör komma till stånd, kan man också säga detta i en skrivelse till regeringen. Det är detta förslag som reservanterna har enat sig om och som förs fram i reservation nr 1.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord om reservation 6, som gäller investeringsfondernas användning i lokaliseringpolitiskt syfte.

Hittills har användningen av dessa fonder enligt reglerna varit så att säga konjunkturpolitiskt betonad. Fonderna skulle användas på så sätt, att när kon-

junkturen i det eller de geografiska områdena eller branscherna går ner, skulle man ha möjlighet att taga dessa investeringsfonder i anspråk.

I en motion från centerpartiets sida har vi med fog hävdad nödvändigheten av att man inte ser detta enbart som en helhet för landet utan att man tar hänsyn till de olika geografiska områdena. Låt mig, herr talman, bara ta ett enda exempel och för ett ögonblick förflytta mig till den ekonomiskt heta regionen, till öresundsregionen, och där bara vara medveten om att vi har ett överhettat klimat, medan vi i Norrland, och även i andra delar av vårt land, har ett motsatt förhållande. Om man är medveten om detta bör det anses vara riktigt att även investeringsfonderna får tjäna sitt syfte i lokaliseringpolitisk användning. Detta har vi i en partimotion yrkat, inte minst med tanke på det läge som för närvarande råder. Jag syftar då inte bara till vad man kan kalla det nordliga stödområdet, utan över huvud taget på delområden i hela vårt land. För dessa områden är det nödvändigt att man följer denna riktlinje.

I anledning av detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 6 i bevillningsutskottets betänkande.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! De flesta av de frågor som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 35 är ju gamla bekanta, som varit föremål för riksdagens behandling en följd av år och som man flitigt kommer tillbaka till från motionärer och reservanter. Det är alldeles klart att man kan anföra skäl för en generösare behandling i beskattningshänseende på många olika områden inom samhällslivet, men på dessa punkter har man från utskottets sida tidigare intagit en ståndpunkt, som majoriteten i utskottet för närvarande inte

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

anser att det finns anledning att ändra på.

En punkt som behandlas i en reservation i utskottets betänkande gäller värdeminskning av maskiner och inventarier. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att dessa frågor är ganska generöst behandlade i vårt land i jämförelse med vad förhållandet är i andra länder. Det finns inte skäl att gå för långt när det gäller skatteförmåner i detta sammanhang. Man kan inte säga att vi behandlar dessa frågor mindre generöst än andra, utan förhållandet är det motsatta.

När det gäller en annan fråga, initialavskrivning för byggnader till jordbruk och rörelse, har utskottet uttalat den uppfattningen, att det är angeläget att man får en ändring just på detta område. Utskottet delar väl alltså i princip motionärernas uppfattning på denna punkt, men det är ju så, att företagskatteutredningen har dessa ting under övervägande, och man räknar med att den kommer att lägga fram sitt förslag redan under 1967. Då finns det enligt utskottets mening inte någon anledning att nu i en särskild riksdagskrivelse ytterligare påpeka dessa krav.

När det sedan gäller punkten angående skatteförmåner i samband med lokaliseringpolitiken, så har bevillningsutskottet uttalat den principiella uppfattningen att man skall skilja på dessa ting. Har riksdagen fattat ett beslut som innebär att staten skall ge lokaliseringpolitiken ett speciellt stöd, så skall det vara på det sättet; då bör man inte blanda in skattepolitiska åtgärder i detta sammanhang utan konsekvent följa den linje som riksdagen sålunda har beslutat. Utskottsmajoriteten tror att det är en riktig väg att gå. Vi skulle kunna befara att vi kommer in på områden, som det kan bli svårt att bemästra, om vi blandar in skatteförmåner i dessa lokaliseringpolitiska strävanden.

Vad sedan gäller investeringsfonder-

nas användning för annat ändamål än i konjunkturutjämnande syfte har det redan förekommit, att investeringsfonderna i vissa sammanhang har utnyttjats i lokaliseringpolitiskt syfte. Bevillningsutskottet har ingenting att erinra mot detta, men utskottet vill understryka att investeringsfonderna i första hand skall användas för det ändamål för vilket de är avsedda och att dessa fonder endast i undantagsfall bör få tas i bruk för lokaliseringpolitiska strävanden.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag vill påminna herr Paul Jansson om det i rätt stor utsträckning förändrade läge, som näringslivet i större delen av vårt land för närvarande befinner sig i. Syftet med vår motion när det gäller användningen av investeringsfonderna har inte varit att detta skulle tjäna enbart industrin utan att det, som jag ser det, skulle skapa trygghet för de anställda ur sysselsättningssynpunkt.

Till detta vill jag, herr talman, knyta den reflexionen, att om man har tagit del av vad finansministern har uttalat under den senaste tiden, finner man att dessa uttalanden harmonierar i mycket stor utsträckning med tankegångarna i den motion som vi från centerpartiets sida har väckt.

Låt mig, herr talman, utöver detta bara säga följande till herr Paul Jansson! Om det inte funnes oro på arbetsmarknaden, varför skulle man då framlägga förslag om den nya investeringsbank, som skall behandlas vid ett senare tillfälle här i riksdagen?

Som framgår av den motion och den reservation som vi har avgett från centerpartiets sida, kan vad vi här föreslår betraktas som något av medlen för att säkra sysselsättningen och tryggheten.

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Paul Jansson framhåller här, att utskottet avvisar skatteinstrumentet som ett lokaliseringpolitiskt medel och menar att det räcker med de stödåtgärder, som redan finns.

Jag vill bara påpeka, att man ju har gjort avsteg från denna princip, när man har använt investeringsfonder i lokaliseringpolitiskt syfte. Jag kan acceptera att de i nuvarande läge får användas i lokaliseringpolitiken, men jag anser nog rent generellt att man i lokaliseringpolitiken inte använder en typ av skattemedel som endast en viss kategori av företag kan få begagna sig av, nämligen aktiebolag och ekonomiska föreningar. Jag tycker emellertid att man, när man redan gjort avsteg från principen, också bör kunna utreda, om det inte finns metoder och skatteinstrument som mera generellt kan tillämpas i lokaliseringpolitiken — således skatteinstrument som kan få användas av *alla* typer av företag inom stödområdena. Jag tycker att man kommer bäst fram på den vägen.

Jag vill också påpeka att man inom länder, t. ex. Norge, som har drivit lokaliseringspolitik längre tid än vad vi har gjort, anser att de skatteinstrument och skattemedel som används i lokaliseringpolitiskt syfte har haft en viss betydelse.

Jag vill också erinra om att i remissvaren till den Näslundska kommitténs betänkande föreslog bl. a. Industriförbundet och Arbetsgivareföreningen användande av vidgade avskrivningsmedel såsom en lokaliseringpolitisk åtgärd. »En tänkbar väg», säger de, »är att bereda stöd åt företagsamheten i utvecklingsorter genom vissa skattelättnader. Liksom redan gäller för maskiner bör sålunda företag i dessa orter medges rätt till snabbare avskrivning å byggnader än som eljest är möjligt och därutöver ett extra avdrag för anskaffningskostnader.»

Jag tror det skulle vara lämpligt att låta skattelagstiftningen användas till att utvidga den arsenal av åtgärder, som behövs för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i stödområden och andra områden i vårt land med sysselsättningssvårigheter.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Det finns inte anledning att förlänga denna debatt alltför mycket. Jag vill emellertid säga till herr Sundin, att han kan vara förvisad om att han inte behöver vara rädd att stå ensam i strävandena att trygga sysselsättningen här i landet. Inte minst det socialdemokratiska partiet har visat vilka vägar man där är beredd att beträda för att klara den uppgiften. Vi har bl. a. lokaliseringpolitiken och en aktiv arbetsmarknadspolitik, som verkar för detta. Det är inte fråga om annat än att det förändrade läget på näringslivets område ägnas uppmärksamhet.

Herr Sundin pekade bl. a. på en fråga som har kommit in i bilden, nämligen inrättandet av en investeringsbank, som vi skall använda för att i framtiden, alltså även på lång sikt, trygga sysselsättningen för medborgarna. Jag tror nog herr Sundin och jag är överens om att det gäller att vidta åtgärder på detta område. Därmed är dock inte sagt, att man skall använda skattepreferenser i alltför stor utsträckning för att klara det hela.

Herr Stefansons senaste inlägg innehöll i och för sig inget nytt. Redan i mitt första anförande framhöll jag att bevillningsutskottet inte har något emot att investeringsfonderna i vissa lägen används i lokaliseringpolitiskt syfte. Det har skett vid några tillfällen. Vi har emellertid velat understryka betydelsen av restriktivitet på detta område. Det får inte bli kutym att använda investeringsfondernas pengar för lokaliseringssändamål, ty då har man

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

förfelat hela tanken med att ha dessa fonder som ett konjunkturutmätande medel. Har man bestämt sig för att driva en lokaliseringspolitik, som jag tidigare sade, skall den drivas målmedvetet. Övriga medel, arbetsmarknadspolitik och annat, skall givetvis användas för att trygga sysselsättningen, men vi får inte gå för långt i vårt tänkande att lösa problemen genom skatteförmåner.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag är glad över att Paul Jansson gör den deklarationen, att vi i riksdagen är överens om att den näringspolitik som skall föras också skall trygga människors anställning. För att nå den målsättningen borde vi även vara överens om att använda *alla* till buds stående medel.

Jag vill framhålla följande för utskottets talesman: Om man exempelvis genom lokaliseringsbidrag eller genom den subventionering, som måhända kan komma till stånd med den aviserade investeringsbanken, vars inrättande ännu inte är behandlat, så kommer det att drabba skattebetalarna på samma sätt som det vi här har föreslagit, nämligen att man för att trygga sysselsättningen skall använda medel ur dessa fonder. Det rör människorna som sådana och givetvis även företagen för att de skall kunna leva vidare i vårt samhälle.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Till herr Sundin vill jag bara säga, att det ofta händer att vi är överens om målet och slutresultatet. Men det kan råda delade meningar om *sättet* att nå det resultatet — och det är väl det vi diskuterar i dag.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Om vi är eniga om målet och vet att medlen måste vara många borde vi väl, herr Paul Jansson, vara eniga om de olika medel som vi bör använda för att nå målet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande *punkten A* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 35 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för *ja*-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 42.

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I fråga om *punkten B*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats

1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas;

2:o), av herr *Stefanson*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; samt

3:o), av herr *Nilsson, Yngve*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom m. fl. vid betänkandet anförda reservationen nr 4.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Stefansons* yrkande.

Herr *Nilsson, Yngve*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 35 punkten B antager det förslag, som innefattas i den av herr *Stefanson* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits det förslag, som innefattas i den av herr *Yngve Nilsson* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 47;

Nej — 24.

Därjämte hade 65 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 35 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Stefanson* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 62.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende *punkten C* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 5 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 35 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I vad gällde *punkten D*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels bi-

fall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Vigelsbo och herr Eriksson i Bäckmora vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 35 punkten D, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Vigelsbo och herr Eriksson i Bäckmora vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 22.

Därjämte hade 15 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner angående resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 98, av herr *Mattsson m. fl.*, och II: 134, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

a) antaga i motionerna infört förslag till förordning angående ändring av 2, 8 och 9 §§ förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

b) antaga i motionerna infört förslag till förordning om rätt till utjämning i vissa fall av statlig inkomstskatt i samband med inkomststegring eller inkomstminskning; samt

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att skyndsamt utredning måtte företagas om möjligheterna till en fullständig resultatutjämning, varvid i första hand borde prövas frågan om resultatutjämning genom den s. k. kontometoden, samt att förslag i detta syfte snarast måtte föreläggas riksdagen;

2) de likalydande motionerna I: 226, av herr *Svenungsson* och fru *Hultell*, samt II: 280, av herr *Carlshamre*, vari föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till regeringen anhålla om skyndsamt förslag dels angående möjlighet för våra fiskare att göra avsättning till resultatutjämningsfond, dels — med beaktande av fiskarnas speciella arbets- och inkomstförhållanden — om att tillförsäkra dem bättre skatteavdrag vid yrkesutövningen;

3) de likalydande motionerna I: 574, av herr *Johan Olsson* och herr *Mattsson*, samt II: 698, av herr *Andersson* i Örebro och herr *Jönsson* i Ingemarsgården, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om översyn av nuvarande bestämmelser med begränsad resultatutjämnande effekt samt om utredning syftande till förslag om en mera generellt användbar kontometod, som samtidigt kunde

medföra större likhet i behandlingen av skattskyldiga;

4) de likalydande motionerna I: 575, av herr *Harald Pettersson*, och II: 715, av herr *Josefson* i Arrie *m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning av frågan om införande av rätt till resultatutjämning vid beskattningen genom kontometoden i enlighet med motionernas syfte; ävensom

5) de likalydande motionerna I: 584, av herr *Stefanson m. fl.*, och II: 726, av herr *Nordgren*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet (hyresfastighet), att avdrag finge göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov.

De i motionerna I: 98 och II: 134 framlagda förordningsförslagen avsågo, att i fråga om fåmansbolag hinder för förlustavdrag icke skulle möta, om skiljaktighet i ägarförhållandena betingades av att aktier, som övergått till annan på grund av arv, testamente eller bodelning, överfördes på tidigare ägare av aktier i bolaget. Som villkor för rätt till förlustavdrag borde enligt motionärerna gälla, att deklarationsskyldighet förelegat för förluståret eller för något av de två närmast föregående beskattningsåren. Vidare hade motionärerna förordat, att ett av 1957 års skatteutredning framlagt förslag till förordning om rätt till utjämning av statlig inkomstskatt å merinkomst i vissa fall skulle — med vissa ändringar — antagas av riksdagen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på återropade grunder hemställt,

A) beträffande ändringar i förordningen om förlustutjämning

att de likalydande motionerna I: 98, av herr *Mattsson m. fl.*, och II: 134, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, i denna

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) beträffande progressionsutjämning

att de likalydande motionerna I: 98, av herr Mattsson m. fl., och II: 134, av herr Magnusson i Borås m. fl., i denna del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) beträffande allmän öppen resultatutjämning

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 98, av herr Mattsson m. fl., och II: 134, av herr Magnusson i Borås m. fl., i denna del,

2) de likalydande motionerna I: 574, av herr Johan Olsson och herr Mattsson, samt II: 698, av herr Andersson i Örebro och herr Jönsson i Ingemarsgården, ävensom

3) de likalydande motionerna I: 575, av herr Harald Pettersson, och II: 715, av herr Josefson i Arrie m. fl.,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D) beträffande rätt för fiskare att att göra skattefri avsättning till resultatutjämningsfond

att de likalydande motionerna I: 226, av herr Svenungsson och fru Hultell, samt II: 280, av herr Carlshamre, i denna del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E) beträffande gynnsammare avdragsregler för fiskare

att de likalydande motionerna I: 226, av herr Svenungsson och fru Hultell, samt II: 280, av herr Carlshamre, i denna del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; ävensom

F) beträffande frågan om rätt till skattefri avsättning för framtida reparationsbehov

att de likalydande motionerna I: 584, av herr Stefanson m. fl., och II: 726 av herr Nordgren, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

Beträffande ändringar i förordningen om förlustutjämning

1) av herrar *Yngve Nilsson, Stefan-son, Gösta Jacobsson, Erik Filip Petersson, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Öhvall*, vilka ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 98, av herr Mattsson m. fl., och II: 134, av herr Magnusson i Borås m. fl., i denna del, måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till förordning angående ändring av 2, 8 och 9 §§ förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

Beträffande progressionsutjämning

2) av herrar *Yngve Nilsson, Stefan-son, Gösta Jacobsson, Erik Filip Petersson, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Öhvall*, vilka ansett, att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 98, av herr Mattsson m. fl., och II: 134, av herr Magnusson i Borås m. fl., i denna del, måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till förordning om rätt till utjämning i vissa fall av statlig inkomstskatt i samband med inkomststegring eller inkomstminskning;

Beträffande allmän öppen resultatutjämning

3) av herrar *Yngve Nilsson, Stefan-son, Gösta Jacobsson, Erik Filip Petersson, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Öhvall*, vilka ansett, att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen, med anledning av de likalydande motionerna I: 98, av herr Mattsson m. fl., och II: 134, av herr Magnusson i Borås m. fl., I: 574, av herr Johan Olsson och herr Mattsson, samt II: 698, av herr Andersson i Örebro och herr Jönsson i Ingemarsgården, ävensom

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

motionerna I: 575, av herr Harald Petersson, och II: 715, av herr Josefson i Arrie m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att skyndsamt utredning måtte företagas om möjligheterna till en fullständig resultatutjämning, varvid i första hand borde prövas frågan om resultatutjämning genom den s. k. kontometoden och att förslag i detta syfte snarast måtte föreläggas riksdagen;

Beträffande rätt för fiskare att göra skattefri avsättning till resultatutjämningsfond

4) av herrar *Yngve Nilsson, Stefan-son, Gösta Jacobsson, Erik Filip Petersson, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Öhwall*, vilka ansett, att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen, med anledning av de likalydande motionerna I: 226, av herr *Svenungsson* och fru *Hultell*, samt II: 280, av herr *Carlshamre*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag beträffande rätt för fiskare att göra skattefri avsättning till resultatutjämningsfond;

Beträffande frågan om rätt till skattefri avsättning för framtida reparationsbehov

5) av herrar *Yngve Nilsson, Stefan-son, Gösta Jacobsson, Erik Filip Petersson, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Öhwall*, vilka ansett, att utskottet bort under F hemställa, att riksdagen, med anledning av de likalydande motionerna I: 584, av herr *Stefanson* m. fl., och II: 726, av herr *Nordgren*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt förslag till sådan ändring av beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet (hyresfastighet), att avdrag finge göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande nr 36 behandlar en rad motioner, som alla syftar till ändringar i skattelagstiftningen för att åstadkomma en rättvisare beskattning av företagen samt underlätta för framför allt den mindre företagsamheten att lösa sina kapitalförsörjningsproblem genom självfinansiering. Alla dessa frågor har vid många tillfällen diskuterats här i riksdagen, och jag skulle därför kunna fatta mig ganska kort.

Samtliga reservationer nr 1—5 är avgivna gemensamt av högerpartiets, folkpartiets och centerpartiets representanter i bevillningsutskottet.

Reservation nr 1 avser ändring i förordningen om förlustutjämning och innebär, att det för att man skall få rätt att göra förlustavdrag bör räcka med att deklarationsskyldighet har förelegat för förluståret eller för något av de två närmast föregående beskattningsåren. Nu gällande bestämmelser innebär, att deklarationsskyldighet skall ha förelegat under förluståret. Då det gäller familjeföretag får förlustavdrag utnyttjas endast om ägarförhållandet är i stort sett detsamma som vid förlusttillfället. Därav följer att, om de efterlevande till en avliden person — make eller barn — som är hälftendelägare i ett sådant företag, inte har möjlighet att behålla aktierna utan överlåter dem till den andre delägaren, så förlorar bolaget därmed rätten till förlustavdrag. Vi menar att en sådan orättvisa bör avlägsnas.

Reservation nr 2 gäller genomförandet av en progressionsutjämning vid beskattningen. 1957 års skatteutredning hade förordat en sådan skatteberäkningsmetod. Reservanterna anser för sin del, att det vore önskvärt att skatteutredningens förslag genomföres, även om vissa ändringar i fråga om deklarationsskyldighet och sänkning av minimibelopp nu föreslås, samt att rätt till utjämning även bör finnas vid fallande inkomst.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

I reservation nr 3 yrkas på utredning av möjligheterna till en fullständig resultatutjämning, varvid man i första hand bör pröva kontometoden. Vi anser att en sådan öppen resultatutjämning, som är ägnad att utjämna skillnaden i inkomst mellan olika beskattningsår, får en jämnare beskattning som följd och, varför inte, också en viss sparstimulerande verkan.

Reservation nr 4 gäller en grupp näringsutövare, nämligen fiskarna, som på grund av yrkets vanskligheter kan få mycket ojämna årsinkomster. Det ena året kan inkomsten vara bra, under det att inkomsten nästa år kan vara betydligt sämre, inte minst på grund av skador på fångstredskap och dylikt. Ja, i många fall kan även fångsten gå förlorad. En utjämningsfond skulle här ha ett utomordentligt värde, och därför hemställer vi i denna reservation om utredning.

I reservation 5 slutligen hemställer vi också om en utredning. Det förhåller sig nämligen så att de allmännyttiga bostadsföretagen i beskattningshänseende har vissa fördelar framför hyresfastigheterna, när de endast har att deklarerat för en inkomst motsvarande 3 procent av fastighetens taxeringsvärde, alltså en schablonmetod. Vi vill nu att en utredning skall till sättas, som skall försöka utarbeta förslag i syfte att skapa likställighet på detta område. Vid beräkning av inkomst av hyresfastighet bör avdrag få göras med visst belopp för avsättningar, avsedda för framtida reparationsbehov.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 1—5.

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Rätten till resultatutjämning vid beskattningen har vid olika tillfällen behandlats av riksdagen. Genom beslut av 1960 års riksdag öppnades också möjligheter till förlustut-

jämning vid taxering av inkomst. Där emot saknas fortfarande allmän rätt att utjämna vinster under olika beskattningsår, men den särslagstiftning som finns medger t. ex. insättning av medel på s. k. skogskonto. Det finns företagargrupper, t. ex. jordbrukare och fiskare, vilkas inkomster är av ytterst varierande storlek under olika år och som därför tillfälligt drabbas av en orimligt hård beskattning.

Det finns redan nu vissa undantag. Rörelseidkare och i viss utsträckning också jordbrukare har vissa möjligheter att genom olika åtgärder utjämna inkomster över olika år, men brist på kapital lägger ofta hinder i vägen för dessa dispositioner. Man kan helt enkelt inte utnyttja de möjligheter som nuvarande skattelagstiftning erbjuder. Man får ta stöten när den kommer — kanske under ett dåligt skördeår.

I motion nr 226 här i kammaren, som jag har undertecknat, berörs rätten för fiskare att göra avsättning till resultatutjämningsfond. Kan man över huvud taget tala om inkomstfluktuationer, så är det inom fisket. Aldrig har fisket bedrivits så intensivt som nu, och aldrig har investeringar i fartyg och utrustning varit större. Trycket på våra fiskare har särskilt under det senaste året vuxit oroväckande, kanske främst genom att det naturliga underlaget för fisket minskar, av orsaker som man hittills vet ytterst litet om. Situationen på Västkusten börjar bli allvarlig, då havsfisket närmar sig en kris.

För att bevara och stärka vårt fiskes ställning och sätta yrkesutövarna i stånd att förnya tonnage och utrustning och därmed trygga själva basen för nyrekrytering och fortsatt fiske ter det sig ofrånkomligt, att samhället ger fiskarkåren möjlighet till skattemässig resultatutjämning. I Norge t. ex. betraktas en sådan ordning numera som någonting självklart. Norska fiskare åtnjuter säravdrag med 12 procent på den skattepliktiga inkomsten — förutsatt att de fiskat minst 15 veckor till havs.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Avdraget är maximerat till 3 000 kronor. De har vidare möjlighet att under år med goda inkomster skattefritt avsetta 20 procent till en driftfond för senare förvärv — kanske under inkomstmånga år — av båt, redskap och andra förnödenheter för fisket. Dessutom har de lindrigare progressiv beskattning. Danska fiskare har också betydande skatteförmåner. Under sådana förhållanden är det inte lätt för våra fiskare att stå sig i konkurrensen.

Det bör kanske även beaktas, att en i flera avseenden så likvärdig grupp som vårt sjöfolk — fullt i sin ordning — kompenseras genom skattelättnader för att sjömännen i så stor utsträckning nödgas avstå från de fördelar i land, som samhället erbjuder övriga skattebetalare. Havsfisket, som nu bedrivs från allt större fartyg och allt längre bort från hemkusten, är i dag mera jämförbart med sjöfart än tidigare.

Utskottet återoppar nu 1957 års skatteutredning när det gäller allmän rätt till skatteutjämning genom kontoinsättningar. En av anledningarna till att utredningen avstod från att framlägga förslag i ämnet var svarigheterna att göra nödvändiga begränsningar i kontometodens tillämpning. Man menade också att metodens räckvidd var så begränsad, att den bara kunde bli av värde för dem som från början hade sådana vinstförhållanden att möjlighet fanns att göra erforderliga avsättningar. Men om vinstförhållandena ändras år från år — och det är verkligen fallet inom fisket — föreligger ju *ännu* starkare skäl för en resultatutjämning. Utskottet medgav också i fjolårets utlåtande, att det inte minst ur rättvisesynpunkt skulle vara till fördel, om möjligheter öppnades till en mera vidsträckt resultatutjämning vid beskattningen. När det gäller fiskarkåren vill jag som bohuslänning starkt understryka rättvisesynpunkten. Den förtäckta resultatutjämning, som nuvarande skattelagstiftning ger möjlighet till, har nog ingen större betydelse i detta samman-

hang. Som bekant finns inte alltid kapital när det behövs.

I föreliggande motioner framställs också ett utredningsyrkande angående förmånligare skatteavdrag för svenska yrkesfiskare, under återopande av norsk och danska skatterätt. Utskottet säger sig inte vara berett att tillstyrka särbestämmelser för en specialyrkeskategori. Det är möjligt att nu gällande normer kan ändras genom en annan tillämpning av lagstiftningen beträffande denna yrkeskår, säger utskottet. Ja, man kan ju alltid hoppas.

I den förhoppningen avstår jag från att hemställa om bifall till den del av motionsyrkandet, som upptages under punkten E i utskottets hemställan, men yrkar bifall till reservationen 4 under punkten D.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! De motioner som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 36 har det gemensamt att motionärerna vill medverka till att undanröja de olägenheter som den progressiva beskattningen innebär för enskilda personer och för företag som av en eller annan anledning har ojämn inkomstfördelning under olika år.

Motionärerna liksom reservanterna anser att inkomstutvecklingen på längre sikt än ett beskattningsår bör ligga till grund för bedömningen av skatteförmågan. I vår skattelagstiftning förekommer vissa avsteg från beskattningsårets slutenhet. Låt mig som exempel nämna reglerna för beskattning av ackumulerad inkomst och möjligheterna till avsättning på skogskonto.

De i motionerna liksom i reservationerna föreslagna åtgärderna är avsedda att för samtliga skattskyldiga ge större möjligheter till utjämning av skattebelastningen vid varierande inkomster under olika år. Detta är som herr Yngve Nilsson har framhållit en fråga av stor betydelse för de mindre företagets självfinansiering.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

När det gäller reservationen nr 1 med yrkande om ändringar i förordningen om rätt till förlustutjämning liksom när det gäller reservationen nr 2 med yrkande om att riksdagen måtte antaga den föreslagna förordningen om införande av progressionsutjämning ber jag att få instämma i herr Yngve Nilssons motivering och i hans yrkanden.

Beträffande reservationen nr 3 som innebär förslag om utredning i fråga om en allmän öppen resultatutjämning vill jag i likhet med motionärerna framhålla den skillnad i behandling som olika kategorier av företag utsätts för i vårt skattesystem. Så är t. ex. aktiebolag och ekonomiska föreningar berättigade att göra avsättningar till investeringsfonder. Den möjligheten finns som bekant inte för företag som drivs exempelvis i form av enskild firma. De har en sämre situation när det gäller att sätta av medel till framtida investeringar, och de har en sämre beredskap för att möta en lågkonjunktur.

I vårt broderland Norge har det varit möjligt att införa bestämmelser om investeringsfonder även för företag som drivs som enskild firma. Jag anser att olika kategorier av företag bör behandlas lika. Företagsformen får inte vara avgörande för företagets möjligheter att göra skattefria avsättningar och för deras möjligheter att bygga upp en beredskap mot lågkonjunktur eller att reservera medel för framtida utbyggnader och rationaliseringar.

Jag anser att möjligheterna att införa en fullständig resultatutjämning bör utredas snarast möjligt och yrkar därför bifall till reservation 3.

Herr Svenungsson har utförligt berört fiskarnas situation. Då jag vet att även herr Tistad kommer att ta upp den frågan kan jag avstå från att mera utförligt argumentera för reservation 4. Jag vill bara säga att det här är fråga om en kategori företagare som har ett särskilt starkt behov av att få göra skattefria avsättningar till en resultat-

utjämningsfond. Deras inkomstutveckling mellan olika år beror ju delvis på förhållanden som de själva inte bestämmer över; tillgången på fisk, närheten till bra fiskevatten, väderleksförhållanden och andra yttre omständigheter påverkar i stor utsträckning lönsamheten inom deras näring.

Med tanke på den allt hårdare konkurrenssituationen är det nödvändigt att våra fiskare åtnjuter samma skatteförmåner som deras yrkesbröder i våra grannländer, vilka ju också är deras största konkurrenter.

Jag yrkar därför bifall till reservation 4.

I reservation 5 har hemställts om ett skyndsamt förslag till sådan ändring av beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av hyresfastighet att avdrag får göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov.

Reservanterna anser att det finns starka skäl för att underhållskostnaderna för en fastighet skall få slås ut på flera år och att fastighetsägaren sålunda skall ha rätt att göra skattefria avsättningar till en reparationsfond.

Underhållskostnaderna varierar mycket starkt år från år, och vissa år är de flera gånger högre än normalt. De är naturligtvis små under byggnadens första år för att sedan när reparationsbehovet sätter in stiga avsevärt. Då kan reparationskostnaderna t. o. m. vara högre än hyresintäkterna. Den dag då en genomgripande renovering av fastigheten behöver utföras kan fastighetsägaren stå inför stora kortfristiga betalningsförpliktelser, som betyder en svår påfrestning på hans likviditet. Det kan naturligtvis medföra att fastighetsägaren drar sig för att låta utföra erforderliga reparationer, vilket är till hyresgästernas nackdel.

Jag tror att om även enskilda fastighetsägare bereddes möjlighet att göra årliga avsättningar till täckande av framtida kostnader för reparationer skulle detta underlätta och stimulera

Ang. resultatutjämnning vid beskattningen m. m.

uppbyggnaden av reparationsfonder. En skattefri fondavsättning skulle medverka till att medel funnes tillgängliga när de stora underhållskostnaderna kommer. Förmånliga skatteregler på detta område skulle främst komma hyresgästerna till godo och ligger sålunda i hyresgästernas intresse.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 5.

Häri instämde herr *Mattsson* (cp).

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! På den punkt vi nu behandlar har väckts ett flertal motioner innehållande förslag som alla syftar till ökad, s. k. öppen resultatutjämnning; skapande av riskfonder, självfinansieringsfonder, investeringsfonder samt reparations- och underhållsfonder för fastigheter.

Det finns inom näringslivet ett betydande intresse för att på detta område få till stånd bättre lösningar än de nuvarande. Särskilt gäller detta mindre och medelstora företag. Inte minst i dagens läge när så många företag ställs på hårda prov i fråga om lönsamheten och möjligheterna att producera och att skapa sysselsättning framstår risk- och utjämningsfonder som mycket angelägna.

De möjligheter som för närvarande står till buds uppvisar många brister. Jag syftar på reglerna för varulagervärdering och avskrivningsmöjligheterna för maskiner och inventarier. Det är dock många företag som inte i sin verksamhet har möjlighet att utnyttja dessa vägar, eftersom de inte har nämnvärda lager i sin rörelse. Det kan för övrigt vara oekonomiskt att binda kapital i varulager för att bygga upp en självfinansieringsfond eller en dold reserv. Man binder ju därmed i onödan kapital, vartill kommer risken för inkurans i varulagret.

Inte heller torde det vara lämpligt att bygga upp en reserv genom inves-

teringar i maskiner. Man riskerar då att göra felaktiga investeringar. Maskiner föråldras snabbt. Den dag man eventuellt behöver utnyttja en reservfond är det heller inte säkert att man kan realisera det kapital som lagts ned i maskiner och inventarier. Någon reserv att tillgripa under dåliga år innebär alltså inte denna väg.

När man tidigare diskuterat olika möjligheter att åstadkomma en lösning för att tillgodose nyssnämnda önskemål har kontometoden rönt stort intresse. Denna metod har ju också redan prövats i form av skogskonto samt i fråga om investeringsfonder för konjunkturutjämnning. Såvitt jag förstår har kontometoden i dessa båda fall fungerat tämligen tillfredsställande, och större hinder borde inte möta att vidare utvidga detta system. Det borde vara möjligt att finna en kontometod som kunde tillgodose flera av de önskemål man har från näringslivets sida att utjämna dåliga och goda år och att kunna bygga upp investeringsfonder eller fonder t. ex. för framtida underhåll.

Bland fördelarna med kontometoden märks den stimulans av sparande som en fonduppbyggnad otvivelaktigt innebär och den uppmuntran av investeringar som vi ju i dag anser så angelägna för att näringslivet skall kunna bevara sin konkurrenskraft. Metoden innebär också större möjligheter till en förnuftig planläggning av investeringarna, vilket med de knappa resurser som nu står till buds måste vara av betydande värde.

I reservation nr 3 har föreslagits att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjligheterna till en fullständig resultatutjämnning genom den s. k. kontometoden. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation i första hand. Jag vill också med instämmande i vad herrar Nilsson och Stefanson anfört, yrka bifall till samtliga övriga reservationer 1, 2, 4 och 5.

Ang. resultatutjämnning vid beskattningen m. m.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Inom den svenska fiskerinäringen intar västkustfisket en dominerande ställning. Av de större fiskefartygen — med mer än 200 hästkrafters maskinstyrka — är 85 procent hemmahörande på västkusten. Av det svenska havsfiskets totala avkastning kom förra året på västkustfiskarnas del 81 procent av fångstmängden och 75 procent av fångsvärdet.

Med den ställning som fisket intar i Bohuslän är det naturligt att vi i vårt län inte ser på näringens problem, de må gälla skatter eller annat, ur snävt partipolitiska synpunkter. Förra året gick här i riksdagen representanter för alla fyra partierna på bohusbänken tillsammans med några riksdagsmän från andra håll fram med motioner om rätt för fiskare att göra skattefria avsättningar till resultatutjämningskonto. I år var vi på bohusbänken överens om att inte väcka någon motion i detta ämne utan vänta till nästa år för att då ta upp fiskarnas skatteproblem från andra utgångspunkter. Högerrepresentanterna har begagnat sig av detta tillfälle och ensamma lagt fram en motion, i vilken de dels tar upp frågan om resultatutjämnning, dels föreslår bättre skatteavdrag för fiskerinäringens utövare. Herr Svenungsson har utvecklat högermotionärernas synpunkter, och jag vill i anslutning till det, herr talman, med några ord beröra hur vi i mittenpartierna i Bohuslän ser på dessa frågor.

Västkustfiskarna landar större delen av sina fångster i utländska hamnar. Förra året motsvarade dessa direktlandningar i utlandet 65 procent av fångstmängden och 55 procent av fångsvärdet. Därtill kommer någon kommersiell export. Västkustfisket är alltså till övervägande delen en exportnäring. Men vi importerar också rätt betydande kvantiteter fisk, värdemässigt betydligt mer än vad vi exporterar. Fisket är därför i hög grad också en importkonkurrerande näring.

För en näringsgren som är så beroende av utländsk konkurrens är det av betydelse att konkurrensen kan ske på lika villkor. Tyvärr är detta inte fallet beträffande västkustfisket i dag. Det är inte bara det att fiskarna i vissa andra EFTA-länder, som i t. ex. Storbritannien och Norge, har statsstöd i olika former, utan fiskarna i våra närmaste grannländer Danmark och Norge åtnjuter också helt andra förmåner i skattehänseende än våra fiskare. Det är ett förhållande som vi måste beakta.

Västkustfisket sådant det bedrivs i dag kräver stora investeringar. En modern västkustträlare kostar mellan 1 och 1,5 miljon kronor i anskaffning. Medlemmarna i fiskelaget har alla del i båten. Några fiskeriföretag med anställd arbetskraft existerar inte i vårt land.

Utvecklingen går mot allt större och dyrare båtar. De statliga lånemöjligheterna är begränsade. Investeringarna måste därför till stor del självfinansieras. De avskrivningsmöjligheter som skattelagstiftningen erbjuder är inte tillräckliga för detta. Ytterligare möjligheter till skattefria avsättningar är därför ett berättigat önskemål. Genom en resultatutjämningsfond, som förordas i reservation 4, skulle det bli möjligt att under goda inkomstår göra avsättningar till framtida anskaffningar.

Västkustfiskarna lever i stort sett under samma förhållanden som anställda ombord på handelsfartyg i nordsjöfart. Sådana ombordanställda betalar inte skatt enligt samma regler som vi andra utan har att erlagga s. k. sjömansskatt som utgår enligt förmånligare grunder. Anledningen därtill är att de ombordanställda inte har så stora möjligheter att utnyttja samhällets tjänster som de som arbetar i land. Vi anser att man bör överväga att tillämpa sjömansskattebestämmelserna, med vissa modifikationer, på fiskare som utövar sin näring i mera avlägsna fiskevatten.

Vi ser möjligheten att göra avsätt-

Ang. resultatutjämnning vid beskattningen m. m.

ningar till ett resultatutjämningskonto som ett steg på vägen till rimligare skatteregler för fiskarna, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservation 4.

I detta anförande instämde herr *Hermansson* (cp).

Herr **SVENUNGSSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Tistads, min högt uppskattade länskamrats, inledande ord om en viss säraktion från högerrepresentanterna i Bohuslän vill jag vänligt tillbakavisa. Jag tror att det är ett missförstånd. Vår motion var inte alls menad som något slags säraktion, utan det är mer ett gammalt krav från vårt håll. Men jag vill uttala den förhoppningen att vi ett annat år skall ha ett bättre samarbete under motionstiden. För oss motionärer är det i varje fall nog, att herr Tistads partivänner i bevillningsutskottet har reserverat sig till förmån för vår motion.

Herr **WÄRNBERG** (s):

Herr talman! Samtliga frågor i detta betänkande gäller beskattningsårets slutenhet, frågan huruvida man skall räkna skatt på ett år, på fem år eller på tio år eller om skatten skall slås ut på en tidsperiod som vederbörande skattskyldige själv har att bestämma. Det är väl egentligen det vi resonerar om, och det har vi som här förut nämnts resonerat om i många år i denna kammare. Det har inte förekommit något nytt i dagens debatt, utan vi diskuterar frågan ungefär på samma sätt som tidigare. Jag skall därför inte bli så mångordig.

Låt mig börja med den första frågan, som gäller förlustutjämnning. Herr Yngve Nilsson säger i dag att det härvidlag egentligen först är fråga om den mindre företagsamhetens självförsörjningsmöjligheter. Att få räkna ett förlustår plus två andra år för att vid beskattningen få rätt till förlustutjämnning

skulle enligt hans uppfattning vara särskilt värdefullt. Utskottsmajoriteten anser att man för att få utnyttja förlustutjämnning åtminstone bör ha haft någon form av förvärvsverksamhet. Vi vill alltså inte vara med om att man skall få utnyttja som förlust inte tidigare utnyttjade ortsavdrag när man är studerande eller något liknande. Utskottet vill heller inte att man skall få använda förluster på sådant sätt att förlustföretag blir en handelsvara, vilket blir resultatet om vi tillåter andra att utnyttja förluster. Utskottet har från denna synpunkt inte velat vara med om att göra någon uppjukning av förlustutjämnningen utöver hittills gällande bestämmelser.

Den stora frågan är väl progressionsutjämnningen, där vi i dag har problemet om ackumulerad inkomst för sådana som har inkomster som sträcker sig över mer än ett år. Enligt lagen om ackumulerad inkomst kan man nu i sådana fall få progressionen beräknad på intill fem års inkomster. Detta klarar de fall då en inkomsttagare på ett år får fram inkomster som härrör från flera års förvärvsarbete. Utskottet har inte velat vara med om att utjämna inkomsterna år för år om de endast härleder sig från ett enda års inkomst. Vi har alltså i det avseendet inte velat vara med om någon inkomstutjämnning.

Man säger nu att de små företagen inte har någon chans att kunna få resultatutjämnning med så ojämna inkomster som de har. Jag vågar för min del hävda raka motsatsen. Vi har i dag en så generös skattelagstiftning i vårt land med tanke på de avskrivningsregler som finns beträffande inventarier och varulager att det egentligen inte finns något behov att få en resultatutjämnning. Det behov som föreligger för småföretagsamheten är närmast att få ihop sådana vinster så att de över huvud taget kan göra de nedskrivningar som man enligt lag har rätt att göra — det är alltså på den punkten som behovet egentligen föreligger.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Herr Johan Olsson säger att dessa nedskrivningar av inventarier och varulager är olämpliga i många fall och att det vore bättre att göra avsättning på ett konto så att man därigenom kunde göra besparingar och göra de stora investeringar som det är önskvärt att man skall göra men som nu inte kan ske. Först säger herr Johan Olsson att det kan vara olämpligt att göra investeringar, och sedan säger han att han vill ha ett konto för att man skall kunna göra större investeringar. Jag tycker att han talar emot sig själv på något sätt.

Han åberopar vidare lagstiftningen om taxering för inkomst av medel som insats på skogskonto och säger att vi i detta avseende redan har gjort ett avsteg. Nej, det har vi inte, ty lagen om insättning på skogskonto är egentligen en komplettering till lagen om beskattning av ackumulerad inkomst. Det gäller här fall där det är fråga om många års tillväxt, som man på små enheter måste ta ut på en enda gång. För att undvika en beskattning på en gång av en sådan ackumulerad inkomst får vederbörande alltså avsätta medlen på ett skogskonto.

Utskottet vill alltså inte vara med om någon resultatutjämning på det sätt som här har föreslagits.

När det gäller gynnsammare avdragsregler för fiskare konstaterade jag det mycket intressanta förhållandet att herr Stefanson först sade att han ansåg den kategoriklyvning som i dag finns mellan stora och mindre företag exempelvis i fråga om investeringsfonderna vara mycket olämplig — företag skulle oberoende av formen och oberoende av vad de sysslar med beskattas på samma sätt. Sedan ansåg han att det borde göras en kategoriklyvning till fiskarnas förmån — han talar alltså emot sig själv på den punkten. Jag vill understryka att fiskarna har samma avskrivningsmöjligheter som alla andra företagare i vårt land. Herr Tistad nämnde att en trälare kostade cirka 1,5 mil-

jon kronor. Den får skrivas av på fem år. Om jag inte är fel underrättad, beskattas en trälare som ett inventarium. Det finns då möjligheter att göra stora avskrivningar, vilket innebär att man icke har något behov av att samtidigt kunna göra också andra avsättningar.

Vidare sägs att det finns en skattelagstiftning för sjömän här i landet vilken innebär att sjömän, som går på nord-sjöfart, beskattas lägre än de människor som arbetar på land, eftersom sjömännen inte som andra kan utnyttja samhällets service. Det är alldeles riktigt. Det görs ett lägre kommunalskatteuttag i sjömansskattetabellen, men å andra sidan kan jag väl inte tro att herr Tistad och herr Svenungsson tänker åberopa sjömansskattetabellen när det gäller beskattningen för fiskarna, ty man har vid beskattningen för sjömännen gjort avsteg från beskattningsårets enhet. En sjöman som bara har en enda månadsinkomst under ett år får betala en väsentlig skatt för denna månadsinkomst och kan inte utnyttja hela ortsavdraget. Sjömansskatten verkar alltså i precis rakt motsatt riktning mot vad herr Svenungsson och herr Tistad här tänkt sig, nämligen att inkomsten under ett beskattningsår skulle slås ut på flera år.

Om vi jämför företagsbeskattningen i allmänhet i vårt land med beskattningen i Norge, kan vi — och det vill jag inte förneka — finna att fiskarna i Norge har gynnsammare beskattningsregler än fiskarna i Sverige. Å andra sidan tror jag inte att reservanterna får företagen med sig på att genomföra ett norskt beskattningssystem i Sverige i dess helhet. Om vi jämför företagsbeskattningen i Sverige och beskattningen i Norge och tar hänsyn till alla avskrivningsmöjligheter och skatteregler, finner vi att den företagaren som sådan inte är högre beskattad i Sverige än i vårt broderland. Jag anser att vi bör ta hänsyn till alla dessa fakta, framför allt avskrivningsreglerna men även skatteskalor och dylikt.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottet i dess helhet.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Wärnberg beskyller mig för tvetalan. Han påstår att jag i det ena fallet principiellt går emot kategoriklyvning i beskattningsavseende, då jag säger att mindre och stora företag skattemässigt skall behandlas lika. När jag sedan hävdar att fiskarna bör kunna få vissa skatteförmåner, så avviker jag, anser herr Wärnberg, från den principen. Det är inte alls så.

Skattelagstiftningen skall vara så utformad att den är neutral i konkurrens-hänseende. Stora och mindre företag inom samma bransch måste behandlas lika. Jag anser också att stora och mindre företag inom fiskerinäringen skall behandlas lika. Det innebär inte någon konkurrens för svensk industri, hantverk eller handel, om fiskerinäringen på grund av särskilda omständigheter får vissa skatteförmåner. Vi har genomfört det på andra håll. Skogskontona motiveras t. ex. av att den näringen har alldeles speciella förhållanden. Herr Wärnbergs påstående stämmer alltså inte.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Herr Wärnberg framhåller att utskottets majoritet principiellt har vänt sig mot alla förslag att bryta beskattningsårets slutenhet. Vi har dock redan gjort flera avsteg från den regeln, i praktiken torde den saken vara klar.

När statsrådet Sträng gav sina direktiv för 1957 års skatteberedning sade han bl. a. följande: »Oaktat sålunda vissa möjligheter finnes att fördela vinster på olika år» — han syftar då bl. a. på varulagervärdering — »eller förskjuta förlust ett år till ett följande vinstår, får det hållas i minnet att dessa möjligheter *innefattar undantag från*

den förut angivna huvudprincipen om beskattningsårets slutenhet. I den mån sådana särskilda möjligheter inte föreligger i det *enskilda fallet*, kan denna princip för skattskyldiga med ojämna inkomster leda till en på längre sikt *för hård* beskattning. För fysiska personer m. fl. får härvid även progressiviteten i den statliga inkomstbeskattningen betydelse.»

I viss utsträckning kan samma förhållanden som inom skogsbruket även föreligga för företag av olika slag, bl. a. rörelseidkare. Skogskonto, säger herr Wärnberg, är till för att där samla upp inkomsterna från den årliga tillväxten under många år. Skogsägaren tar vid avverkningen ut förtjänsten på en gång. Den skattskyldige medges därför en utjämnad beskattning över flera år. Många investeringar i ett företag kan vara av samma karaktär. Man sprider dem över flera år, men vinsten begränsas till några få år. Jag tror att vi även i sådana fall har anledning hävda att det borde finnas möjlighet till en skattefördelning. Bara det faktum att en företagare av konjunkturmässiga eller andra skäl vissa år kan ha mycket låga inkomster och andra år tack vare bättre resultat får högre inkomster, gör det självklart att en viss utjämning i skattehänseende bör tillåtas.

Jag anser att kontometoden är en ypperlig metod för att komplettera förlustutjämnningen och kanske också i viss mån varulagervärderingen. Varulagervärderingen är dock erkänd som en möjlighet att göra vissa vinstdispositioner för att utjämna resultatet år från år. För dem som inte kan utnyttja den metoden skulle kontometoden vara en lämplig ersättning.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Herr Wärnberg vill göra gällande att fiskarna är ganska väl ställda, eftersom de hade enorma avskrivningsmöjligheter, som han uttryckte det. Man kanske också bör påpeka

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

att dessa »enorma» avskrivningsmöjligheter motsvaras av enorma kostnader i form av amorteringar och räntor för båtarna. Det är väl därför knappast möjligt att utnyttja dessa avskrivningar i egentligt resultatutjämningsyfte.

Sjömansskattreglerna lämpar sig givetvis inte för fiskarna utan modifierationer, och jag sade också i mitt anförande, att det krävdes sådana modifierationer. Men vi anser att man kan tillämpa principen om en något lägre beskattning också på fiskarna, eftersom denna lägre beskattning motiveras av att människor, som tillbringar större delen av sin tid på sjön, inte kan tillgodogöra sig samhällets tjänster i samma omfattning som de vilka lever sitt liv i land. Herr Wärnberg kan väl inte förneka, att förhållandena är tämligen likartade och att det från den enskildes synpunkt inte föreligger någon större skillnad om han arbetar ombord på ett handelsfartyg eller ombord på ett fiskefartyg, som är borta från hemorten precis lika länge.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr Tistad säger, att det inte kan vara någon större skillnad mellan att arbeta på ett fiskefartyg, som ligger borta från Sverige långa tider, eller att arbeta på ett handelsfartyg. Därför vill herr Tistad ha ett annat skattesystem. Men det system som herr Tistad nu pläderar för verkar ju i en riktning rakt motsatt vad han begär utredning om. Det går nämligen ut på att förkorta skatteperioden från innevarande år till aktuell avlöningsperiod. Jag är inte alls övertygad om att de sjömän som i dag ligger ute betalar så förfärligt mycket mindre skatt än de yrkesgrupper som arbetar på land. Många av dem som är ute kan nämligen inte utnyttja möjligheten att göra ortsavdrag. Får de en månads lön, kan de bara utnyttja en tolfedel av ortsavdraget. De får helt enkelt betala skatt från den

första kronan. Sjömännen har ingen möjlighet att göra någon årsutjämning eller ens att deklarerera. Även om de bara har arbetat en enda vecka under året får de betala skatt enligt tabell på denna inkomst. Resultatet blir därför för deras del ofta motsatsen till det här avsedda även om sjömannens skatteskala är en aning lägre. Fiskarena är säkert inte intresserade av att få en sådan skatteform, utan de vill nog i så fall behålla det nuvarande året som slutenhet.

Herr Tistad säger vidare att jag väl måste medge att de stora avskrivningsmöjligheter som fiskarna har motvägs av enorma kostnader. Men, herr Tistad, vad skall man med en fond för vinster till, om man har både avskrivningsmöjligheter och jättestora kostnader? Då har man ju ännu mindre behov av en fond för uppsamling av vinstmedel, vilket det här är fråga om. Jag tror att det i stället snarare finns behov av att öka fiskets inkomster — det är det väsentliga just nu.

Herr Stefanson vill ha ett neutralt skattesystem som varken missgynnar eller gynnar stora eller små företag. Det vill jag också ha, och det har vi i stort sett. Man får nämligen göra avsättningar till konjunkturutjämningsfonder och investeringsfonder. Det spelar då ingen roll om företaget är stort eller litet. Vad som skiljer är bara att endast aktiebolag och ekonomiska föreningar får utnyttja möjligheten att samla medel i dessa fonder. Det hänger samman med att dessa kategorier företag är de enda som har proportionell skatt. Vi kan rimligtvis inte medge enskilda människor att göra avsättningar till investeringsfonder, till vilka de kan överföra inkomster sådana är då man har så stora inkomster att man kanske skulle få betala 80 procent i skatt. Det är inte möjligt att införa någon form av investeringsfonder för enskilda människor med progressiv skatt. Om jag inte är felaktigt underrättad finns det i frå-

Ang. resultatutjämnning vid beskattningen m. m.

ga om övriga avskrivningsmöjligheter ingen skillnad mellan stora och små företag, utan de är likställda.

Jag vill sedan, herr talman, ta upp en sak som jag inte berörde i mitt första anförande, nämligen frågan om avskrivningsfonder för privatägda bostadsföretag. Jag håller med om att det ligger rätt mycket i vad motionärerna anfört. Dessa fastighetsägare har inte möjlighet att från början göra avsättningar för de reparationer som väntas bli erforderliga längre fram. Det problemet kanske kan lösas då vi får andra initialavskrivningsregler för byggnader. Till en del löses väl problemet automatiskt om den nya bostadspolitik som nu är signalerad genomföres. Den innebär ju att fastighetsägarna får låga hyresinkomster i början, men att det sker en upptrappning med vissa procentenheter varje år för att hyresintäkterna skall räcka till när de stora utgifterna för reparationerna kommer.

Jag tror alltså att dessa problem så småningom kommer att lösas, men jag medger att det ligger en hel del sanning i vad motionärerna och reservanterna har framhållit.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Wärnberg sade, att det inte finns någon skillnad i skattebehandling av mindre och större företag. Det finns emellertid en skillnad beroende på den form varunder företagen drivs. Det menar jag vara en icke konkurrensneutral beskattning.

Herr Wärnberg säger att det inte finns några möjligheter att införa investeringsfonder och resultatutjämningsfonder för företag, som drivs som enskild firma. En sådan lagstiftning skulle med hänsyn till den progressiva beskattningen medföra orättvisor. Jag vill bara påpeka att det har gått att genomföra sådana regler i andra länder, t. ex. i Norge. Omöjligt är det alltså inte, och vi vill ha en utredning om sådana möjligheter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

I fråga om *punkten A*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 36 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 62.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande *punkten B* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Yngve*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 36 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 61.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende *punkten C*

framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Yngve*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 36 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 62.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

I vad gällde *punkten D*, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 36 punkten D, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 62.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

På därefter gjord proposition bifölls utskottets i punkten E gjorda hemställan.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de angående punkten F förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 5 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava

upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Stefanson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 36 punkten F, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Stefanson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 62.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 40, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 30 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckta motioner, lades memorialet till handlingarna.

Om översyn av reglerna för förhandlings- och avtalsrätt för tjänstemän i offentlig förvaltning

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner om översyn av reglerna för förhandlings- och avtalsrätt för tjänstemän i offentlig förvaltning.

Andra lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 360, av herr Åkerlund *m. fl.*, och nr II: 444, av herr Nordstrandh *m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om översyn av gällande system för förhandlings- och avtalsrätt för tjänstemän i offentlig förvaltning samt att, därest detta föranledde ändring i gällande lagstiftning, förslag härom skulle föreläggas riksdagen.

I motionerna efterlystes klarare regler beträffande fördelningen av kompetens och ansvar mellan de olika organ, som agerade på arbetsgivarsidan. Frågan om möjligheterna att förhindra samhällsfarliga konflikter utan åsidosättande av tjänstemännens rätt hade också aktualiserats. Enligt motionärernas mening vore det angeläget att söka tillskapa en sådan ordning, att den bakom en samhällsfarlig konflikt liggande intressetvisten kunde lösas utan avkall på principen om de förhandlande parternas jämställdhet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet hemställt, att förevarande motioner, I: 360 och II: 444, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I sitt yttrande hade utskottet bland annat erinrat om att Kungl. Maj:t genom beslut den 7 april i år bemyndigat chefen för civildepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för att utreda vissa frågor i förhandlingsrättsystemet för de offentliga tjänstemännen. Det kunde enligt utskottet förutsättas, att de sakkunniga under sitt ar-

bete toge upp icke endast frågan om kompetensfördelningen mellan de olika organen på arbetsgivarsidan utan även frågor som anginge samhällsfarliga konflikter.

Herr statsrådet GUSTAFSSON:

Herr talman! Det är en skrivning i andra lagutskottets utlåtande som har föranlett mig att begära att få säga några ord.

Utskottet skriver i sista meningen av utlåtandet: »Det kan förutsättas att de sakkunniga under sitt arbete tar upp inte endast frågan om kompetensfördelningen mellan de olika organen på arbetsgivarsidan utan även frågor som angår samhällsfarliga konflikter.» Jag har ansett att det nog inte ingår i de sakkunnigas uppgift att syssla med frågan om de samhällsfarliga konflikterna.

Det är en mycket stor och besvärlig uppgift att söka på förhand göra en avgränsning i fråga om vad som är samhällsfarliga konflikter eller inte. Redan i förarbetena till Saltsjöbadsavtalet och i dess allmänna motivering har man mycket ingående penetrerat denna problematik. Man säger där bl. a. på ett ställe: »Kommittén förmenar, att någon ens tillnärmelsevis tillfredsställande avgränsning av sådana områden över huvud ej kan åstadkommas med anspråk på objektivitet och allmängiltighet. Redan det förhållandet att samhällets intresse alltså är beroende av den aktuella konfliktens omfattning gör en sådan på förhand fixerad gränsdragning omöjlig.» Litet längre fram i sin allmänna motivering fortsätter man: »Då alltså behovet att undvika eller begränsa en viss konflikt är beroende av omständigheterna i det särskilda fallet, lärer någon annan utväg icke finnas än att låta intresseavvägningen, med hänsyn till samhällsvikten, äga rum i varje konfliktsituation för sig.»

När det gäller metodiken för att söka undvika samhällsfarliga konflikter även inom det statliga verksamhetsområdet, har man valt samma linje som följs på

Om översyn av reglerna för förhandlings- och avtalsrätt för tjänstemän i offentlig förvaltning

den allmänna arbetsmarknaden. Givetvis ger inte detta några säkra garantier för att man skall kunna undvika samhällsfarliga konflikter. Men vi kan väl ändå räkna med att konfliktsituationer, som kommer att föras under statstjänstenämndens behandling, blir föremål för mycket noggrann prövning och att parterna kommer att ta hänsyn till nämndens beslut även om dessa icke i och för sig är bindande.

Frågan om hur man skall handlägga detta problem på den statliga sidan diskuterades också ganska utförligt i proposition nr 60/1965, som låg till grund för den nya förhandlingsrätten på det statliga området. Jag tillåter mig att citera ett stycke ur den propositionen, där det sägs i departementschefens uttalande: »Det hade enligt min mening icke varit lämpligt att låta nämnden» — alltså statstjänstenämnden — »med för parterna bindande verkan avgöra huruvida en konflikt med hänsyn till föreliggande samhällsintressen kan tillåtas eller icke. Inom det offentliga tjänstemannaområdet bör det vara statsmakterna förbehållet att bestämma därom. Ingen ifrågasätter Kungl. Maj:ts och riksdagens rätt att tillgripa tvångslagstiftning till skydd för vitala samhällsintressen.»

Ja, herr talman, jag har velat göra dessa påpekanden med hänvisning till att det, som jag inledningsvis sade, är svårt att på förhand söka lösa dessa frågor och att den utredning som utskottet nämner enligt min uppfattning inte har till uppgift att penetrera frågan om de samhällsfarliga konflikterna.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Civilministerns anförande är intressant ur många synpunkter.

I utskottsarbetet uppkommer ju ofta frågan huruvida man måste sluta med en hemställan om att det som utskottet

anfört skall i skrivelse till Kungl. Maj:t delgivas. Gör man inte det, behöver Kungl. Maj:t inte ta hänsyn till vad utskottet sagt om en motion. I detta fall har utskottet hemställt att förevarande motioner, I: 360 och II: 444, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Skulle till äventyrs den utredning som tillsattes i april i år med uppgift att överse avtals- och förhandlingsrätten för statstjänstemännen visa att ingenting har skett i fråga om de bekymmer som motionärerna haft när det gäller de samhällsfarliga konflikterna återstår väl bara för motionärerna att komma tillbaka, om de alltjämt har samma bekymmer. Utskottet kan nämligen inte ta ärendet åter och göra något uttalande i anledning av motionärernas förslag. Vad som har sagts stämmer ju med verkligheten, även om verkligheten är sådan att det inte är möjligt att göra någon precisering av vad som är att betrakta som samhällsfarlig konflikt eller ej.

Om en rekommendation som har utfärdats i enlighet med statstjänstemannalagen inte föranleder att parterna rättar sig efter rekommendationen, finns det inte såvitt jag förstår någon annan väg att gå än att ta till tjänstepliktslagen, om konflikten är av sådan beskaffenhet. Motionärerna säger då att det är gott och väl men att konflikten ju därmed inte är löst. Det är också riktigt. I samband med att tjänstepliktslagen sätts i kraft skall väl på ett eller annat sätt ändå tillkännages hur arbetet skall betalas eller ersättas; att det skall fortsätta är ju klart.

Anledningen till att utskottet har skrivit att det förutsätter att även frågan om de samhällsfarliga konflikterna kommer att behandlas av utredningen är väl närmast att man kunde förvänta ett uttalande även om det blev något anant än av ungefär samma innebörd som civilministern gett uttryck för i sitt anförande i dag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bi-

Om jämställdhet mellan män och kvinnor inom socialförsäkringssystemet

fall till utskottets hemställan, som endast innehåller att motionerna icke skall till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! Endast en mycket kort kommentar till civilministerns anförande.

Civilministern ansåg sig kunna utgå ifrån att organisationerna kommer att ta hänsyn till statstjänstenämndens utlåtanden i frågor om samhällsfarliga konflikter. Jag är också övertygad om att så kommer att bli förhållandet. Organisationerna kommer att ta den allra största hänsyn härtill, jag vågar faktiskt säga att de helt kommer att rätta sig efter nämndens utlåtanden, även om de inte är bindande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av väckt motion angående angivandet av de tjänstemän som är undantagna från disciplinär bestraffning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om jämställdhet mellan män och kvinnor inom socialförsäkringssystemet

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckta motioner om översyn av socialförsäkringssystemet såvitt angår frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor.

Till behandling hade andra lagutskottet förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, I: 433, av herr *Geijer, Arne*, och herr *Johansson, Knut*, samt II: 557, av fru *Ekendahl* och herr *Hagnell*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla

om en utredning för översyn av socialförsäkringssystemet.

Motionerna hade i detta utlåtande behandlats endast såvitt rörde det i motionerna uttalade önskemålet, att socialförsäkringarna borde reformeras så, att det ekonomiska skyddet bleve lika för män och kvinnor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 443 och II: 557, såvitt anginge frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor inom socialförsäkringssystemet, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning i enlighet med vad utskottet i utlåtandet anfört.

Vid utlåtandet fanns avgivet ett särskilt yttrande av fru *Hamrin-Thorell* samt herrar *Erik Filip Petersson, Anderson* i Sundsvall och *Jonsson*.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Frågor som rör det allmänna trygghetssystemet tillhör ju det centrala inom samhällspolitiken. Vi väckte därför från folkpartihåll vid föregående års riksdag en motion, som sammanfattningsvis upptog följande förslag:

1) En självständig pensionsrätt för hemarbetande eller deltidsarbetande make.

2) Försörjarpension i stället för änke- och änklingspension, grundad på förekomsten av barn i den efterlevande makens vård.

3) Barnpension enligt generösa regler.

4) Lika regler inom folkpensionssystemet som inom tilläggs-pensionssystemet.

Vi begärde utredning om dessa frågor. Motionen behandlades i andra lagutskottet. Någon utredning ville inte utskottet liksom inte heller riksdagen gå med på. Ur riksdagsprotokollen från denna debatt kan man utläsa hur föga nytt detta förslag var och hur li-

ten anledning som skulle föreligga att verkställa en utredning. Utskottet kunde inte sträcka sig längre än att föreslå riksdagen att överlämna frågan till pensionsförsäkringskommittén. Detta gjordes av Kungl. Maj:t i december 1966 med den formuleringen att motionen skulle vara tillgänglig vid kommitténs behandling av frågorna om änkepension till fränskilda och änklingspensioner.

Formuleringen är verkligen förbryllande även för den som försökt fördjupa sig i regeringsretorikens konst. Ett finare sätt att släta ut ett riksdagsbeslut torde vara svårt att finna. Ingen kan ändå hindra en kommitté från att ta del av allt material som har något som helst av värde att tillföra debatten.

Tiden var uppenbarligen förra året inte mogen för ett krafttag på den allmänna pensioneringens område. Tiden har verkligen mognat hastigt i år, vilket verkar något förbryllande. Mognadsprocessen måste i alla fall hälsas med tillfredsställelse även av oss. Jag förmodar att LO i hög grad har bidragit till denna process.

En utredning skall alltså komma till stånd. Utskottet förutsätter i sitt utlåtande att en samordning sker mellan den nya utredningen och det arbete med dithörande eller närliggande frågor som bedrivs av andra kommittéer. Denna uppfattning har vi velat understryka i det särskilda yttrande som vi fogat till utskottets utlåtande. Framför allt anser vi de synpunkter som framlades i föregående års motion i denna fråga vara värda beaktande.

Herr talman! Jag har i övrigt ingen avvikande mening utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt.

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckta motioner om pensionering av äldre friställd arbetskraft m. m.

Andra lagutskottet hade behandlat följande inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner:

1) de likalydande motionerna I: 30, av herr *Werner*, och II: 39, av herr *Andersson* i Luleå m. fl.;

2) de likalydande motionerna I: 31, av herr *Werner*, och II: 38, av herr *Andersson* i Luleå m. fl.;

3) de likalydande motionerna I: 351, av herr *Carlsson, Eric*, och herr *Svanström*, samt II: 438, av herr *Gustavsson* i Alvesta;

4) de likalydande motionerna I: 352, av herr *Dahlén m. fl.*, och II: 446, av herr *Ohlin m. fl.*;

5) de likalydande motionerna I: 353, av herr *Jansson, Paul, m. fl.*, och II: 436, av herr *Blomkvist m. fl.*; även-som

6) de likalydande motionerna I: 443, av herr *Geijer, Arne*, och herr *Johansson, Knut*, samt II: 557, av fru *Eken-dahl* och herr *Hagnell*, såviitt anginge förtidspensionering.

I motionerna I: 30 och II: 39 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning i samråd med arbetsmarknadens partorganisationer angående sänkt pensionsålder till förslagsvis 65 år för grupper inom fysiskt och psykiskt påfrestande samt hälsovådliga yrken.

I motionerna I: 31 och II: 38 hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att de i motionerna behandlade frågorna rörande trygghet till sysselsättning, inkomst och försörjning för den äldre arbetskraften skyndsamt måtte utredas.

I motionerna I: 351 och II: 438 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

Kungl. Maj:t skulle anhålla om parlamentarisk utredning av frågan om sänkt folkpensionsålder.

I motionerna I: 352 och II: 446 hade föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning angående möjligheterna att införa ändrade regler för rätt till förtidspension, innebärande att sådan pension efter prövning kunde beviljas äldre personer som en sista utväg när det visat sig omöjligt att lösa deras försörjningsproblem genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

I motionerna I: 353 och II: 436 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning rörande förtidspension inom ramen för allmänna försäkringen av den äldre arbetskraft, som friställdes vid driftinskränkningar och företagsnedläggelser.

I motionerna I: 443 och II: 557 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om en utredning för översyn av socialförsäkringssystemet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att motionerna I: 351 och II: 438 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 30 och II: 39 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 31 och II: 38, såvitt anginge förtidspensioneringen,

2) motionerna I: 352 och II: 446,

3) motionerna I: 353 och II: 436 samt

4) motionerna I: 443 och II: 557, såvitt anginge förtidspensioneringen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 31 och II: 38, i den mån de icke behandlats under C, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I, vid utskottets hemställan under A, av herr *Carlsson, Eric*, och herr *Larsson* i Öskeviksby, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 351 och II: 438, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om en sänkt folkpensionsålder måtte bli föremål för utredning av en parlamentariskt sammansatt kommitté;

II, vid utskottets hemställan under C,

av herr *Hübinette*, fru *Hamrin-Thorell* samt herrar *Erik Filip Petersson, Anderson* i Sundsvall, *Edlund* och *Jonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen med bifall till följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 31 och II: 38, såvitt anginge förtidspensioneringen,

2) motionerna I: 352 och II: 446,

3) motionerna I: 353 och II: 436 samt

4) motionerna I: 443 och II: 557, såvitt anginge förtidspensioneringen,

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av reglerna angående förtidspension i lagen om allmän försäkring.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! När man tar del av dagens ärenden från andra lagutskottet, finner man osökt att mycket återstår innan den sociala grundtrygghet som man menar måste finnas är en verklighet. Motionernas mångfald i en rad olika frågor på detta område torde tala för sig själv.

Det ärende vi nu har att behandla, andra lagutskottets utlåtande nr 39, baseras på en rad motioner angående pensionsfrågor. Jag skall främst stanna för motionsparet I: 351 och II: 438, väckt

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

av centerpartiledamöter i båda kamrarna, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om parlamentarisk utredning av frågan om sänkt pensionsålder.

Av utskottsutlåtandet framgår att motioner med samma yrkande väckts från centerhåll varje år alltsedan 1962. Utskottets utlåtande och den nejsägarakttyd som där demonstreras visar att dessa motioner måste återkomma. En rättvis sak går inte att hålla tillbaka hur länge som helst — även om det ibland ter sig svårt att få förståelse för välmotiverade krav. Allt fler och fler utanför riksdagshusets murar inser att en sänkt folkpensionsålder är en av de mest angelägna reformer som återstår att genomföra.

I den debatt som förekom i denna kammare den 16 maj 1962 yttrade jag bl. a. följande: »Vad sedan pensionsåldern beträffar finns det anledning att i dag säga ut, att vi i centerpartiet har den uppfattningen, att man måste sikta mot en sänkt pensionsålder också inom folkpensioneringen. Ett motiv för ATP var ju att man skulle skapa likställighet mellan arbetare och stats- och kommunalanställda och tjänstemannagrupper. Jag respekterar den synpunkten, men jag tror att också frågan om pensionsåldern måste komma med i blickfånget.»

Detta var år 1962. Denna fråga har diskuterats varje år här i kammaren sedan dess, detta är följaktligen sjätte året i följd.

Varför kommer vi motionärer igen år efter år med denna fråga om en sänkning av pensionsåldern? Skälen är flera. Det är en social rättvisefråga att de som tidigast gått ut i förvärvslivet — främst kroppsarbetarna — inte skall behöva vänta längst på sin pension. Man kan med rätta säga att sociala olikheter av detta slag borde tillhöra en förgången tid. De nuvarande bestämmelserna om 67 års pensionsålder tillämpas enbart för kroppsarbetare, husmödrar och fria företagare, medan

alla övriga har bättre regler och förhållanden.

Det är en social fråga av stora mått. 67 år som pensionsålder är en hög ålder. Av industriländerna är det endast Norge som har en högre ålder. Där är det 70 år. Danmark har liksom vi 67 års pensionsålder. Finland har 65 år.

Går vi utanför Norden ser det annorlunda ut. Västtyskland har 65 år, Storbritannien 65 år för män och 60 år för kvinnor, USA 65 år för män och kvinnor. Fortsätter vi vidare finner vi att Frankrike har 60 år, Italien 60 år för män och 55 år för kvinnor och Polen 65 respektive 60 år — där diskuterar man enligt uppgift en sänkning av pensionsåldern. Sovjetunionen har 60 år för män och 55 år för kvinnor. I Japan är det likadant.

Man får ofta höra vilket föregångsland Sverige är på det sociala området. Men när man tar del av pensionsåldern i de olika länderna förefaller verkligheten vara en annan.

Verkligheten är också en annan — för vissa grupper. Det beror på vem man jämför med. Stora grupper i vårt land har en pensionsålder av 60, 63 eller 65 år. Det är främst inom krag- och manschetttyrkena.

Utskottet har antytt att man avtalsvägen bör lösa pensionsfrågor för de grupper som har »tungt och hälsovådligt arbete». Vad har blivit av detta under de sex år vi diskuterat frågan om en sänkt pensionsålder? Möjligen förbättringar för dem som redan har den lägre pensionsåldern — men det var väl inte dem utskottet avsåg när utskottet talar om grupper med »tungt och hälsovådligt arbete»?

Det brukar ibland talas om solidaritet här i riksdagen. Förra veckan i samband med debatten om u-hjälpen var det ett flitigt använt ord. När jag hör dessa vackra deklamationer får jag ibland en känsla av att ju längre bort problemen finns, desto mera engagerad blir man.

Hur skulle det vara om man engage-

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

rade sig och intresserade sig för våra egna utvecklingsproblem — engagerade sig för solidaritet folkgrupperna emellan i vårt eget land? Ett led i den vägen vore att utjämna pensionsåldern. Finns det emellertid någon som tror att det går? Nej, förvisso inte. De som har förmånerna skall alltid ligga en hästlängd före. Minskar man arbetstiden från 45 till 42 timmar i veckan, skall den som har 40 timmar ha motsvarande minskning eller annan kompensation. När semestern förlängdes från tre till fyra veckor måste den som redan hade fyra veckor söka få fem veckor. Det är lika på område efter område. Det gäller att hålla distansen, att vårda sin sociala status, att vårda sina förmåner. Det är solidariteten i sin prydno så som man ser den i dag. Som jag ser det och som vi ser det här återstår bara en väg att gå, och det är lagstiftningsvägen, om man vill nå en sänkning av pensionsåldern för de grupper som i dag når pensionsåldern vid 67 år. Det fordras solidaritet i handling för att man skall kunna komma fram till det resultatet, och den linjen finns det möjlighet att ge sin anslutning till.

Till slut, herr talman, endast ytterligare ett par synpunkter. Utskottet säger att frågan om en sänkning av pensionsåldern måste vägas mot angelägenheten av andra förbättringar för folkpensionärerna. Vidare måste man ta hänsyn till utlovade förbättringar och pågående utredningar om standardförbättringar efter den 1 juli 1968.

Jag har tidigare reagerat mot att man sätter dessa frågor mot varandra. De måste lösas i ett sammanhang. Ser man på den arbetsinsats som dessa människor gör och som de gjort över en period som ofta rör sig om 50 år och mera, finns det säkert utrymme för både höjd folkpension och lägre pensionsålder. Normer för full pension av tjänst är 30 aktiva år, där de 15 bästa åren utgör pensionsunderlaget. Här är arbetsinsatsen $1,5 \times 30$ år och mera, och därmed torde det stå klart hur

svag utskottets motivering är på denna punkt.

Dagens arbetsliv är pressande. Det är ofta svårt för äldre människor att få ny och lämplig sysselsättning. Det är också viktigt att man får sluta sin arbetsdag medan man har krafter kvar — för att få en ny start till en meningsfull ålderdom, till en aktiv ålderdom, som en tidning skrev. Pensionsåldern får inte bli en epilog i ensamhet. Det blir inte om man är fullständigt nedsliten den dag man når pensionsåldern.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservation 1 vid utskottets utlåtande.

Häri instämde herr *Svanström* (cp).

Herr WERNER (k):

Herr talman! Den första fråga jag vill beröra gäller sänkt pensionsålder för utövare av tunga och påfrestande yrken. Vi har i motionerna I: 30 och II: 39 begränsat oss till dessa kategorier, även om vi ansluter oss till uppfattningen att vi har en för hög pensionsålder i vårt land.

Utskottet säger att det vore befogat med en lägre pensionsålder, men dess slutsats är att frågan i stället bör lösas avtalsvägen. Detta att skjuta ifrån sig ansvaret för lösningen av ett berättigat socialt problem har jag svårt att acceptera. Vad finns det för anledning att skilja ut detta från pensionssystemets delar i övrigt? Utskottet säger att det inte är tilltalande att tillgodose dessa behov genom att bl. a. genom tilläggs-pensioneringen för särskilda grupper stadga en lägre pensionsålder. Varför inte? Jo, merkostnaderna bör belasta de grenar som skulle beröras av en lägre pensionsålder och inte produktionen som helhet, och det vore även komplicerat för administrationen. Det vore också svårt att rättvist utvälja de grupper som skulle vara berättigade till den lägre pensionsåldern. Jag medger att det naturligtvis finns sådana

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

svårigheter. Tröskelproblem är alltid besvärliga att lösa. Men kan utskottets talesman förklara varför det är lättare att lösa detta problem avtalsvägen? Tag som exempel erkänt hårda, slitsamma arbeten inom anläggnings- och byggnadsindustrin med dess mängder av företagare! Vore det lättare att för dem få denna fråga löst avtalsvägen än att efter utredning pröva en generell lösning via lagstiftning och därmed infoga denna berättigade delreform i hela pensioneringssystemet? Avgifterna erläggs på lönesummorna i deras helhet. Ett uttag som medger en befogad lägre pensionsålder för enskilda grupper — något som en utredning i kontakt med arbetsmarknadsparterna närmare finge ange gränserna för — kan inte sägas innesluta någon orättvisa mot andra grupper. Deras ställning skulle ju inte på något sätt påverkas i negativ riktning. I varje fall skulle ju inte någon skillnad uppstå härvidlag, om en lösning avtalsvägen kunde åstadkommas i stället för en lösning genom lagstiftning. En lösning avtalsvägen synes betydligt mera oviss, vilket förra årets LO-kongress var tydligt medveten om, eftersom den uttalade, att om inte frågan kunde lösas avtalsvägen fick den tas upp genom lagstiftning.

Jag vill, herr talman, med stöd av vad jag anfört med anledning av punkt B i utskottets hemställan yrka bifall till motionerna I: 30 och II: 39.

Vad sedan angår återstående problem rörande den äldre arbetskraften vill jag erinra om tidigare motionsinitiativ från den kommunistiska riksdagsgruppen när det gäller ändrade regler för förtida pensionsuttag. Utskottet åberopar tidigare beslut av riksdagen om avslag av förslag om oreducerad pension vid den uppnådda åldern av 67 år. Vi har i år hemställt om en samlad prövning av detta alternativ respektive en lösning av problemet genom en mera vidsträckt användning av förtidspensioneringen. I denna fråga har även andra motionärer framställt samma yr-

kanden som i de kommunistiska motionerna I: 31 och II: 38.

Låt mig emellertid först understryka att det självfallet är angeläget att bereda arbete och sysselsättning även åt äldre arbetslösa. Man behöver bara peka på vad förlusten av pensionspoäng betyder för den kommande tilläggspensionens storlek. Men i de fall arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte kan vidtas eller räcker till måste det ges en annan möjlighet att hålla de drabbade äldre arbetslösa ekonomiskt skadeslösa. Utskottet medger att detta är nödvändigt — vilket jag vill notera. Men för mig ter sig hänvisningen till vidgade direktiv till pågående utredning om kontant stöd vid arbetslöshet i hög grad oviss. Såvitt jag kan finna ter sig en generösare tillämpning av systemet med förtidspensionering som en mera framkomlig väg, och det gäller att skyndsamt lösa detta problem. En sådan lösning behöver inte utesluta den av utskottet åberopade utredningen, lika litet som utredningen om kontantunderstöd behöver utesluta den begärda tillämpningen av förtidspensionering till att avse fall då arbetslöshet uppstått på grund av arbetsmarknadspolitiska faktorer. Det rör sig här om människor som drabbas av åtgärder vilka åberopas som nödvändiga och ofrånkomliga även ur samhällets synpunkt. Det måste därför vara samhällets skyldighet att med största snabbhet och allsidighet gripa in för att säkerställa de drabbades utkomst och försörjning.

Herr talman! Jag vill således yrka bifall till den med II betecknade reservationen vid utskottets hemställan under punkten C.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Detta utskottsutlåtande behandlar en rad motioner, vilka samtliga syftar till förbättringar i fråga om pensionsskyddet. Riksdagen har vid flera tidigare tillfällen också haft att behandla liknande förslag.

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

I och för sig är varje yrkande be- hjärtansvärt, men situationen är den att våra resurser är begränsade, och vi måste därför i första hand sätta in dem på de mest angelägna uppgifterna. Även pensionsfrågorna får ses i samband med övriga sociala åtgärder som på- verkar pensionärernas situation.

Såvitt jag kan finna är det två områ- den som synes vara de mest angelägna att rikta uppmärksamheten på. Det gäl- ler dels folkpensionärernas ställning efter år 1968. Den utredning som syss- lar med den saken får vi hoppas kom- mer fram till ett förslag som leder till standardförbättringar. Samtliga par- tier har ju ställt i utsikt att folkpensi- närernas ställning skall förbättras. Jag tänker särskilt på de pensionärer vilka inte har någon annan inkomst än folk- pensionen. Det mest angelägna på det- ta område torde därför vara att deras pensioner höjes. Dels gäller det den grupp, som vi har berört i reservation II och som behandlas i fyra olika mo- tionspar från tre partier, nämligen de äldre arbetslösa. Det gäller de männi- skor, som har ett eller annat år kvar till folkpensionsåldern och som drabbas av permittering eller avskedande från sin arbetsplats.

Vi känner alla till hur omställningen inom näringslivet har medfört före- tagsnedläggelser och permitteringar. I de utredningar som redovisas i en av motionerna har det klarlagts att var femte friställd person inte kan vinna ny anställning. Det är särskilt på orter med ensidigt näringsliv eller där det nedlagda företaget har varit det enda arbetsstället som detta ger sig till kän- na. Särskilt besvärligt blir det för dem som har endast ett eller annat år kvar till pensionsåldern.

Vid all arbetslöshet bör i första hand — det är vi väl alla överens om — ar- betsmarknadspolitiska åtgärder vidta- gas. Vi har också i vårt land numera en både omfattande och effektiv verk- samhet på detta område. Men det finns ett klientel — den nämnda femtedelen

— som inte kan ges tillfälle till ny an- ställning. Man kan ju knappast begära att den som har ett eller ett par år kvar till pensionsåldern skall vara lämplig för omskolning och förflyttning till en annan ort. Han har kanske en bostad som han inte gärna vill lämna och där han räknar med att bo efter inträdd pensionsålder. Dessutom är det nuva- rande arbetsmarknadspolitiska läget gi- vetvis sådant att denna arbetskraft in- te heller är så efterfrågad.

Samma sak gäller också den friställ- da arbetskraft som är över 60 år och som inte har så nedsatt arbetsförmåga att de kan påräkna förtidspension, men är vad vi brukar kalla utslitna. För dem kan man säkerligen inte heller vinna någonting medelst omskolning och tanken på en ny anställning.

Utskottet har motiverat sitt avslag beträffande utredningar om skydd ge- nom pensionssystemet för denna ar- betskraft med att hänvisa till de nya direktiv som KSA-utredningen har er- hållit och som avser att med förtur ta sig an detta problem. Det är alldeles riktigt, och jag räknar med att denna utredning snabbt kommer fram till vär- defulla uppslag som kan bli föremål för riksdagens beslut.

De nya direktiven synes emellertid innebära vissa begränsningar, varför utredningen troligen inte kan tänkas lämna förslag som täcker hela detta område. Enligt direktiven skall utred- ningen undersöka möjligheten att byg- ga ut det nu gällande arbetslöshetsför- säkringssystemet, så att skyddet kan omfatta längre tid än nuvarande 150 dagar. Men hur långt denna tidsperiod kan utsträckas får väl betraktas som ovisst. Tydligen måste det sättas en gräns någonstans.

Dessutom har vi ju stora grupper som inte är med i någon kassa. Om man räknar över hela fältet, är det väl prak- tiskt taget lika många som står utanför försäkringsskyddet som de som omfat- tas därav. För dessa föreslås en utvidg- ning av kontantunderstödsmetoden.

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

Man syftar i direktiven inte till något nytt system utan till att den nuvarande metoden skall göras mer effektiv.

I fråga om finansieringen har utredningen fått vissa anvisningar. Sammanfattningsvis sägs att finansieringen i huvudsak övergångsvis skall ske efter nu gällande grunder. För kontantunderstödsmetoden innebär det, som vi känner till, att man då kopplar in kommunerna, vilka skall bestrida en viss del av kostnaderna. Jag tror det blir mycket svårt för utredningen att ta bort kommunandelen i detta stöd. Jag vet inte om det av statsfinansiella skäl ens är möjligt att få fram ett förslag där-om.

Skall kommunerna bidra med en del av understödet kan man ju räkna med att det blir begränsningar och att det för vissa kommuner också kan bli en mycket tung börda att bära. Kommuner med många arbetslösa har ju redan genom minskat skatteunderlag fått en sämre ekonomisk situation.

Det är mot bakgrund av detta som man kan ifrågasätta om det inte måste te sig ändamålsenligt att i vissa fall tänka sig att tillgripa pensionering ett eller annat år tidigare än vad som nu är fallet och att man sålunda inte utesluter den möjligheten. Detta har ju motionärerna, var och en på sitt sätt, gett uttryck för. Skyddet för de berörda grupperna bör bli mer effektivt, om man tar med dessa möjligheter att anknyta till pensionssystemet.

Den nuvarande företeelsen med friställd arbetskraft vid rationaliseringar är nog ingen tillfällighet, utan vi får säkert räkna med verkningar av densamma under mycket lång tid framöver, ty så långt det nu går att pejla kommer man väl att fortsätta med rationaliseringar, och då får man det här problemet.

Med dessa synpunkter, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation II.

Fru LANDBERG (s):

Herr talman! Den allt snabbare strukturomvandlingen av näringslivet medför mycket stora påfrestningar på arbetskraftens förmåga att anpassa och omställa sig. För många har resultatet varit att de blivit friställda för kortare eller längre tid. En del av de friställda har inte lyckats få något arbete alls. Detta gäller i första hand den något äldre arbetskraften, kvinnorna och de handikappade.

I de motioner som behandlas i dag har problemet med den äldre arbetskraften tagits upp, och man ställer sig då osökt frågan: Vid vilken ålder räknas man till »äldre»? Jag har i nära 25 år arbetat på Textilettan i Norrköping och kommit i direkt kontakt med alla textilarbetare som friställts i Norrköping, och de räknas i tusental. Textilarbetarkåren i Norrköping har nämligen under de senaste 15 åren minskat med nära 4 000 stycken. All min erfarenhet säger att till »äldre» räknas man redan vid 45—50 års ålder på arbetsmarknaden.

Jag vänder mig mot ålderstänkandet som vi fått i alla möjliga och omöjliga sammanhang, det är ett omöjligt tänkande ur både mänskliga och många andra synpunkter, bl. a. ur arbetskraftsynpunkt. Vi har nämligen en befolkningsutveckling, där befolkningsökningen under det närmaste decenniet endast till en mindre del utgörs av människor i de arbetsföra åldrarna. Den beräknas för perioden 1965—1970 till endast 30 000 personer. Den procentuella ökningen blir störst för åldersgrupperna 50—65 år, medan grupperna 35—45 år kommer att minska påtagligt.

För industrin i sin helhet var år 1965 mer än hälften anställda över 40 år. För verkstadsindustrin var dock 57 procent av de anställda under 40 år. Prognosen för verkstadsindustrin under samma tid innebär en kraftig förskjutning uppåt av medelåldern, varvid särskilt åldersgrupperna över 50 år kommer att öka.

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

I Norrköping kommer ett textilföretag att läggas ned till semestern i år. Av de 75 som berörs av nedläggningen är 42 män och 33 kvinnor. Två stycken är under 40 år, 11 mellan 40 och 50 år, 36 stycken mellan 50 och 60 år och 26 stycken över 60 år. Utav de 75 är alltså 62 över 50 år. En del av dessa har drabbats av den s. k. »textilkrisen» inte mindre än fyra, fem gånger, med följd att de inte har tio års anställning vid samma företag och inte får del av avgångsbidraget. En hel del av dem kommer att få så lång arbetslöshetsperiod att de förlorar pensionspoäng, med följd att när de uppnår pensionsålder får de lägre pension från ATP.

Det är angeläget för mig att inför kammaren få säga att vi måste beakta att flertalet av de arbetslösa, även om de räknas till de äldre, i första hand önskar meningsfullt nytt arbete och inte sysslolöshet och socialförsäkring. Jag är övertygad om att för de flesta av de arbetslösa som vi här talar om upplevs friställningen som något av en mänsklig tragedi — att långt tidigare än man räknat med tvingas till överksamhet. Jag har sett tillräckligt med tårar från äldre textilarbetare som vecka efter vecka, månad efter månad sökt arbete och blivit förbigångna därför att det fanns yngre sökande. Alla de problem som hör samman med friställningen av den äldre arbetskraften kan inte lösas med någon enstaka åtgärd, utan det måste till en rad olika åtgärder.

Det är därför, herr talman, som jag hemställer om bifall till andra lagutskottets förslag.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! I egenskap av motionär tar jag mig friheten att några minuter uppta kammarens tid för vissa kommentarer i samband med andra lagutskottets utlåtande nr 39. I det utlåtandet har man behandlat yrkanden i motionerna I: 353 och II: 436 om en ut-

redning angående eventuell förtidspensionering inom den allmänna pensioneringens ram för friställd äldre arbetskraft.

Andra lagutskottet, som har behandlat detta ärende synnerligen välvilligt, synes av sin skrivning att döma dela motionärernas uppfattning om att man bör ägna den äldre arbetskraften särskild uppmärksamhet och vidtaga speciella åtgärder för att lösa dess svårigheter i samband med strukturomvandlingen. Vi har i detta land ett fullsysselsättningssamhälle — vilket vi är glada över — trots att det har rätt lokala svårigheter på vissa områden. Det finns dock människor som upplever dagens arbetsmarknadssituation såsom både främmande och skrämmande, eftersom de trots vår fullsysselsättningspolitik inte alltid kan vara säkra på att få ett nytt arbete om de friställs. Detta gäller just den äldre arbetskraften.

Jag delar helt utskottets mening, att det i första hand gäller att sätta in arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I andra hand kan man vid temporär arbetslöshet ge arbetslöshetsunderstöd till friställd arbetskraft. Man kan även tänka sig arbetslöshetsunderstöd som en sista åtgärd för de äldre. Man kan dock inte räkna med att dessa människor kan föras tillbaka till arbetslivet, och ett utfående av arbetslöshetsunderstöd ter sig kanske inte heller särskilt meningsfullt, eftersom de själva vet att det inte är någon temporär åtgärd. De kommer aldrig att få något nytt arbete under sin yrkesverksamma tid.

Jag har fäst mig vid fru Landbergs inlägg. Jag har personligen erfarenheter från textilområdet. Ett samhälle i Skaraborgs län, där jag är bosatt, nämligen Tidå, fick hela sin arbetsmarknad raserad genom att den enda industrin på orten lades ned. Det var en textilindustri. I Tidå går fortfarande de allra flesta av de äldre textilarbetarna utan jobb. En del har placerats på beredskapsarbeten, vilka anordnats genom arbetsmarknadsmyndigheternas försorg.

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

Vi hade tänkt oss att man skulle kunna göra en översyn bestämmelserna om pensionering för att få in en ny indikation i detta sammanhang så att även arbetsmarknadspolitiska synpunkter kan läggas på detta problem. Utskottet hänvisar till de tilläggsdirektiv som KSA-utredningen har fått och i vilka sägs att utredningen skyndsamt skall undersöka dessa problem för den äldre arbetskraften. Detta är naturligtvis någonting positivt, och vi hälsar tilläggsdirektiven med stor tillfredsställelse.

Med detta skulle väl en motionär då kunna nöja sig. Jag kan dock inte hjälpa att jag har den uppfattningen att man utöver dessa arbetsmarknadspolitiska åtgärder även borde se över bestämmelserna för den allmänna pensioneringen för att möjligen kunna foga in dessa problem i det sammanhanget.

Såväl fru Landberg som herr Werner snuddade vid en sak som är ganska väsentlig i detta sammanhang, nämligen förlusten av pensionspoäng. Såvitt jag vet är arbetslöshetsunderstöd inte att betrakta såsom pensionsgrundande inkomst. Får man en generösare bedömning och lämnar äldre arbetskraft väl tilltaget arbetslöshetsunderstöd — man kan göra tankeexperimentet att en person uppstår arbetslöshetsunderstöd fem—sex år — är detta understöd dock inte pensionsgrundande, utan vederbörande understödstagare riskerar att förlora en del av den pension som så småningom utgår. Jag tycker att detta är så pass allvarligt i sammanhanget att man borde ta upp och diskutera även pensionsproblemen.

Jag vill, herr talman, med denna deklaration ge kammaren till känna, att jag vid den kommande voteringen har för avsikt att stödja reservation II.

I detta anförande instämde herrar Hjorth (s) och Dahl (s).

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! I detta utlåtande från andra lagutskottet behandlas ett antal motioner som rör samma fråga, ehuru den ses från litet olika utgångspunkter. Ett motionspar tar sikte på generellt sänkt folkpensionsålder. Eftersom reglerna beträffande pensionsåldern är desamma i fråga om folkpensionssystemet och den allmänna pensioneringen i övrigt, d. v. s. ATP, förmodar jag emellertid att motionärerna avser pensionssystemet i dess helhet. I ett annat motionspar begränsas yrkandet om sänkt pensionsålder till att avse personer med tungt och hälsofarligt arbete.

De övriga motionerna, i vilka yrkas på ändrade regler vad beträffar förtidspensioneringen, vill jag betrakta såsom tillkomna utslutande i ett slags förtvivlan över den arbetslöshet som har inträffat på olika håll i landet och som i stor utsträckning drabbat äldre arbetskraft. Motionärerna vill ha pensionssystemet som en räddningsplanka, men utskottet har inte den uppfattningen att det är den rätta vägen att gå. De av kammarens ledamöter som hade tillfälle att närvara när inrikesministern besvarade en interpellation i det här ärendet fick väl det intrycket att han var mycket angelägen om att man inte skulle utnyttja pensionssystemet för att lösa problem som tillhör det rent arbetsmarknadspolitiska fältet. Det måste vara riktigt tänkt av inrikesministern att det är fel att tillgripa förtidspension i sådana fall där det fortfarande finns möjlighet att räkna med kvarstående arbetsförmåga som förr eller senare skall kunna utnyttjas på arbetsmarknaden. Sedan vederbörande tillerkänts förtidspension står han inte längre under arbetsmarknadsmyndigheternas kontroll, och de har inga skyldigheter gentemot honom. Jag tror inte att det kan vara till fördel vare sig för arbetsmarknaden eller för den som är arbetslös att på detta sätt ställas vid sidan av den naturliga vägen, nämligen

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

försök att bereda vederbörande sysselsättning intill den tid då pensionssystemet normalt träder till.

Innan jag går över till att behandla var för sig de två kategorier av motioner som jag har nämnt, vill jag redan på förhand säga att jag inte tror att herr Eric Carlssons jämförelse med hur det förhåller sig i andra länder är av så stort värde, om man nöjer sig med att räkna upp vilken pensionsålder som tillämpas. Vi vet ingenting om i vilken utsträckning den gäller för folket i dess helhet och långt mindre vilka materiella förmåner som följer med denna pensionsålder. Utan att få tillfälle att se pensionssystemet i dess helhet i de olika länderna måste man ju finna varje jämförelse meningslös. Alla vi som har haft tillfälle att syssla med våra sociala åtgärder är nog — trots herr Eric Carlssons invändningar — övertygade om att det finns få länder som kan uppvisa något motsvarande. På många håll är pensionen begränsad till de förvärvsarbetande. Finns det någonting för andra i form av skydd på ålderns dagar, så är det säkerligen mycket begränsat. Det gör att man inte kan bygga på en uppräknings om vilken pensionsålder som gäller i respektive länder. Man måste också veta vilka den gäller och vilka förmåner som följer med den. Som herr Eric Carlsson mycket riktigt sagt, har vi tidigare behandlat frågan om sänkt pensionsålder men avvisat förslaget och då även åberopat det förhållandet, att såväl folkpensioneringen som tilläggs-pensioneringen är föremål för en planlig utbyggnad. Det skulle ju bli besvärande för våra möjligheter att fullfölja den planliga utbyggnaden, om man samtidigt ville belasta upp-rustningen med de kostnader som uppstår vid sänkt pensionsålder.

Visserligen är det sant att vi redan nästa år når den målsättning som nu gällt under ett antal år, syftande till att folkpensionen skall uppgå till ett visst belopp, men tilläggs-pensioneringen får

ju inte full effekt förrän år 1980, då de som var 45 år vid tilläggs-pensioneringens införande har hunnit intjäna 20 poängår och därmed full pensionsrätt, om de haft sysselsättning och inkomst under åren. De som var äldre vid starten för ATP får ju bara partiell tilläggs-pension. Och de kategorier, som är aktuella i dagens överläggning, torde samtliga vara över den ålder där man har möjlighet att intjäna de 20 poäng-åren. Jag skulle tro att de allra flesta, även om förtidspension beviljas och de får möjligheten att räkna pensionsrätt eller poängår fram till den dag de fyller 65 år, inte uppnår mer än i allra bästa fall halv tilläggs-pension, och det kommer inte att ge en fullgod försörjning.

Utskottet säger att den som råkar ut för arbetslöshet, oavsett om han är 60 år eller närmast under den åldern, får en otillräcklig försörjning via arbetslöshetsförsäkringen, kontantunderstödet och annan hjälp som kan stå till förfogande. Men detsamma kommer att gälla pensioneringen, i varje fall för dem som nu eller under de närmaste åren tvingas söka förtidspension på de här föreslagna grunderna, om riksdagen skulle godkänna dem.

Herr Erik Filip Petersson frågade om kommunerna skulle bidra till den kontantunderstödsverksamhet, som möjligen blir utvidgad och präglad av större generositet än den nuvarande hjälpen. Kommunerna lämnar ju för närvarande bidrag till den delen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, om vi skall räkna sådan verksamhet dit, och om verksamheten utvidgas, fordras ju kommunernas medverkan även då det blir fråga om förtidspension, eftersom det kommunala bostadstillägget helt bekostas av kommunerna. Därför tror jag inte att vi i detta sammanhang skall blanda in de parter som får stå för kostnaderna — annars hamnar vi kanske i någonting som för oss vilse.

Jag tror att vi bör hålla oss till rent faktiska, och varför inte även rent

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

principiella ting — det strider mot pensionssystemets princip att i detta system fånga in någonting som rätteligen hör samman med arbetslöshetsförsäkring eller kontantunderstöd för dem som inte är arbetslöshetsförsäkrade, under den tid då sysselsättning icke kan beredas dem.

Herr Jansson accepterar den utvidgning av direktiven för KSA-utredningen, som har skett i syfte att ge ett mer effektivt stöd åt dem som har svårigheter att få ny sysselsättning. Men det utesluter inte, säger han — om jag tolkar honom rätt — att pensionssystemet också kan ha en uppgift av motsvarande slag.

Det tror jag också, men i så fall har ju myndigheterna möjligheter att pröva, vilka som bör överföras från det system som KSA-utredningen sysslar med, vilka som skall ges möjligheter att efter omskolning eller efter en viss tid beredas sysselsättning och likaså vilka som på grund av medicinska handikapp bör tillerkännas förtidspension. Detta gäller i synnerhet om de har relativt kort tid kvar till dess de når pensionsåldern. Under sådana förhållanden är det ju ingen mening med att fastställa en viss väntetid.

Som regel skall vid medicinska indikationer förtidspension inte beviljas omedelbart. Det följer naturligt av det förhållandet, att den som är sjuk i första hand utnyttjar sjukförsäkringen innan han söker förtidspension. Allmänna försäkringskassan kan också finna att sjukhjälpn bör avlösas av en förtidspension. Det går alltid någon tid — i de flesta fall väl omkring ett helt år — innan frågan prövas. Det är mycket troligt att den som har rätt till arbetslöshetsunderstöd också utnyttjar denna rätt innan frågan blir aktuell om huruvida arbetslöshetsförsäkringen eller arbetslöshetsunderstödet skall avlösas, när den tid har gått då vederbörande är vad man brukar kalla utförsäkrad. Är det arbetsmarknadsmyndigheterna, som skall ta vid? Eller är

det fråga om ett sådant fall, som skall hänföras till pensionssystemet? Den prövningen kan vi väl aldrig undandra försäkringskassorna om ärendet aktualiseras. Vederbörandes arbetsförmåga kan ju vara nedsatt på grund av sådana omständigheter, som i pensionssystemet betraktas som ett naturligt underlag för att bevilja en förtidspension, d. v. s. när motiven talar för att det är den riktiga vägen. Det är emellertid inte den rätta vägen att överföra *samtliga* som har blivit friställda och som man brukar kalla för äldre arbetskraft till pensionssystemet för att lösa deras försörjning för återstående livstid.

Var skall gränsen dras för rätten till förtidspension? Skall den sättas vid 65 eller 63 år eller skall man ta den ålder då vederbörande har friställts och har svårigheter att få ny anställning? Om en sådan gräns dras, är det troligt att man kan få gå ned ända till åldern 55, i varje fall 60 år.

Jag känner ett behov av att säga ytterligare en sak, även om den inte är så populär — vad jag vill säga är ändå ett faktum.

Om möjligheten till förtidspension med restriktiva regler eller generösa regler vid tillämpningen öppnas för alla, medför inte då allmänna åtgärder av detta slag risk för att vad den ene har rätt till, det skall också den andre ha? Om någon har rätt till förtidspension efter dessa regler, som ju inte alls har med pensionssystemet i övrigt att göra, på grund av inträffad arbetslöshet vid en viss ålder, understigande pensionsåldern — skall inte den förmånen tillämpas också i ett sådant allmänt system när det gäller dem, som inte blivit friställda men har svårigheter av annat slag att skaffa sig lämplig sysselsättning?

Är det troligt att riksdagen kommer att vara så kavat när en sådan fråga väcks, att den inte faller för det rättvisa i argumentet att man, om man har öppnat en sådan möjlighet till förtidspension, också skall tillämpa den över hela

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

fältet, såvida inte vederbörande tas om hand på något annat sätt och bereds en bättre lösning av de svåra problem som det otvetydigt innebär att bli arbetslös på en trång arbetsmarknad?

Svårigheten stiger också — det vill utskottet inte på något sätt bestrida — efter hand som vederbörandes ålder blir högre. Svårigheterna att då skaffa sig nytt arbete är ett faktum, men det gäller detta till trots ett arbetsmarknadspolitiskt problem. Det är därför som utskottet förmenar att den s.k. KSA-utredningen bör försöka finna en tillfredsställande lösning på problemet att ta hand om dem, som på detta sätt får svårigheter — såsom vi hoppas under en övergångstid.

Det är detta, herr talman, som gör att utskottet inte funnit sig böra tillstyrka de motioner, bakom vilkas yrkanden ligger tanken att dessa problem skall lösas via förtidspensioneringen och att regler skall skapas för att möjliggöra detta.

En generellt sänkt pensionsålder skulle helt naturligt också underlätta lösningen av en del problem för dem som är mellan 65 och 67 år — om nu herr Carlsson i första hand syftar till att man skulle stanna vid en sänkning till 65 år. Men detta skulle föra med sig sådana kostnader, att man i varje fall inte nu kan räkna med att denna fråga kan aktualiseras inom de allra närmaste åren.

Herr Werner har yrkat på en sänkt pensionsålder i varje fall för vissa grupper med tungt och hälsofarligt arbete. Han har dessutom frågat, vad det är som gör att det är lättare att lösa detta problem avtalsvägen än inom det allmänna pensionssystemet.

Jag kan på denna punkt återopå vad jag tidigare framhållit. Om vi öppnar möjligheter för vissa till en generösare tillämpning av förtidspensioneringen, skall de inte i så fall tillämpas för alla? Öppnar vi en möjlighet till sänkt pensionsålder för dem som har tungt och hälsofarligt arbete — vilket jag i och

för sig finner ganska motiverat, eftersom pensionsåldern 67 år för dessa grupper kan vara för hög — reses strax anspråk från andra grupper att också de vill komma i åtnjutande av denna bättre förmån inom pensionssystemet.

Det behöver inte, herr Werner, gälla uteslutande sådana som har tungt och hälsofarligt arbete, eller som räknat sig tillhöra dessa grupper. Det kan mycket väl vara fråga om sådana som har en sysselsättning, där det med hänsyn till arbetsuppgiftens art är svårt att fortsätta arbetet till 67 år. Det är inte säkert att den som serverar på restaurang kan få sysselsättning med att bära omkring brickor till trevliga och festglada gäster fram till dess att vederbörande är 67 år. Jag tror att denne har det svårare än andra både att fullgöra uppgiften och att få möjlighet att fullgöra den.

Det är samma förhållande med många andra grupper. Jag tror att de allra flesta kvinnor på kontor utan svårigheter skulle kunna fortsätta sitt arbete till 65 och t. o. m. till 67 års ålder, men det är ingen som vill ha dem kvar så länge på kontoren. Det är väl också därför man kommit överens om en lägre pensionsålder för denna grupp. Arbetsgivarparten har godtagit kostnaden för en tidigare pensionering för glädjen att få yngre och mera trivsamt arbetskraft på detta område.

När herr Eric Carlsson återoppar att andra grupper har en lägre pensionsålder än 67 år, t. o. m. lägre än 65 år, skall han ju också tala om att de inte har denna lägre pensionsålder på grund av beslut som gäller den allmänna pensioneringen. De har den på grund av överenskommelser med sina arbetsgivare, eller också har de, som på det statliga området, blivit tillförsäkrade lägre pensionsålder genom åtgärder från arbetsgivarens sida efter förhandlingar. Jag vill säga till herr Carlsson — eller kanske rättare till herr Werner — att det är precis den möjligheten som vi talar om. De som har ett behov av en

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

sänkt pensionsålder bör ta upp förhandlingar med arbetsgivarparten. Då är det nämligen lättare att avgränsa den kategori, som skall ha lägre pensionsålder, till att gälla dem som arbetar inom det avtalsområde som berörs av överenskommelsen.

Det är svårt att inom den allmänna pensioneringen genom lagstiftning precisera och riktigt avväga vilka som skall ha en lägre pensionsålder än den generella. Det är inte lika svårt vid förhandlingar på arbetsmarknaden.

Herr talman! Med dessa ord tror jag att jag talat om ungefär hur utskottet ser på problemen. Utskottet har funnit, att man bör satsa på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och spara pensionssystemet för de klara pensionsfall, som kan uppkomma även för dem som har friställts innan de nått den generella pensionsåldern. Det kommer alltid att finnas sådana fall där det är motiverat att ge en förtidspension.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag har ett par ord att säga till utskottets ärade ordförande. Men innan jag gör det skall jag stanna något inför reservationen II. Jag har inte kunnat ge min anslutning till den, och det är kanske angeläget att jag motiverar detta.

Jag har den principiella uppfattningen, att man inte skall blanda ihop arbetsmarknadspolitik och socialpolitik genom någon form av förtidspensionering. Det är i realiteten ingen framkomlig väg, även om det låter bra. Vad man skulle vinna med en sådan reform vore väl att trygga sysselsättningen åt byråkraterna som skulle handlägga dessa ärenden. Jag har erfarenhet av vilken oerhört snäv bedömning som i dag sker på en del håll när det gäller frågan om att förtidspensionera människor som är i behov därav. Här skulle det bli subjektiva bedömningar i mycket

stor omfattning, och då måste man fråga sig: Hur skall man kunna klara detta på ett objektivt sätt?

Man måste få ställa det kravet på reformer, att det skall vara enkla regler och att man skall slippa byråkrati och godtycke för att reglerna skall kunna efterlevas. Med den utformning reservation II fått fyller den inte kravet på enkla regler. Det ges där utrymme för godtycke i allra största utsträckning.

Låt arbetsmarknadspolitik vara vad det är, och låt oss få en riktig och ändamålsenlig utformning av den sociala sektorn i fråga om pensionsåldern och skapa rättvisa på den vägen! Där en sänkt pensionsålder inte räcker till, där får arbetsmarknadspolitik och andra åtgärder komma in.

Utskottets ärade ordförande sade till mig att man skall vara försiktig när det gäller internationella jämförelser. De uppgifter jag har lämnat har jag fått genom riksdagens upplysningstjänst. Jag är medveten om att det är svårt att göra direkta jämförelser i pengar, men jag tror att man vid jämförelser skall se värdet av utgående förmåner i förhållande till den reallön, som man har inom respektive land under sin aktiva tid.

I en av våra allra största fackliga tidskrifter kunde jag i slutet av förra året läsa en redogörelse för hur man hade löst ålderstryggheten i USA. En del av mina synpunkter på detta område grundar sig på den artikeln. Vidare har en av landets största veckotidningar, folkrörelseägd, helt nyligen haft mycket intressanta och välinformerade sociala reportage. Min redovisning för pensionsåldern i Polen, där man i dag diskuterar en sänkning, grundar sig på detta reportage. Genomgående är att man måste göra en jämförelse mellan den reallön som utgår i respektive land och förmånen av utgående pensioner o. s. v. i förhållande till reallönen.

Får jag sedan säga, att en sänkning av folkpensionsåldern — och det sade även utskottets ärade herr ordföran-

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

de — skulle lösa en del av de problem som fru Landberg på ett så engagerat sätt talade om här. Det skulle också lösa många av de problem, som reservanterna talat om.

När herr Strand sedan säger att den lägre pensionsålder, som jag har hänvisat till, är en följd av förhandlingar och överenskommelser på arbetsmarknaden, vill jag bara påminna om att vi för ungefär ett år sedan här i riksdagen beslöt om en stor reform på sjukförsäkringsidan. Då sade man klart ut från Landsorganisationens sida, att det inte kan vara riktigt att vi här skall ha olikheter mellan olika arbetstagargrupper, så att för kroppsarbetare, husmödrar och fria företagare skall gälla andra regler än för andra grupper i samhället. Av den anledningen beslöt riksdagen att lagstifta om en förändring av sjukförsäkringen för att vi skulle få bort de orättvisor som fanns.

Med den jämförelsen som bakgrund menar jag, herr talman, att det inte finns någon annan väg att gå om man också här vill ha rättvisa än över lagstiftning om en sänkt pensionsålder. Den princip som man redovisade i fjol och som var grundläggande för sjukförsäkringsreformen gäller också i detta sammanhang.

Utskottets ärade herr ordförande sade några ord som för mig var glädjande och intressanta. Herr Strand yttrade att det med hänsyn till kostnaderna inte gick att »inom det närmaste året» aktualisera frågan om en sänkning av pensionsåldern. Får jag tolka detta yttrande på det sättet att vi ändå måste komma fram till en förändring på denna punkt? Vad vi behöver är att vi mycket snart får en utredning till grund för ett beslut om en sänkt pensionsålder och det är från dessa utgångspunkter som vi har ställt vårt yrkande här.

Får jag avslutningsvis säga att i dag har vi den 26 april och alltså fem dagar kvar till 1 maj. Jag har upplevt några 1 maj-demonstrationer, och det

har varit intressant att se hur man på banderollerna kunnat läsa kravet på en sänkning av pensionsåldern. Jag har bara frågat mig: Har man också från talarstolarna redovisat, att man i riksdagen i solidarisk samverkan mellan övriga partier har avslagit motioner från centerpartihåll om en sänkning av pensionsåldern? De krav, som sålunda framförts utifrån, är det en anledning att lyssna på också här i riksdagen.

Jag ber, herr talman, att utan ytterligare utvecklingar få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservation I.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av att herr Eric Carlsson ifrågasatte, huruvida inte ett bifall till den med II betecknade reservationen skulle medföra i varje fall större svårigheter i fråga om tillämpningen än arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Ja, det beror på vilket förtroende man har för den ena eller andra myndigheten. Det är ju fråga om att tolka begreppet, och det är i reservation II tydligt utsagt vad det är fråga om; det står ju i näst sista stycket näst sista meningen på följande sätt: »Förtidspension bör alltså kunna medges i vidgad utsträckning i sådana fall där den äldre arbetskraftens försörjningsproblem inte kan på ett tillfredsställande sätt lösas genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.»

Jag har svårt att tro att arbetsmarknadsmyndigheternas tjänstemän skulle bättre kunna handlägga dessa ärenden än försäkringskassornas tjänstemän och att det skulle finnas någon anledning att misstänka, att det skulle bli subjektiva bedömningar i det ena eller andra fallet. Det gäller ju här att bedöma klienteletets situation. Om det utgår konstantunderstöd eller pension kan inte spela någon som helst roll, ty det är ju här fråga om människor som man skall hjälpa på det ena eller andra sättet.

Om pensionering av äldre friställd arbetskraft, m. m.

Utskottets ordförande hade sedan vissa misstankar om att det system, som nämns i den med II betecknade reservationen, skulle leda till vissa icke önskvärda konsekvenser. Ja, det är väl så att det alltid, vilket socialförsäkringssystem eller vilken form av socialvård man än har, finns möjligheter att missbruka systemet!

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 39 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 113;

Nej — 20.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vidare gjordes i enlighet med de rörande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 30 och II: 39; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

I vad gällde punkten C, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Petersson, Erik Filip*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 39 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Interpellation om statliga bidrag eller lån till katastrofdrabbade renägare för inköp av livrenar

Då emellertid herr *Petersson, Erik Filip*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 50.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets i punkten D gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 33 § och 40 § 2 mom. civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 160, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., i vad propositionen avser anslag för budgetåret 1967/68 till restaurering av Strängnäs domkyrka.

Anmälades andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 161, i anledning av väckta motioner om översyn av socialförsäkrings-systemet såvitt angår frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor; samt

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 33 § och 40 § 2 mom. civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74).

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed anhålles om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 2 och den 3 maj 1967 för besök vid Hannovermässan.

Stockholm den 26 april 1967

T. V. Mattsson

Den begärda ledigheten beviljades.

Interpellation om statliga bidrag eller lån till katastrofdrabbade renägare för inköp av livrenar

Herr WANHAINEN (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Under vintern 1966/67 har på grund av isbildning och mycket hård snö i markerna renbetessituationen inom stora delar av renbeteslanden varit mycket svår. Myndigheterna har, främst genom arbetsmarknadsstyrelsen, hjälp till att nöutfodra renarna.

Trots dessa åtgärder har tyvärr en stor del av renstammen gått förlorad genom svältöden. Det bedömes nu att inom de katastrofdrabbade områdena innevarande vinter minskningen av renhjordarna i vissa fall uppgår till 60—70 procent av reninnehavet.

Det är angeläget att omedelbar hjälp skall kunna lämnas genom bidrag eller lån för livrensinköp åt enheter, som bör vara kvar i en strukturrationaliserad renskötsel, och genom omskolningsåtgärder i förening med avgångsvederlag åt dem, som måste lämna rennärningen.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Ämnar statsrådet vidtaga åtgärder för att hjälpa de katastrofdrabbade renägarna genom statliga bidrag eller lån för inköp av livrenar?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser allmänna frågor och bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om arbeten inom viss kostnadsram;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad

propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte vissa motioner;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67 till studiemedelsfonden;

Meddelande ang. enkel fråga

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Skoklosters slott och samlingar;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1967/68 till bidrag till företagareföreningar m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 38, i anledning av väckta motioner angående befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om antidumping- och utjämningstull, m. m.; samt

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § 4 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

första lagutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av väckta motioner om möjlighet för domstol att anställa tolk;

nr 32, i anledning av väckta motioner om beaktande i rättsliga sammanhang av utlännings språksvårigheter; samt

nr 33, i anledning av väckta motioner om straff för försök till frihetskränkande otukt;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, såvitt angår jordbruksärenden; samt

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av motioner angående föreningen av vattendrag genom vissa tvättmedel m. m.;

nr 23, i anledning av motioner angående vatten- och luftföroreningar m. m.; samt

nr 24, i anledning av motioner om en fullständigare rening av avloppsvatten.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarrens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Eriksson, Karl-Erik*, (fp) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: »Hur bedömer regeringen olägenheterna av att företag — icke minst sådana med specialinriktad tillverkning — inom de av investeringsavgiften drabbade sektorerna varslat om nedläggningar i icke obetydlig omfattning?»

Justerades protokollsutdrag för den dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 13.24.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Torsdagen den 27 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

nr 170, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnader för vatten- och luftvård.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökat stöd till skoglig forskning; och

nr 165, i anledning av väckta motioner om utnyttjande av skog ovan skogsodlingsgränsen.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren medgiva, att svaren på de å dagens föredragningslista upptagna enkla frågorna komme — i enlighet med överenskommelse mellan statsråden — att lämnas i omvänd ordning emot vad de upptagits å listan.

Om åtgärder för att lindra verkningarna av varvskrisen i Oskarshamn

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Svanströms* fråga om åtgärder för att lindra verkningarna av varvskrisen i Oskarshamn, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 19 april förmiddagen, och anförde:

Jag ber först att få tacka för herr andre vice talmannens och kammarens medgivande att ta upp mitt svar först på föredragningslistan.

Herr *Svanström* har frågat mig vilka ytterligare åtgärder regeringen är beredd att vidta för att lindra verkningarna av varvskrisen i Oskarshamn.

På samma sätt som tidigare vid mera betydande permitteringar och företagsnedläggningar har i Oskarshamn på länsarbetsnämndens initiativ tillsatts en samarbetskommitté med representanter för företaget, arbetstagarna, kommunen och arbetsförmedlingen. Kommittén har sammanträtt och diskuterat de olika åtgärder som bör komma i fråga för att underlätta övergången till annat arbete för de arbetstagare som berörs av nedläggningen. Den kommer vidare att aktivt följa utvecklingen till dess sysselsättningsproblemen är lösta och ta de initiativ som situationen kräver. Arbetsmarknadsverkets resurser kommer härvid att stå till dess förfogande.

Arbetsförmedlingen i Oskarshamn har förstärkts. Ekonomiskt stöd kommer att lämnas till arbetskraft som måste flytta till annan ort för att få arbete. Omskolning och vidareutbildning anordnas för att underlätta platsbyten, och arbete i s. k. skyddad sysselsätt-

Om åtgärder för att lindra verkningarna av varvskrisen i Oskarshamn

ning kommer att i ökad utsträckning tillhandahållas äldre och annan svårplacerad arbetskraft.

Till rutinen vid situationer av det nu aktuella slaget hör också åtgärder för att stödja tillförseln av ny verksamhet till orten samt åtgärder för att i avvaktan på mera långsiktiga lösningar, skapa temporära sysselsättningstillfällen för den friställda arbetskraften.

Arbetsmarknadsstyrelsen, som nära följer utvecklingen, räknar med att i den situation som uppkommit i Oskarshamn sätta in alla de arbetsmarknadspolitiska medel som behövs för att lösa sysselsättningsproblemen.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag ber också att få tacka för att svaret kommit mig till handa i så god tid, att jag hunnit tänka över det. Genom den utsökta anordning som vårt tvåkammerssystem innebär har jag dessutom fått tillfälle att lyssna på ett motsvarande svar på ungefär samma fråga alldeles nyss.

Jag har ingen anledning att på något sätt kritisera de åtgärder, som arbetsmarknadsmyndigheterna hittills vidtagit från den ödesdigra tidpunkt när det blev uppenbart för befolkningen i Oskarshamn att deras helt dominerande industri var i stor fara. Detta hände för drygt fyra år sedan och sedan dess har en mycket intensiv verksamhet förekommit, i vilken statsmakterna varit engagerade.

Såvitt jag förstår har man velat betrakta vad som händer i Oskarshamn som ett exempel på en utmärkt skött arbetsmarknadspolitik och en film om vad som där inträffat har också spelats in. Man har väl inte heller på regeringshåll varit helt främmande för att markera fallet Oskarshamn som ett utmärkt exempel på positiv socialdemokratisk verksamhet i detta sammanhang.

Det skulle vara illa om jag nu, när jag har fått ett så klart positivt svar, såsom jag någon gång brukar kunna göra förföll till att vara något clak. Jag tillåter andra att vara det i stället. Det har förekommit i pressen, där man påpekat att »man ser hur det går» o. s. v. Jag som följt denna utveckling på nära håll vill inte göra detta. Det vore att lägga sten på börda.

Jag åsyftade med min fråga endast att få besked huruvida några ytterligare åtgärder är möjliga att genomföra. I det svar jag fått har endast lämnats en utförlig redogörelse av det som hittills gjorts. Det var kanske därför egentligen inte något svar på min fråga. Men det är möjligt att man inte kan göra så mycket ytterligare, och jag får därför inskränka mig till några kommentarer.

Frågan är hur man skall kunna utnyttja det stora kapital, som utan tvivel är nedlagt inte bara i anläggningarna utan också i den kvarvarande väl utbildade arbetskraften, som har förankring på det aktuella yrkesområdet och som annars skulle ha att välja mellan en förflyttning till annan ort i motsvarande yrkesutövning eller en omskolning. En omskolning kostar emellertid mycket pengar. Om det funnes en möjlighet att skapa en fortsättning på varvsrörelsen, skulle detta vara ett bättre tillvaratagande av det tidigare nedlagda kapitalet.

Man kan fråga sig om inte arbetsmarknadsmyndigheterna har någon möjlighet att gripa in i detta sammanhang. Jag skall inte vara ofin nog att pressa fram ett besked på denna punkt, ty det skulle kanske störa de förhandlingar som jag vet för närvarande pågår. Skulle det bli nödvändigt att medverka till förläggandet till Oskarshamn av någon annan tung industri, som kunde bli en verkligt bärande faktor för staden, så uppkommer frågan, om det i så fall kunde komma i fråga något som hade förankring i den gamla traditionen: närheten till havet och närheten till staterna på andra sidan Östersjön.

I detta sammanhang undrar jag, om en petrokemisk industri eller något dylikt kunde komma i fråga.

Detta var alltså några randkommentarer. Jag vill understryka, att jag är synnerligen tacksam för det positiva svar som statsrådet dock lämnat.

Till sist vill jag bara konstatera, att det väsentliga är att hos människorna skapa en känsla av trygghet. De är självfallet mycket oroliga, eftersom de har sina fastigheter och sin förankring i bygden. Vi får inte glömma bort att det är människor vi har att göra med, inte materiella ting.

Jag ber med detta att än en gång få tacka för svaret.

Herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Herr Svanström framhöll, att han inte ville utnyttja tillfället till att vara elak. Men jag förmodar att han ändå fick fram det han ville ha sagt genom att peka på vad andra har anfört i saken!

Herr Svanström gick in på vad man skulle kunna sätta in i stället för varvsindustrin och om några ytterligare åtgärder kunde vidtas. Hans funderingar gick i riktning mot nya företagsetableringar och önskvärdheten av att dessa skulle vara differentierade för att kunna ge utkomstmöjligheter och trygghet åt människorna.

Ja, herr Svanström, den socialdemokratiska regeringen har inte försökt ägna sig åt något annat, och Oskarshamn har varit ett område där denna politik varit nödvändig. Jag inkasserar egentligen hans uttalande så, att vi i stora drag är överens om vad som behöver göras. Först och främst bör samhällets resurser stå till förfogande. Vi bör ta kontakt med företag för att försöka åstadkomma en etablering och en uppbyggnad av verksamheter, vilka så långt vi kan bedöma är så företagsekonomiskt riktiga som möjligt — rimliga företag som kan ge utkomstmöjligheter för framtiden.

Om ökad utbildning av läkare i psykiatri

Herr Svanströms funderingar kring frågan om fortsatt varvsrörelse också för framtiden skall jag inte ägna någon större uppmärksamhet. Vi kommer att pröva varje projekt, som kommer upp. Men alla är medvetna om att varven i vårt land befinner sig i mycket besvärliga förhållanden. Oskarshamn är inte den enda ort där vi har problem med våra varv. Att eventuellt flytta över svårigheterna från en ort till en annan skall man nog därför vara synnerligen försiktig med.

Vederbörande myndigheter har kontakt med ett flertal företag, och vi hoppas att detta skall leda fram till sådana överenskommelser, att man kan ge garantier för sysselsättningen i framtiden — så säkra garantier som det över huvud taget är möjligt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om ökad utbildning av läkare i psykiatri

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet **EDENMAN** erhöll ordet för att besvara herr *Erik Filip Peterssons* fråga om ökad utbildning av läkare i psykiatri, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 21 april, och yttrade:

Herr talman! Herr Erik Filip Petersson har frågat, om jag avser att vidta åtgärder för att ett ökat antal läkare skall erhålla specialiserad utbildning i psykiatri.

Med anledning härav vill jag erinra om att Kungl. Maj:t i december 1965 gav medicinalstyrelsen och universitetskanslersämbetet i uppdrag att gemensamt utreda vissa frågor rörande specialistkompetens för läkare m. m. Uppdraget syftar bl. a. till att få fram ett ökat antal läkare med specialistkompetens i psykiatri. Förslag väntas föreligga före årets utgång.

Om beredande av möjlighet för elever att gå om andra ringen i gymnasiet

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Edenman för svaret på min fråga. Jag finner att det hade varit riktigt att formulera den: »När avser statsrådet att vidta åtgärder», ty jag förstår att sådana redan är under förberedelse.

Min fråga hör samman med att landstingen från och med årsskiftet har övertagit mentalsjukvården. Därvid har de flesta landsting ställts inför uppgiften att väsentligt förbättra vården, rusta upp byggnadsbeståndet och i många fall bygga nya lokaliteter.

När man har börjat planera för modern vård har det visat sig att det råder en betydande brist på utbildade läkare på området vilket fördröjer planeringen. Läkarförbundet har i denna fråga talat om »en allvarlig situation» m. m. Förbundet nämner också att mentalsjukvårdsdelegationen beräknar att det år 1970 skall behövas 1 900 psykiatrer och att det 1960 fanns 500. För barn- och ungdomspsykiatri kommer att behövas ett årligt tillskott av 140 specialister, och man har nu 30. Dessutom har det visat sig att i sjukvården ungefär hälften av vikarierna saknar specialistutbildning.

Med hänsyn till denna situation skulle det kanske inte vara omöjligt att tänka sig vissa provisoriska åtgärder för att så snabbt som möjligt förbättra läget. Jag vågar emellertid av statsrådets svar läsa ut, att riksdagen redan nästa år torde få ta ståndpunkt till den utbildning som statsrådet aviserar.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om beredande av möjlighet för elever att gå om andra ringen i gymnasiet

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN erhöll ordet för att besvara herr Lidgards fråga om beredande av möjlighet för ele-

ver att gå om andra ringen i gymnasiet, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 21 april, och anförde:

Herr talman! Herr Lidgard har frågat, om de elever i gymnasiets andra ring som har i och för sig otillräckliga betyg för flyttning till tredje ringen men beträffande vilka nu ifrågasätts en tvångsflyttning kommer att beredas möjligheter att i stället gå om andra ringen i särskilt organiserade klasser.

Särskilda klasser för kvarsittare i gymnasiets andra årskurs kan av olika skäl inte organiseras läsåret 1967/68. Elever som flyttas till tredje årskursen av gymnasiet läsåret 1967/68 och som bedöms ha påtagliga studiesvårigheter kommer i stället att kunna genomgå mindre studiekurs. För dessa elever samt för sådana som ej blivit godkända i studentexamen vårterminen 1968 skall förlängd undervisning organiseras under läsåret 1968/69. Jag vill också framhålla att stödundervisning i tredje årskursen kommer att ges elever som av klasskonferenserna anses vara i behov därav.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Edenman för svaret på min fråga. Det ger ju klart besked om att de gymnasister, som råkar i kläm mellan det gamla och det nya gymnasiet, inte kommer att beredas tillfälle att genomföra sina studier under samma förhållanden som andra gymnasister har fått göra, både de som är äldre och redan har upplevt gymnasiet och de som kommer. I båda fallen har det ju funnits och kommer att finnas möjligheter att sitta kvar.

Nu är jag medveten om att kvarsittning i och för sig kanske inte är det allra bästa sättet att förkovra sina kunskaper, men det kan ändå ge en del elever tid för ytterligare mognad, som kan vara fördelaktig för deras utbildning. Jag tycker det är litet beklagligt att ecklesiastikministern inte har kun-

Om beredande av möjlighet för elever att gå om andra ringen i gymnasiet
 nat finna någon möjlighet att lösa detta problem.

Frågan om särskilda kvarsittningsklasser är ju i och för sig inte ett alldeles nytt problem. Vi hade det ju uppe i samband med övergången från tvåårigt till treårigt handelsgymnasium. Gymnasieutredningen var, om jag inte minns fel, inne på tanken, *inte* som ett särskilt bra, men dock tänkbart alternativ till de andra möjligheter som man diskuterade. Jag förstår mycket väl att det just nu — trots att man måhända blivit uppmärksam på problemet så här i slutet av läsåret — av rent administrativa skäl, och kanske rentav budgettekniska skäl, inte har någon möjlighet att lösa frågan.

I sitt svar hänvisar ecklesiastikministern till att man nästa år skall organisera mindre studiekurser och förlängd undervisning. Vad »förlängd undervisning» är för någonting, är jag inte riktigt på det klara med, och jag skall inte gå in på den saken, men jag skulle ändå vilja hemställa till ecklesiastikministern att han, när han skall fundera på vad som skall hända under det kommande läsåret, skall fundera en gång till på möjligheten att anordna särskilda kvarsittningsklasser. Jag har en stark känsla av att de elever, som är berörda, skulle uppfatta detta som ett försök att tillmötesgå deras självklara önskemål om, att deras avgångsexamen i förhållande till äldre och yngre kamraters inte skall få framstå som kvalitetsmässigt mindre god.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! För att mitt svar inte skall framstå som något exempel på bristande god vilja eller som någon principiell ståndpunkt i denna fråga vill jag erinra om — vilket också herr Lidgard väl vet — att jag i gymnasiepropositionen 1964 antydde metoden med släpklasser som *en* av möjligheterna — utan att ta ställning till den. Skolöverstyrelsen lade redan förra året fram

de definitiva förslagen om hur man skulle förfara i denna fråga, och det visade sig då att det av praktisk-ekonomiska skäl var omöjligt att gå på den vägen.

När man börjar se närmare på konsekvenserna av en sådan anordning, finner man att de kan bli ganska fantastiska. Man kan nog utgå ifrån — det är skolöverstyrelsens uppfattning — att ungefär 15—20 procent av eleverna skulle använda sig av den möjligheten. Jag styrks i denna uppfattning av brev som jag i dag har fått från föräldrar och elever vid tekniska gymnasiet II i Stockholm — alltså bara ett enda gymnasium — där man just säger att minst 15 procent av nuvarande 241 elever önskar sitta kvar frivilligt och gå igenom en sådan här släpklass. Man meddelar ytterligare att kvarsittningsfrekvensen tidigare varit 15—20 procent. Det innebär att man skulle få bortåt 300 klasser med cirka 5 000 elever. I sin tur skulle detta kräva omkring 500 lärare. Räknar man med att varje gymnasieklass bara i löner kostar ungefär 100 000 kronor om året, så är vi uppe i en kostnad på bortåt 30 miljoner kronor. Därtill kommer då de studiesociala kostnaderna.

Det är riktigt som herr Lidgard sade — och jag är tacksam för att han hade den tonen i sitt inlägg — att det är fråga om stora ekonomiska budgetproblem, som man inte löser i en handvändning i månaden april eller maj. Det är fråga om betydande kostnader. Därtill kommer att vi fortfarande har brist på lärare och lokaler. Det går inte att utan vidare bara lägga på lärarna ytterligare undervisning, och därtill kommer de praktiskt-organisatoriska skälen.

En fullständig rättvisa, så att alla skolor skulle ha denna möjlighet, kan inte åstadkommas, det tror jag att alla erkänner. Hur skulle man då lägga upp det? Hur skall man göra med norrlandsläroverken? Skall man generöst erbjuda föräldrar att på egen bekostnad in-

Interpellation ang. övergången till och övningskörning i högertrafik

kvartera sina barn 10—15 mil från gymnasieorten t. ex. Det är en rad sådana problem som ligger i blickpunkten.

Vad beträffar den förlängda undervisningen vill jag också, herr talman, helt klart deklarerera, att det är självfallet att vi måste göra den så effektiv som möjligt. Det är alltså fråga om en särskild lärarledd undervisning. Eleverna kommer att gå upp i examen, alltså i omprövning, som skolans egna elever. De får fullständigt fullvärdiga betyg och de får ta sina prov under samma förhållanden som vid en vanlig studentexamen utom det — föreställer jag mig — att de inte ens behöver ha censorer. Man skall tillämpa det omprövningssystem vi har i dag.

Från skolöverstyrelsens sida har man t. o. m. talat om omprövningsåret 1968/69. Det skulle alltså gälla alla dem, som blir underkända i studentexamen våren 1968, och dessutom alla dem som av olika skäl har läst den s. k. mindre studiekursen. Mot den bakgrunden — och dessutom om man lägger in stöd- undervisningen här — tycker jag att denna sak i stort sett borde kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt för de flesta.

Som sagt, om detta hade varit en billigare och enklare historia, skulle säkerligen både skolöverstyrelsen och regeringen kunnat gå önskemålen till mötes. Nu går det tyvärr inte.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! Jag tackar för den komplettering till svaret som jag nu har fått.

Jag får det kanske inte att riktigt gå ihop på en punkt. Ecklesiastikministern talar om att ifall man skulle anordna kvarsittningsklasser nu, så skulle det gå åt ett visst antal lärare, och strax efteråt säger han att man avser att inrätta en lärarledd undervisning nästa läsår. Det kommer ju att gå åt lärare i det sammanhanget också. En del av dessa kostnader kommer man uppenbarligen inte ifrån.

Jag kan kanske också få påminna om att det förekom händelser under den gångna hösten, som medförde att ecklesiastikdepartementet sparade en del pengar på lönekontot. Dem skulle man kanske kunna använda nu för att tillgodose gymnasiisterna?

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 63—84, bevillningsutskottets betänkanden nr 38, 42 och 43, första lagutskottets utlåtanden nr 31—33, jordbruksutskottets utlåtanden nr 15 och 16 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 22—24.

Interpellation ang. övergången till och övningskörning i högertrafik

Herr SVENINGSSON (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Den 3 september i år skall övergång ske till högertrafik. Ett betydande antal människor känner osäkerhet och oro inför övergångsdagen. Det kan ifrågasättas om organisationsarbetet inför denna trafikomläggning inte kunde ha skett på ett sådant sätt, att man med större trygghets- och säkerhetskänsla kunde gått reformen till mötes.

När riksdagen 1963 beslutade om högertrafikens genomförande, skedde detta i stort sett i enighetens tecken. Även om det hos allmänheten fanns ett starkt motstånd, ansåg man inom samtliga partigrupper denna reform så angelägen, att man skulle stödja densamma.

Både regering och riksdag insåg, på grund av de många internationella sammanhangen och trafiken mellan länderna, betydelsen av ett enhetligt trafiksystem. Att Sverige inför och tillämpar samma trafiksystem som alla andra länder på fastlandet i Europa ansågs ha blivit alltmer nödvändigt.

Trots värdet och betydelsen av denna

Interpellation ang. övergången till och övningskörning i högertrafik

reform inte minst för en framtida ökad och bättre trafiksäkerhet, var det vid tidpunkten för beslutet hos allmänheten många motståndare till att reformen skulle införas. Det torde inte vara ovanligt att riksdagsledamöterna vid olika tillfällen får ta ansvar för beslut, bakom vilket inte finns en majoritet bland allmänheten.

Medveten om detta förhållande har jag ansett att det borde ha bedrivits en positivt inriktad upplysning om högertrafikreformen så att motståndet och oviljan mot reformen kommit att minska. En upplysning och propaganda i denna riktning har dock varit alltför sparsam. Nu kan konstateras att ett inte obetydligt antal människor alltså anser högertrafikens införande vara ett onödigt och riskfyllt beslut.

Det kan även anföras att den extra bilskatt, som infördes för att bestrida kostnaderna i inte oväsentlig omfattning blivit en stödjande faktor till det motstånd som alljämt finns kvar bland allmänheten. Även om kostnaderna för omläggningen blivit mycket större än beräknat, så hade finansieringsfrågan kunnat lösas utan en extra bilskatt. Befintliga tillgångar i automobilskattefonden hade kunnat täcka kostnaderna för högertrafiken.

Att planera och organisera högertrafikens genomförande uppdrogs åt högertrafikkommissionen. Det har också utförts ett mycket omfattande planeringsarbete. Bussar har byggts om och många trafikorsningar har blivit ombyggda eller är under ombyggnad. Vägskyltar placeras på för högertrafiken lämpliga ställen.

Sedan några månader tillbaka pågår själva uppbyggandet av den organisation av medhjälpare som skall delta som vägledare och kontrollanter under själva övergångstiden. Ett mycket omfattande upplysningsarbete har också pågått sedan en tid tillbaka om högertrafiken och vilka åtgärder man avser att vidtaga. I denna upplysningskampanj, som skall bli alltmer intensiv fram

till övergångsdagen, deltar radio/TV, tidningspress samt ett stort antal organisationer. Dessa organisationer med de mest skilda uppgifter på sina program har välvilligt ställt sig till förfogande för upplysning och spridandet av informationer. Vissa uppgifter tyder på att hela detta organisations- och upplysningsarbete bedrivits mera på beställning än med den entusiasm för uppgiften, som alltid bör vara med om ett gott resultat ska uppnås.

Det kan även ifrågasättas om det varit enbart lyckligt att denna mycket omfattande upplysnings- och propagandapparat dragits i gång så lång tid före själva övergångsdagen. Uppgifter har även förekommit i tidningspressen att intresset inte motsvarar de ansvarigas förväntningar när det gäller att på frivillighetens väg få fram dessa tusentals medhjälpare under själva övergångstiden.

Meningarna är delade om huruvida inte arbetet med högertrafikens genomförande borde ha bedrivits efter något andra riktlinjer än de som tillämpats. När beslutet fattades i riksdagen 1963 hade jag för min del en stark förhoppning om att den instans som fick svaret för reformens genomförande skulle, som redan framhållits, bedriva organisationsarbetet så att de som var tveksamma och motståndare till högertrafiken skulle så långt som möjligt förmås ändra uppfattning. I detta avseende kan utan överdrift framhållas att högertrafikkommissionen misslyckats.

För min del anser jag att det organisationsarbete som bedrivs i mindre utsträckning borde ha redovisat de negativa sidorna och de bekymmer som kan uppstå och i stället ha framhållit de positiva sidorna av en övergång.

Att få övningsköra i högertrafik före övergångsdagen möter alljämt motstånd. Jag ifrågasätter riktigheten härvidlag i högertrafikkommissionens förnekande av värdet av övningskörning. Om sådan övningskörning fått förekomma under ganska lång tid före den

Meddelande ang. enkel fråga

3 september så hade detta sannolikt kommit att göra reformen mera populär. Med denna uppfattning kan jag inte underlåta att uttala den önskan att övningskörning under stark kontroll och god säkerhet skall bli tillåten på härför tillfälligt avstängda vägsträckor — förslagsvis under tiden 1 juli—31 augusti — för att söka popularisera denna reform.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Vill herr statsrådet lämna en sammanfattande redogörelse för hur övergången till högertrafik har planerats och organiserats fram till själva övergångsdagen och den närmaste tiden därefter?

2. Är herr statsrådet beredd att medverka till att övningskörning i högertrafik får äga rum före den 3 september på lämpliga platser och under betryggande former?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades en av herr *Svanström* och herr *Carlsson, Eric*, under tecknad motion, nr 837, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställts av herr *Svanström* (cp) till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet: »När avser Herr Statsrådet att ta ställning till frågan om apoteksteknikerna i ansvarshänseende skall hänföras till kategorien medicinalpersonal?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.27.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Fredagen den 28 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 20 in-
nevarande månad.

**Ang. offentligt kungörande i tidningarna
i vissa fall, m. m.**

Herr statsrådet LUNDKVIST erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Axel Kristianssons* interpellation angående kungörande av anmälan till förenings- och handelsregistret, dels ock herr *Axel Anderssons* interpellation om ändrade bestämmelser angående offentligt kungörande i tidningarna i vissa fall och anförde:

Herr talman! Herr Axel Andersson har frågat inrikesministern om han uppmärksammat orimligheterna i nu gällande bestämmelser för länsstyrelsernas annonsering och om han är beredd att låta verkställa översyn av bestämmelserna och åstadkomma nya och mera ändamålsenliga sådana. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Vidare har herr Axel Kristiansson frågat chefen för handelsdepartementet om han anser att bestämmelserna för kungörande genom annonsering av anmälan till förenings- och handelsregistren är utformade på sådant sätt att medborgarna får bästa möjliga information om anmälningarnas innehåll och om han annars är beredd att vidta åtgärder för att ändra gällande bestämmelser.

Interpellationerna bör lämpligen besvaras i ett sammanhang.

Enligt bestämmelser i åtskilliga författningar skall länsstyrelserna genom annonsering i tidningar låta allmänheten få kännedom om beslut m. m. Vissa

av dessa bestämmelser avser fall där kostnaderna för annonseringen skall betalas av sökanden. I övriga fall skall kostnaderna stanna på statsverket. I de sistnämnda fallen förekommer dock att sökanden indirekt har att bidra till kostnadernas bestridande t. ex. i form av registreringsavgifter.

Sådana fall där sökanden direkt skall betala annonskostnaderna måste bedömas från delvis andra utgångspunkter än när statsverket betalar kostnaderna. Jag kommer att uppehålla mig endast vid de sistnämnda fallen.

Man kan konstatera att reglerna om formerna för annonseringen är oenhetliga. Som några typexempel kan jag nämna att kungörande skall ske »i ortstidning», »i tidning med spridning inom orten», »i den eller de tidningar i vilka kommunala meddelanden för orten intagas». Det förekommer också bestämmelser som föreskriver annonsering i den tidning i länets residensstad »där allmänna påbud för staden vanligen meddelas».

Jag delar herr Anderssons uppfattning att förhållandena på området inte är tillfredsställande och att det är önskvärt med mera enhetliga och rationella regler. När det gäller att bestämma målsättningen för publiceringen bör man enligt min mening utgå från den allmänna principen att annonseringen skall ske så, att den på ett rimligt sätt kan nå dem som kan ha ett berättigat anspråk på att få del av den information det är fråga om. Med denna allmänna princip som utgångspunkt bör bestämmelserna ges en utformning som möjliggör för varje länsstyrelse att beakta de särskilda förhållanden som kan råda i länet.

De bestämmelser som interpellanterna närmast haft i åtanke gäller publi-

Ang. offentligt kungörande i tidningarna i vissa fall, m. m.

cering av uppgifter som tas in i handels- och föreningsregistren.

Bestämmelser om handelsregister finns i 1887 års lag om handelsregister, firma och prokura. Handelsregister förs i regel av länsstyrelsen. Innehållet i anmälan som tas in i registret skall ofördröjligen kungöras av registreringsmyndigheten. Kungörelsen skall publiceras i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning. Om anmälan avser rörelse i stad, där tidning ges ut, skall publiceringen ske i sådan tidning. I andra fall skall kungörelsen i stället publiceras i tidning som ges ut i residensstaden. Om flera tidningar ges ut i staden, gäller i båda fallen att annonseringen skall ske i den tidning där allmänna påbud för staden vanligen meddelas.

Bestämmelser om föreningsregister finns i 1951 års lag om ekonomiska föreningar. Detta register förs av länsstyrelsen. Införingar i registret skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i tidning som ges ut i residensstaden. Om flera tidningar ges ut där, gäller bestämmelser motsvarande dem som reglerar publiceringen av uppgifter ur handelsregistren.

Som interpellanterna påpekar kan dessa regler leda till att kungörelsen publiceras i en tidning som ges ut i länets residensstad men som kanske har mycket ringa spridning på den ort där rörelsen skall drivas eller föreningens styrelse skall ha sitt säte.

Lagstiftningen om handelsregister, firma och prokura är f. n. föremål för översyn inom firmautredningen. Denna väntas inom några månader lägga fram förslag till ny lagstiftning på området. Enligt vad jag har inhämtat kommer utredningen att i sitt förslag beakta önskemålet att kungörelser om anmälningar till handelsregistret skall publiceras i lokaltidning med god spridning på den ort där rörelsen skall drivas utan hänsyn till var tidningen ges ut.

I samband med behandlingen av utredningens betänkande kan det bli an-

ledning att också ta upp frågan om den lämpligaste utformningen av motsvarande bestämmelser beträffande föreningsregister.

Slutligen vill jag upplysa att regeringen överväger att utreda frågan om vidgad samhällsinformation. Därvid torde spørsmålet om myndigheternas kungörelseannonsering få prövas i hela sin vidd. Om en sådan utredning bedrivs etappvis, bör mera påtagliga oformligheter i kungörelseannonseringen kunna lösas genom delreformer.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lundkvist för det utförliga svaret. Jag finner att vi är överens om att de nuvarande reglerna för länsstyrelsernas annonsering är otillfredsställande och att de behöver reformeras.

Jag måste erkänna att det var med stor förvåning som jag i början av året läste en socialdemokratisk kollega som klagade över länsstyrelsens sätt att sköta annonseringen. Där tillämpade länsstyrelsen den principen att man annonserade i residensstaden beträffande saker som gällde ett område där lokaltidningen i residensstaden inte hade någon som helst spridning. Jag tror att man skulle få leta grundligt inom det där området för att finna ett enda exemplar av denna tidning.

Jag blev högeligen förvånad då jag läste detta. Jag stötte på detta problem redan i början av 1930-talet, då jag hade en hård kontrovers. Den gången gällde det att man annonserade i den minsta tidningen. Den som skötte annonseringen svarade att det var samtidigt den äldsta tidningen. Han menade att annonseringen av hävd hade skett där. Det är klart att det var ett skäl; han kunde säga att folk var vana att finna annonseringen i den tidningen. Men sådant får ju inte drivas hur långt som helst.

Sedan har jag träffat på exempel där länsstyrelsen ordnat annonseringen på

Ang. offentligt kungörande i tidningarna i vissa fall, m. m..

annat sätt. I ett län där det finns två jämbördiga tidningar annonserar länsstyrelsen vartannat år i en av de båda tidningarna och menar väl då att man har varit rättvis gentemot tidningarna. Men det är ändå inte den saken det ytterst gäller — att tidningarna skall få annonsintäkter — utan det är ju främst att allmänheten verkligen skall få del av vad länsstyrelsen vill kungöra. I ett sådant fall som detta hade det varit rimligt att länsstyrelsen hade haft möjlighet att annonsera i båda tidningarna vilka har en likvärdig spridning över hela länet. Detta vore så mycket rimligare som tidningarna i allmänhet och inte minst dessa två säkerligen gör samhället och inte minst länsstyrelsen stora tjänster genom att utan någon som helst ersättning ge spridning åt sådana saker som det kan vara angeläget för länsstyrelsen att få ut till allmänheten.

Nu gläder det mig att det skall bli en översyn av dessa bestämmelser och att en annan ordning skall komma till stånd. Jag gläder mig också åt meddelandet om en utredning angående en vidgad samhällsinformation. Jag hoppas att detta också innebär att länsstyrelserna inte skall behöva vara så snåla när det gäller informationen, utan att de kan tillgripa annonsering i ortstidningarna i all den utsträckning som kan erfordras.

Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Jag ber också att få tacka herr statsrådet Lundkvist för svaret.

Svaret var, som jag fattade det, positivt, och det ger också besked om att vi har att inom en snar framtid förvänta en ändring på berörda område. Det finns således ingen anledning till någon debatt eller argumentering på denna punkt.

Jag skulle därvid kunnat hänvisa till

ungefär likartade förhållanden som herr Axel Andersson här berört. Jag har framställt min interpellation ifrån den utgångspunkten att de nuvarande förhållandena är klart otillfredsställande för medborgarna i de städer där det inte finns någon ortstidning — dessa städer blir allt fler med de förhållanden som numera råder på tidningarnas område. Förhållandena är också klart otillfredsställande och i ännu högre grad vad beträffar landsorten.

Samtidigt som jag än en gång tackar för svaret vill jag uttrycka min tillfredsställelse över den ändring som här aviserats. Jag vill också notera den passus som statsrådet Lundkvist har inrymt i sitt svar och som lyder: »Med denna allmänna princip som utgångspunkt bör bestämmelserna ges en utformning som möjliggör för varje länsstyrelse att beakta de särskilda förhållanden som kan råda i landet.»

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet motionen nr 837.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser allmänna frågor och bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om arbeten inom viss kostnadsram;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde,

varvid utlåtandena nr 64—71 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Ang. lån till bostadsrättsföreningen Musköten

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lån till bostadsrättsföreningen Musköten för budgetåret 1966/67 anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin* (I: 737) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Bohman* och *Ståhl* (II: 924), yrkats, att riksdagen skulle besluta, att det lånebelopp om 1 400 000 kronor, som ställdes till bostadsrättsföreningen Muskötens förfogande på i propositionen angivna villkor, skulle bestridas av medel utanför försvarets kostnadsram för innevarande budgetår.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) till Lån till bostadsrättsföreningen Musköten på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67 anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor;

b) beträffande sättet för kostnadernas fördelning på budgeten, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 737 och II: 924, besluta, att anslaget under a) skulle bestridas av medel inom försvarets kostnadsram för budgetåret 1966/67.

Reservation hade avgivits av herrar *Kajser*, *Ottosson*, *Wallmark*, *Bohman*, *Ståhl* och *Petersson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under b) hemställa, att riksdagen måtte, beträffande sättet för kostnadernas fördelning på budgeten, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 737 och II: 924, besluta, att anslaget under a) skulle bestridas av medel utanför försvarets kostnadsram för budgetåret 1966/67.

Ang. lån till bostadsrättsföreningen Musköten

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! I föreliggande utlåtande föreslår statsutskottet att riksdagen skall bifalla ett förslag från Kungl. Maj:t om att anvisa 1,4 miljon kronor på tilläggsstat II och att beloppet skall utlämnas som lån till bostadsrättsföreningen Musköten.

Denna förening har tillkommit på initiativ av försvarsstabens personalvårdsbyrå och har till syfte att uppföra bostäder i närheten av Muskövarvet i Stockholms södra skärgård. Muskövarvet börjar nu närma sig sin fullbordan och skall när det är färdigt ersätta flottans anläggningar på Skeppsholmen och på Djurgården i Stockholm. Utflyttningen väntas äga rum i huvudsak under år 1969 och kommer naturligtvis att innebära stora omställningsproblem för den personal — det rör sig om över 1 000 befattningshavare — som därvid måste byta tjänstgöringsplats. Tillgången på bostäder är mycket begränsad inom rimligt avstånd från det nya varvet. Det är därför ytterst angeläget att nya bostäder blir uppförda. Föreningen Musköten ämnar bygga 288 lägenheter till en totalkostnad av ungefär 23 miljoner kronor.

Det finns ingenting att invända mot att föreningen får det föreslagna lånet. Det är tvärtom högst naturligt att staten i någon mån engagerar sig för att underlätta omställningen för den statsanställda personal som det här gäller och som kommer att ställas inför betydande förändringar i sina hittillsvarande förhållanden. Lånet skall ju dessutom löpa med normal ränta och amorteras efter vedertagna grunder.

Vad vi som antecknat reservation vid utlåtandet däremot bestämt vill opponera oss emot är förslaget att lånet skall läggas inom försvarets kostnadsram och alltså därigenom minska de reella försvarsanslagen för innevarande år med motsvarande belopp. Detta anser vi direkt strida mot de regler som fastställdes i 1963 års försvarsbeslut och

som i sin tur anslöt sig till 1962 års försvarsöverenskommelse.

Försvarets kostnadsram har sammanställts efter en hopräkning av de utgifter som erfordras för att vidmakthålla den organisation, den materielanskaffning och den verksamhet över huvud taget som tillsammans skapar avsedd försvarsförmåga. Den ramen kan inte minskas utan att också försvarsförmågan minskar.

Nu kan det emellertid naturligtvis uppstå behov under löpande period, som i och för sig kan vara angelägna att tillgodose men som inte är fördelaktiga eller särskilt önskvärda från militär utgångspunkt. Vill man ändå tillgodose dem, måste det självfallet ske med särskilda medel. Vi kan ta Järvafältets utrymning som ett exempel. Den innebar ingen militär fördel — snarare tvärtom — den är utslutande ett civilt intresse, och därför läggs anslagen för utrymningen också helt utanför försvarskostnadsramen.

Huvudprincipen är alltså att kunna bibehålla en oförändrad militär effektivitet. Om åligganden som försvaret nu har övertas av andra, skall ramen sålunda minskas, om nya uppgifter påläggs, skall ramen ökas i motsvarande utsträckning. 1962 års försvarskommitté uttalade bl. a. att reglerna härför skulle tolkas så, att uppgifter som genom beslut av statsmakterna måste lösas på ett dyrare sätt skall kompenseras genom höjning av ramen.

Man uttalade faktiskt också — och riksdagen hade icke någon erinran härvidlag — att åtgärder som initieras av de militära myndigheterna och som leder till besparingar skall föranleda sänkning av anslagsramen; detta givetvis för att stimulera till sparsamhet och god hushållning.

Man gav alltså i försvarsöverenskommelsen en ganska fullständig beskrivning över hur avvägningen skall ske mellan anslag utanför och innanför ramen. Utgår man ifrån att överenskom-

Ang. lån till bostadsrättsföreningen Musköten

melsen efter bästa förmåga skall följas, är det totalt obegripligt hur regeringen kan motivera att det nu aktuella lånet till bostadsrättsföreningen Musköten skall läggas inom kostnadsramen. För-siktigtvis redovisas heller ingen motivering alls.

Jag vill gärna erkänna att försvarsöverenskommelsens regler inte talar så mycket om just lån, men det beror på — det kan jag åtminstone för min del som ledamot i utredningen försäkra — att vi inte drömde om att man skulle utnyttja anslagen till att lämna ut lån, alltså från anslag som har avvägts för att bestrida försvarets löpande kostnader och vissa planerade investeringar, allra minst lån, vars ränteintäkter och amorteringar icke kommer försvaret till godo.

Nu säger utskottsmajoriteten att år 1964 lämnades det ut ett lån till ett byggnadsföretag av motsvarande art, nämligen till bostadsrättsföreningen MHS-eleven som avsåg att skaffa bostäder åt dem som kommanderades till militärhögskolan och att detta lån fick belasta ramen utan att någon därvid opponerade sig.

Jag kan icke godta den jämförelsen. Jag har vid studium av ärendet inte kunnat finna att propositionen år 1964 med ett enda ord antydde att lånet skulle läggas inom försvarskostnadsramen. Jag kan inte nu så här långt efteråt erinra mig om det över huvud taget talades om detta vid föredragningen i utskottet eller på annat sätt. Sannolika är väl att ingen då hade en tanke på att lånet skulle läggas inom ramen, eftersom detta direkt strider mot de regler som försvarsöverenskommelsen hade dragit upp och eftersom man faktiskt då ännu litade på att överenskommelsen skulle följas.

Även om en sådan kännedom förelåg år 1964 kan detta fall ändå icke jämföras med det som nu är aktuellt. Lånet till MHS-eleven utlämnades under ett av de första åren av nu gällande försvarsöverenskommelse, och i moti-

veringen för detsamma angavs att det företag som det avsåg att möjliggöra mycket snabbt skulle ge stora besparingar i form av lägre kostnader för traktamenten.

Det har inför utskottet bekräftats att dessa vinster faktiskt uppkommit och varit så stora att de överstigit hela lånesumman under den löpande perioden. Att lånet utlämnades inom ramen hade därför ingen verkan i form av minskade möjligheter att betala de utgifter som enligt uppgjorda planer måste bestridas om försvarsförmågan skall upprätthållas.

Detta gäller emellertid ingalunda i fråga om det nu aktuella lånet. De besparingar som det kan leda till kommer inte försvaret till godo. Det finns alltså inga skäl som kan motivera att detta lån skall bestridas med medel ur försvarskostnadsramen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp).

Herr andre vice talmannen **IVAR JOHANSSON** (cp):

Herr talman! Den föreliggande punkten tillhör inte de större bland dem som gäller försvaret. Som herr Virgin alldeles nyss anfört, gäller den ett lån på 1,4 miljon kronor till en bostadsrättsförening för uppförande av bortåt 300 bostäder åt personal som flyttats ut från Stockholm till Ostkustens örlogsbas på Muskö.

Kungl. Maj:t föreslår att lån skall utgå ur medel innanför ramen för försvarsutgifterna. I den reservation, som herr Virgin har redogjort för, anföres att enligt 1962 års försvarsbeslut dylika anslag i princip skall ligga utanför försvarets kostnadsram. För min del ämnar jag inte tvista om principens innebörd och huruvida den har övergivits eller inte. Det är nämligen många gånger svårt att bedöma i vilka fall medelsanvisning bör ske utanför eller innan-

Ang. lån till bostadsrättsföreningen Musköten

för försvarets kostnadsram. Den frågan har också diskuterats vid åtskilliga tillfällen. 1962 års försvarskommitté fastställde visserligen riktlinjer härför, men det finns ju alltid gränssfall, och jag anser att det föreliggande är ett sådant.

Herr Virgin har framfört den mening- en att det här är fråga om nya uppgifter för försvaret och att kostnaderna sålunda bort ligga utanför ramen. Enligt försvarskommittén skulle vid ett sådant förhållande kostnaderna ligga utanför. Att jag dock inte ansett mig böra biträda den uppfattningen beror närmast på att omständigheterna i detta fall ligger något annorlunda till. Det är alldeles riktigt, som herr Virgin också framhöll, att därest bostadshus inte funnits att uppbringa på Muskö för den personal som skall tjänstgöra vid örlogsbasen, hade personalen i större utsträckning måst företå resor till och från arbetet, vilket hade medfört betydande utgifter för statsverket i form av traktamenten och reseersättningar. Dessa kostnader skulle i så fall ha legat inom kostnadsramen.

Därest staten genom lån till bostadsrättsföreningen möjliggör för den att bygga bostäder åt personalen, inbesparas dessa traktamenten och reseersättningar. Lånet utgörs ju av medel som skall betalas tillbaka. Pengarna är inte borta. Jag tycker att detta är skäl för att lånebeloppet läggs innanför ramen. Utskottet har så mycket större fog för denna åsikt som utskottet och riksdagen tidigare, vilket också herr Virgin framhållit, haft samma betraktelsesätt. Jag tänker då på samma sak som herr Virgin, nämligen riksdagens beslut år 1964 att lämna lån till en stiftelse för bostadsanskaffning åt eleverna vid militärhögskolan. Det bestämdes då att det lånet skulle ligga innanför kostnadsramen. I bostadsbristens Stockholm var det svårt att uppbringa bostäder för dessa elever. Genom att bevilja lån kunde statsverket undgå att utbetala traktamenten m. m. åt eleverna. Frå-

gan är om icke försvaret i realiteten snarare gör en vinst än en förlust genom denna anordning.

Jag vill, herr talman, med hänvisning till vad jag här har anfört hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Jag kan gärna hålla med herr andre vice talmannen om att denna fråga inte är så omfattande ekonomiskt sett. Däremot är den principiellt viktig, eftersom det rör sig om huruvida man skall kunna lita på en träffad överenskommelse eller inte.

Mot den bakgrunden tycker jag att det är mycket beklagligt att regeringsbänken står tom — som vanligt, skulle jag vilja säga — och att försvarsministern inte har velat besvara sig med att lämna kammaren den förklaring till förfaringsättet som inte har lämnats i propositionen. Det hade varit värdefullt om så hade skett. Jag hade i så fall velat fråga försvarsministern, om han verkligen vill göra gällande att den nu föreslagna åtgärden kan förenas med försvarsöverenskommelsens anda och innebörd.

Jag har mycket svårt att tro, att försvarsministern skulle ha kunnat besvara den frågan med ja. Jag skulle då ha velat fråga honom, hur han offentligt kan framträda och uttrycka förhoppningar om att enighet om försvarets uppbyggnad skall kunna uppnås även i höst, samtidigt som han tillämpar metoder, som innebär att den överenskommelse som är träffad inte följes.

Jag tycker att detta klingar falskt, herr talman!

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. a hemställt.

Ang. lån till bostadsrättsföreningen Musköten

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende mom. b förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Virgin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 72 punkten 4 mom. b, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Virgin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 32.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen

avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte vissa motioner;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67 till studiemedelsfonden;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Skoklosters slott och samlingar;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap; samt

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten,

varvid utlåtandena nr 73, 76 och 78 företogs punktvis till avgörande.

Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1967/68 till bidrag till företagareföreningar m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1**Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 föreslagit riksdagen att dels medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1967/68 finge beviljas intill ett belopp av 55 000 000 kronor, dels ock till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 1 600 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson* och herr *Olsson, Johan*, (I: 553) samt den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren* (II: 691), i vilka motioner yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att ett årligt anslag av 150 000 kronor under en treårig försöksperiod måtte ställas till kommerskollegiets förfogande för forsknings- och utredningsverksamhet om de mindre och medelstora hantverks- och industriföretagens problem och förhållanden;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wikberg* (I: 555) samt den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Norderön och herr *Jönsson* i Ingemarsgården (II: 688), i vilka motioner föreslagits, att riksdagen skulle besluta att för budgetåret 1967/68 un-

der Bidrag till företagareföreningar m. fl. anvisa ett med 100 000 kronor förhöjt anslag såsom särskilt bidrag till företagareföreningen i Jämtlands län för utökad rådgivningsverksamhet.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1967/68 finge beviljas intill ett belopp av 55 000 000 kronor;

B. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 555 och II: 688, till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 1 600 000 kronor;

C. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 553 och II: 691, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Axel Andersson*, *Ivar Johansson*, *Kajser*, *Harry Carlsson*, *Ottosson*, *Åkerlund*, *Johan Olsson*, *Bohman*, *Ståhl*, *Gustafsson* i Skellefteå, *Gustafsson* i Kärby, *Nelander*, *Björkman* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 555 och II: 688, till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! I statsutskottets utlåtande nr 83 behandlas bl. a. anslagen till företagareföreningarna. Det har ofta varit en fråga med delade meningar. Oppositionen har krävt ökade anslag till föreningarna därför att man har ansett att de har gjort en värdefull insats för ökande av produktionen, effekti-

Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län

viteten och sysselsättningsmöjligheterna hos framför allt de mindre och medelstora företagen. I år föreligger inga motioner om ökade administrationsanslag till föreningarna generellt sett. De har bl. a. genom det ränteläge som varit rådande i varje fall intill våren 1967 haft högre egna inkomster än tidigare.

Dock föreligger en reservation i anledning av motioner om ett extra bidrag av 100 000 kronor till företagareföreningen i Jämtlands län. Oppositionspartierna har funnit de skäl som anförts i motionerna välgrundade. Det blir allt tydligare att de största strukturproblemen uppstår i de inre delarna av landet. Där är den industriella utvecklingen lägre, och erfarenheten har visat att det har varit svårare att driva en effektiv lokaliseringpolitik i dessa områden.

Företagareföreningen i Jämtlands län har gjort berömvärda insatser för att i tid råda bot mot svårigheterna. Jag tror att det är angeläget att inte dröja med ett extra stöd i detta område; det blir både svårare och dyrare ju längre man dröjer. Det är angeläget att slå vakt om de aktiviteter som är på gång. Det extra belopp som här har begärts är i sammanhanget inte alltför oöverkomligt, men det kan betyda en lönsam insats för näringslivet och sysselsättningen i området.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid utlåtandet.

I samband med punkten om företagareföreningarna har också behandlats motionerna I: 553 och II: 691. Motionerna avser en framställning om ett årligt forskningsanslag på 150 000 kronor under en treårsperiod för forsknings- och utredningsverksamhet om de mindre och medelstora hantverks- och industriföretagens problem och förhållanden. Motionerna har tillstyrkts av de fyra remissinstanser som har tillfrågats, nämligen kommerskollegium, Sveriges industriförbund, Företagareföreningar-

nas förbund och Småindustrins exportråd.

Även om inte motionerna omedelbart har bifallits vill jag dock uttala tillfredsställelse över statsutskottets uttalande, att de mindre och medelstora företagen spelar en viktig roll i samhälls-ekonomi och att det synes vara påkallat med en mer ingående kartläggning av deras aktuella situation. Vi motionärer skulle helst ha sett ett direkt bifall till motionerna, men statsutskottets förslag, att Kungl. Maj:t bör undersöka behovet av anslag, bör dock rimligen leda till att den begärda forskningen stöds. Jag vill, herr talman, uttala förhoppningen om ett fortsatt ökat intresse från riksdagens sida för de frågor som har aktualiserats i motionerna.

Herr WIKBERG (cp):

Herr talman! I likhet med de två föregående åren står jag även i år som undertecknare av en motion i denna kammare med hemställen om att riksdagen för nästkommande budgetår under anslaget Bidrag till företagareföreningar m. fl. måtte anvisa ett med 100 000 kronor förhöjt anslag såsom särskilt bidrag till företagareföreningen i Jämtlands län för utökad rådgivningsverksamhet.

Tillåt mig, herr talman, att redogöra för bakgrunden till detta äskande.

Till följd av länets näringsstruktur har den allmänna utvecklingen medfört speciella problem i Jämtlands län. Den dominerande näringsgrenen inom länet är jord- och skogsbruket med binäringsar, medan industrin har den relativt sett lägsta sysselsättningen av samtliga rikets län. Dessa förhållanden och problem har också uppmärksammats av Kungl. Maj:t, som redan år 1959 uppdrog åt länsstyrelsen i länet att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen genomföra en utredning rörande länets näringsliv.

Utredningen avlämnade sitt betänkande år 1963 med en rad konkreta

Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län åtgärdsförslag. Bland de förslag som utredningen redovisade i syfte att komma till rätta med problemen i Jämtlands län ingick en utbyggnad av företagareföreningens verksamhet i länet genom en höjning av det statliga administrationsbidraget med 230 000 kronor.

I särskilda motioner till riksdagen underströks då också bl. a. behovet av ökade resurser för länets företagareförening. Dessa motioner avslogs dock med hänvisning till att strukturproblemen i Jämtlands län skulle vara av samma karaktär som i övriga norrlandslän, varför principiellt olikartade eller längre gående lokaliseringspolitiska insatser inte borde övervägas än för det norra stödområdet i övrigt.

Enligt min mening har emellertid Jämtlands län strukturproblem av påtagligt större storleksordning än övriga norrlandslän. Andelen sysselsatta inom jord- och skogsbruk är större liksom andelen industriellt sysselsatta är väsentligt mindre än inom övriga norrlandslän.

Jämtlands läns sysselsättningsproblem är också stora. I anmärkningsvärt hög grad har nämligen arbetslöshetsproblemen i länet hittills lösts genom en omfattande utflyttning av arbetskraft. Folkmängden i länet har hittills under 1960-talet reducerats med ungefär 10 000 personer. Den kvarboende befolkningen i Jämtlands län är illa betjänt av att sysselsättningssvårigheterna i länet till så väsentlig del som nu sker löses genom utflyttning av arbetskraft.

En fortsatt befolkningsreduktion i samma takt måste inom en överblickbar framtid antagas ge ogynnsamma effekter även i länets huvudbygder genom att underlaget sviktar i första hand för de mest kvalificerade typerna av service. Det finns enligt min mening starka skäl att i tid vara uppmärksam på denna del av lokaliseringsproblemen.

Beträffande lokaliseringstödet har erfarenheterna hittills visat att detta inte löser problemen i inlandet. Av hittills

beviljat lokaliseringstöd, alltså under de första ett och ett halvt åren, har endast 4,3 procent tilldelats företag i Jämtlands län. Sammanlagt har 22 företag i länet fått del av detta statliga stöd. Sysselsättningseffekten härav kan beräknas bli cirka 330 arbetstillfällen. Om hänsyn även togs till den under åren 1963—1965 bedrivna lokaliseringstödverksamheten i form av statskommunala beredskapsarbeten och upplåtelser av investeringsfonder, kan länet uppskattas ha genom beslut under perioden 1963—1966 tillförts cirka 1 300 arbetstillfällen inom basnäringar. Om den slutliga sysselsättningseffekten härav antages ha uppnåtts vid 1967 års slut, skulle länet alltså under en femårsperiod ha tillförts i medeltal 260 arbetstillfällen per år. Under samma tid kan man räkna med ett bortfall av sysselsättningstillfällen i länet på närmare 1 000 per år. Nettoresultatet av sysselsättningsutvecklingen i länet är sålunda trots de statliga stödåtgärderna starkt negativt. Man kan konstatera att Jämtlands län för att nå den industrialiseringsgrad som övriga norrlandslän har skulle behöva en ökning av antalet arbetstillfällen inom industrin med över 8 300 eller ungefär 200 procent, och för att nå den genomsnittliga industrialiseringsgraden i riket skulle behövas en ökning med mer än 12 300 industrisysselsatta, d. v. s. en ökning med ungefär 300 procent.

Lokaliseringstödet nuvarande utformning medför, som jag tidigare påtalat, att det inte kan främja utvecklingen för huvuddelen av befintliga företag inom länet. Med hänsyn till rådande förhållanden torde det därför ställas stora krav på småindustriföretagarna att driva och utveckla sina företag. Utvecklingen inom industrin går mot ökat underleverantörsförfarande. För mindre industrier inom vårt län, som helt saknar storindustri och som har få medelstora industrier och dessutom ett perifert läge med avseende på såväl större marknad som storindustri, blir

Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län

kontaktproblemen större än för företag inom andra län. Detta torde också ha varit den väsentligaste orsaken till att det finns så få medelstora industrier inom länet.

Företagareföreningen i Jämtlands län har mot bakgrunden av de speciella förhållandena i länet all anledning att ytterligare aktivera sig för att stödja och vidareutveckla den typ av företag som är dominerande, nämligen småindustrin. Företagareföreningen har också — såsom även påpekats av herr Johan Olsson — gjort särskilda insatser för förmedlingsverksamhet, konsultverksamhet, försäljning, kalkylering, produktionsplanering etc. Resultaten av dessa initiativ har inneburit en positiv trend, men för att kunna fullfölja dem erfordras ytterligare resurser. En del av dessa initiativ har till och med fått avbrytas på grund av resursknappheten. Som jag inledningsvis påpekade föreslog den statliga utredningen en väsentlig utbyggnad av företagareföreningens verksamhet, vilket förslag emellertid har lämnats helt utan åtgärd. Det förtjänar också påpekas att det statliga administrationsbidraget till vår företagareförening successivt krympt från 70 000 kronor för budgetåret 1962/63 till 50 000 kronor för innevarande budgetår.

Herr talman! Under de tre senaste åren har riksdagen beslutat att av administrationsanslaget till företagareföreningarna skall ett särskilt bidrag på 100 000 kronor utgå till Norrbottens läns företagareförening för verksamheten inom Tornedalen. Statsutskottet gör samma hemställan för budgetåret 1967/68 i det utlåtande vi nu behandlar. Jag vill livligt tillstyrka den framställningen. Men borde det inte av vad som nu framförts av såväl herr Johan Olsson som mig klart framgå, att det även i Jämtlands län råder sådana speciella förhållanden att ett särskilt bidrag till företagareföreningen där också är väl-motiverat för en utbyggnad av dess verksamhet.

Herr talman! Jag ber att få biträda herr Johan Olssons yrkande om bifall till den reservation som är fogad till detta utlåtande.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! När det gäller företagareföreningarnas verksamhet pågår ju en utredning som — det vill jag gärna medge — tyvärr har hållit på med dessa frågor alltför länge. Den avser emellertid att avlämna sitt betänkande i september i år. Därför finns det all anledning att vänta att det kommer förslag om hur denna verksamhet skall läggas upp.

I det förslag som kan väntas räknar utredningen med en förändring av bidragsgrunderna, och några speciella bidrag av den karaktär som tidigare utgått till Norrbotten för Tornedalen och sådana som nu krävs för Jämtlands län har man inte räknat med. Det beror framför allt på att med den nya lokaliseringspolitiska stödverksamhet vi har fått för det norra stödområdet anses det inte längre vara företagareföreningarnas direkta uppgift att syssla med lokaliseringsfrågor.

Däremot är det alldeles klart att företagareföreningarna i vissa fall kommer att kopplas in för diverse utredningar bl. a. för länsstyrelserna och för arbetsmarknadsstyrelsen. Utredningen menar att företagareföreningarna skall ersättas för dessa arbetsuppgifter av den myndighet som begär deras medverkan. Av det skälet kan man inte säga att det finns anledning bifalla denna motion beträffande Jämtlands län, desto mindre som det enligt motionärernas uppfattning är fråga om att medlen skall användas till rådgivningsverksamhet. För oss som har sysslat med dessa frågor i utredningen står det tämligen klart att det inte finns några möjligheter att varje företagareförening skall kunna skaffa de experter som behövs, ty vi är väl alla överens om att vad som krävs är ett väl differentierat närings-

Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län

liv inom de olika regionerna. Det är helt enkelt otänkbart att varje företagareförening skall kunna bistå med den expertisen. Av det skälet menar vi att den utökade rådgivningsverksamhet som det blir frågan om här bör kunna tillhandahållas av statens hantverksinstitut genom att man skapar bättre förutsättningar för deras regionala verksamhet. Framför allt när det gäller Norrland finns det redan nu ett kontor i Luleå, och helt nyligen har det byggts upp ett kontor i Härnösand, som naturligtvis också bör kunna stå till tjänst med rådgivningsverksamhet till Jämtlands län.

När herr Wikberg säger att administrationsbidraget successivt krymt så är det rätt när det gäller det direkta bidraget, men som här har påpekats, jag tror det var av herr Olsson, har föreningarna genom de högre räntemarginalerna fått ett betydligt ökat tillskott. Det är naturligtvis också statliga medel. Av det skälet har det heller inte i år — vilket herr Olsson också påpekade — kommit några speciella motioner om ökade bidrag. Föreningarnas administrationskostnader bör därför väl kunna täckas dels av det direkta administrationsbidraget och dels av de ökade räntemarginalerna.

Vi i statsutskottets majoritet anser därför att man inte bör bifalla denna motion, och det finns alla skäl att tro att även om förhållandena är speciellt svåra i jämtlandsområdet kan det med likartade motiveringar även längre fram ställas krav från andra läns företagareföreningar. Jag tror att det vore en olycklig utväg om riksdagen tid efter annan skulle besluta om speciella bidrag till vissa föreningar. Jag anser att vi bör avvakta företagareföreningsutredningens resultat och se på det förslag som framlägges från utredningens sida för att lösa problemet med företagareföreningarnas ekonomiska bidrag från staten.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag tycker att herr Söderberg var så onyanserad i sin argumentering mot förslaget om bidrag till företagareföreningen i Jämtlands län, att det kanske bör sägas någonting också av en annan ledamot av den utredning som han här har redogjort för.

Jag har ingenting att invända mot herr Söderbergs sakuppgifter i sammanhanget, men jag vill alldeles bestämt hävda att det som utredningen är inne på inte kan — som jag ser det — utgöra något hinder för att detta bidrag av 100 000 kronor skall kunna utgå till företagareföreningen i Jämtlands län. Jag anser tvärtom att det är i hög grad angeläget att ge detta bidrag — riksdagen har ändå accepterat principen i och för sig genom att ge företagareföreningen i Norrbottens län ett särskilt bidrag flera år i rad. Jämtland är nu en gång, som inte minst herr Wikberg här redogjort för, ett specifikt fall i detta sammanhang.

Även om det kan konstateras att företagareföreningarnas verksamhet numera inte har direkt lokaliseringspolitiskt inslag, är det alldeles uppenbart, att det lokaliseringspolitiska arbetet och den verksamhet som företagareföreningarna bedriver aldrig kan skiljas åt. Herr Söderberg har här mycket riktigt sagt att föreningarna blir inblandade i sammanhanget när det gäller utredningsarbete och annat, och jag anser att det är ytterst angeläget att så sker och att så kommer att ske i fortsättningen. Å andra sidan kan emellertid aldrig en verksamhet som företagareföreningarna bedriver på det rent ekonomiska området direkt och helt skiljas från den lokaliseringspolitiska verksamheten, ty dessa saker hänger samman, som man brukar säga, som ler och långhalm.

I detta sammanhang kan frågan ju ses på det sättet, att det kan vara angeläget att ge Jämtlandsborna denna förstärkning på 100 000 kronor och betrakta den som ett led i den lokaliseringsverk-

Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län

samhet som ändå är så nödvändig och som måste bedrivas mera aktivt än som hittills har skett. Företagareföreningen får alltså här tillfälle att göra en insats för att kanske bevara de företag, som redan finns, och därmed minska angelägenheten av att bedriva en direkt lokaliseringspolitisk verksamhet. Jag ser detta närmast som ett medel att eventuellt förebygga eller i varje fall minska verkningarna av den fortgående ssyselsättningsminskning som herr Wikberg här konstaterade. Det är en utomordentligt angelägen uppgift att försöka hindra den utvecklingen, ty om det hela sedan skall repareras i efterhand kommer det att kosta mycket, mycket mer både pengar och arbete att råda bot på dessa svårigheter än vad som skulle kunna ske om exempelvis dessa 100 000 kronor beviljades — det blev alltså en profylaktisk verksamhet så att företagareföreningen skulle kunna bevara de företag som redan finns och stärka deras positioner.

Ur den synpunkten anser jag att det är ytterligt angeläget, ärade kammarledamöter, att företagareföreningen i Jämtlands län får dessa 100 000 kronor såsom en hjälp och kanske ännu mer som en uppmuntran i det utomordentligt värdefulla arbete som företagareföreningen ändock hittills har utfört och som skulle kunna stå som ett ledande exempel i många andra fall. Företagareföreningen spelar ju en väsentlig roll, och jag tror att det är angeläget att riksdagen visar den verksamhet som föreningen bedrivit sin uppskattning och sin uppmärksamhet genom att bevilja detta bidrag som jag tycker är så utomordentligt väl motiverat.

Herr WIKBERG (cp):

Herr talman! Herr Andersson i Brämhult har sagt i huvudsak vad jag avsåg att säga, och jag skall därför inte upprepa det. Låt mig bara få tillägga att riksdagen nu har fastslagit att det råder speciella förhållanden i tornedalsom-

rådet i Norrbottens län och därför beviljat ett extra bidrag åt företagareföreningen i detta län. Jag tror att vi kan vara överens om att det råder speciella förhållanden också i Jämtlands län. Vad är det då för fel att göra en likartad behandling i detta fall?

När herr Söderberg säger att administrationsbidraget väl täcker de erforderliga kostnaderna, är det nog en sanning med viss modifikation. Låt mig bara meddela att företagareföreningen tidigare hade tillsatt ett par tjänster för bl. a. konsulterande verksamhet, vilka man på grund av penningknapphet nu blivit tvungen att låta stå vakanta, trots att länet som sådant inte kan beskyllas för att inte visa tillräckligt intresse för dessa frågor, eftersom enligt den statliga utredningen landstinget i Jämtlands län i förhållande till antalet skattekronor lämnar det högsta anslaget i riket till företagareföreningen.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Att landstinget i Jämtlands län lämnar ett extra bidrag är, även om detta skulle vara det allra högsta i landet, i och för sig inte något märkvärdigt. Bidrag ger de flesta landsting. Om nu Jämtlands läns landsting har funnit skäl att lämna ett extra högt bidrag får landstinget genom det skatteutjämningsförfarande som tillämpas också ett stort bidrag av staten i det sammanhanget.

När nu herr Wikberg talar om anställandet av konsulter bör det emellertid stå alldeles klart att det inte kan vara en vettig lösning på problemet att man för ett så pass begränsat område som Jämtland skall anställa speciella konsulter såsom experter på olika områden. Det måste vara betydligt förståndigare att lösa detta problem i större regionala sammanhang. Detta är statens hantverksinstitut redan inne på genom sitt regionalkontor i Härnösand, och det är en utveckling som företagareföreningsutredningen för sin del livligt tillstyrker.

Om särskilt statsbidrag till företagareföreningen i Jämtlands län

Vad jag menar med att det ökade bidraget täcker kostnaderna för verksamheten är att de ökade bidrag som utgår via räntemarginalerna mer än väl utjämnar minskningen i det direkta statliga bidraget. Därmed får föreningen i realiteten ett betydligt kraftigare ökat bidrag från staten än tidigare.

När herr Wikberg, med anledning av att Norrbottens län fått ett extra bidrag, menar att detta kan vara skäl för att också Jämtlands län får det, tror jag det vore oklokt att nu, när ett förslag till omläggning av hela bidragsverksamheten väntas, utöka dessa speciella bidrag. Då uppstår naturligtvis skäl även för andra föreningar att begära liknande bidrag. Varför skulle inte företagareföreningen i Älvsborgs län kunna begära ett ökat bidrag för att stödja lokaliseringens verksamhet i exempelvis Dalsland, där man ju har speciella bekymmer? Det är faktiskt så att företagareföreningarna i fortsättningen inte så direkt skall syssla med lokaliseringspolitiska frågor utan i det sammanhanget medverka med att verkställa vissa utredningar. På den punkten hade herr Andersson inte någon annan uppfattning än jag, fast han nu säger att det jag framförde var onyanserat. Företagareföreningarna skall givetvis i den mån länsstyrelser och andra myndigheter så önskar kunna utföra utredningar. Det är företagareföreningsutredningens uppfattning — och jag tror att den också delas av herr Andersson — att detta arbete skall ersättas på ett speciellt sätt av de statliga myndigheter som utnyttjar företagareföreningarnas verksamhet.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad herr Wikberg har anfört, men jag tycker ändå att det ständiga talet om att man skall vänta på en utredning börjar bli litet tröttsamt. Jag har ett minne av att samma skäl har åberopats åtminstone ett par år tidigare.

I norra stödområdet, som vi här har talat om, intar väl Jämtland ändå allra minst samma ställning som Tornedalen. Förra året visade det sig nämligen att befolkningsminskningen hade upphört i alla norrlandslän och vänts i en visserligen obetydlig men dock ökning — med undantag av just Jämtland.

Jämtland befinner sig alltså i ett alldeles speciellt läge, och därför tycker jag att det som föreslagits i reservationen vore ett mycket billigt sätt att hjälpa till att skapa nya arbetstillfällen i Jämtland och se till att också Jämtlands län kommer med bland de norrlandslän som, i stället för att ha problem på grund av befolkningsminskning, kan glädja sig åt en befolkningsökning.

Vidare är kommunikationerna rätt besvärliga i detta område. Herr Söderberg hänvisade till regionalkontoret i Härnösand, men det skulle bli ganska svårt att få kontakt med det på grund av kommunikationsförhållandena. Om konsulenterna i stället fanns i Östersund skulle nog jämtlänningarna ha betydligt större glädje av dem.

Jag ber alltså, herr talman, att få ansluta mig till yrkandet om bifall till reservationen.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Det är visserligen teoretiskt möjligt att få en väl differentierad konsultverksamhet genom att placera ut sådana konsulter i alla län, men det är helt enkelt orimligt, för det första av det skälet att det inte finns tillgång till expertis i tillräcklig omfattning, och för det andra därför att det skulle innebära ett nationalekonomiskt slöseri att förfara på det sättet.

Så dåligt är det väl inte med rese-möjligheterna, herr Andersson, att inte en konsulent i Härnösand skulle kunna ta sig upp till Jämtland.

Jag delar fullkomligt herr Anderssons uppfattning om att det är absolut nödvändigt att göra vad som göras kan för att i Jämtland få till stånd en bättre

Ang. befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt

differentierad industriell verksamhet. Statsmakterna bör medverka härtill men inte på det sätt som föreslås här. Andra och kraftigare lokaliseringsåtgärder är nödvändiga i detta sammanhang.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i mom. A.

Sedermera gjorde herr talmannen jämlikt de rörande mom. B framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 83 punkten 1 mom. B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wikberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 56.

Därefter bifölls på gjord proposition utskottets i mom. C gjorda hemställan.

Punkterna 2 och 3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av väckta motioner angående befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 564, av herr *Kaijser*, och II: 700, av herr *Björkman*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta, att Svenska litteratursällskapet i Finland skulle befrias från skyldighet att utge arvsskatt för vad som på grund av testamentariska förordnanden tillfallit sällskapet av kvarlåtenskapen efter makarna Nordenstreng, Uppsala; samt

2) de likalydande motionerna I: 566, av herr *Lidgard*, och II: 730, av herr *Nordstrandh*, vari anhållits, att riksdagen måtte medgiva, att makarna Nor-

Ang. befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt

denstrengs i motionerna angivna donation till Svenska litteratursällskapet i Finland finge åtnjuta sådan befrielse, som enligt arvs- och gåvoskatteförordningen 3 § första stycket tillkomme akademi och sådan stiftelse eller sammanslutning, som hade till huvudsakligt ändamål att främja vetenskaplig undervisning eller forskning.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 564, av herr Kaijser, och II: 700, av herr Björkman, om befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt, samt

2) de likalydande motionerna I: 566, av herr Lidgard, och II: 730, av herr Nordstrandh, om befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Gösta Jacobsson*, *Lundström* och *Björkman*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! I denna fråga föreligger det icke någon motiverad reservation, men vi är några ledamöter i utskottet som har reserverat oss blankt.

Vi som har reserverat oss — och jag förmodar även andra — hade givetvis önskat att man skulle kunnat bifalla de motioner som föreslår att Svenska litteratursällskapet i Finland skall slippa betala den arvsskatt som egentligen skall utgå. Vi har emellertid höjt oss inför det faktum att bestämmelserna är sådana att Kungl. Maj:t icke har möjlighet att medge befrielse från skatten. Det sägs i utskottsutlåtandet att det även andra gånger förelegat skäl i och för sig att bevilja befrielse från arvsskatt men att Kungl. Maj:t icke kunnat göra detta, när det gällt ut-

ländska mottagare på grund av bestämmelserna i arvsskatteförordningen.

Det förefaller mig alldeles klart att här borde finnas sakliga skäl för att bevilja denna befrielse. Frågan är hur det skall gå till. Ännu har Kungl. Maj:t inte behandlat den framställning som gjorts om skattebefrielse. Jag vill för min del hoppas att Kungl. Maj:t väntar med ett avgörande till dess ändringar i arvsskatteförordningen ger möjlighet till befrielse.

I utrikesdebatten avvek jag från det tema som de flesta ägnade sig åt, nämligen Vietnamkriget. Jag talade även om några nordiska frågor och berörde därvid språkproblemet i Finland. Jag tillåter mig att erinra därom i detta sammanhang.

Det svenska språket i Finland befinner sig för närvarande i ett krisläge. Den språkstrid som pågår där innebär, såvitt jag kan förstå, att det finns stor risk för att det svenska språket skall komma att ytterligare hållas nere inom grundskolan. Det är ju tråkigt för oss svenskar som kommer att få ännu större svårigheter att göra oss förstådda i Finland, men för det nordiska samarbetet skulle det enligt min mening innebära en katastrof om denna utveckling gick vidare. Ett nordiskt samarbete som grundar sig på engelska språket är för mig en ytterligt, jag höll på att säga vidrig, tanke. Vi har ju haft det nordiska språket såsom en gemenskap som har förenat oss och gjort att vi har kunnat förstå varandra, även om det ibland kanske har skett med någon svårighet. Vi har lättare och bättre kunnat uttrycka vår uppfattning än vad som varit fallet, om vi varit tvungna att nyttja ett annat språk.

Debatten i denna fråga vid Nordiska rådets möte i Helsingfors nyligen gav också vid handen att det inte bara är i Sverige den här frågan uppmärksammas. I de övriga nordiska länderna betraktas den på samma sätt. Tidningspressen i Norge och Danmark har givit

Ang. befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt

tydliga uttryck för att språkfrågan i Finland har stor betydelse för samarbetet i Norden.

Vår attityd i Sverige vad beträffar den finska språkstriden kan naturligtvis inte vara annan än att vi på vår sida försöker göra vad vi kan för att tillgodose finska krav på finskt språk i skolan, så att t. ex. barn som flyttar hit i samband med att deras föräldrar får arbete här skall ha möjlighet att under de första åren fullgöra sin skolplikt på finska språket för att givetvis så småningom övergå till svenska.

För övrigt kan vi väl bara indirekt ge vårt stöd åt svenskt språk och svensk kultur i Finland. Vi kan göra det på flera sätt, som jag berörde i utrikesdebatten och som jag inte skall gå in på i dag. Det minsta vi kan göra är väl ändå att visa att vi själva har en djup förståelse för svenska språkets betydelse i Finland, inte bara för förhållandet mellan Finland och Sverige utan för hela det nordiska samarbetet. Ett sätt att visa detta är att skapa förutsättningar för att i det aktuella fallet och i vissa andra fall arvsskattebestämmelserna inte skall lägga hinder i vägen för donationer till främjande av svenskt språk, svensk kultur och svensk litteratur i Finland. I sitt utlåtande skriver bevillningsutskottet, som jag tidigare framhöll, att enligt utskottets mening hör bedömandena härvidlag kunna anförtros åt Kungl. Maj:t. Och vidare heter det: »Utskottet förväntar sig att Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang framlägger förslag till sådana författningsändringar, att dispensbestämmelserna utformas i enlighet med vad som nu gäller enligt andra skatteförfattningar, där ett motsvarande behov av dispenser regler konstaterats.»

Jag vill uttala förhoppningen att Kungl. Maj:t framlägger förslag i frågan utan något längre dröjsmål. Det framgår av motionerna, liksom av utskottets utlåtande, att om Svenska litteratursällskapet i Finland varit en

svensk juridisk person, så hade sällskapet antingen sluppit arvsskatt eller fått arvsskatten kraftigt reducerad. Som det nu är går en mycket stor del av arvet till skatt, vilket är ytterst beklagligt.

Herr talman! Jag har med dessa ord endast velat understryka värdet och betydelsen av att en reform härvidlag genomförs snarast möjligt, och jag hoppas att regeringen drar på behandlingen av denna arvsskattefråga till dess att det finns möjlighet att bevilja Svenska litteratursällskapet i Finland befrielse från arvsskatt för ifrågavarande arv. Något yrkande utöver utskottets har jag alltså inte.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! Jag har allvarligt bemödat mig om att försöka sätta mig in i vad utskottet anfört beträffande min motion om befrielse från arvsskatt för Svenska litteratursällskapet i Finland. Så mycket har jag förstått av utlåtandet att däri hemställts att motionen inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag tycker mig också ha uppfattat utlåtandet på det sättet — det står ju delvis i texten — att man understryker att denna skattelagstiftning, som all annan lagstiftning, understundom kan medföra följder i det enskilda fallet, vilka utgör icke avsedda, ibland stötande, konsekvenser. Jag tycker mig i utskottsutlåtandet kunna inlägga den uppfattningen att detta möjligen kan gälla i det ärende som aktualiserats. I varje fall tycks ärendet ha föranlett utskottet att hos Kungl. Maj:t beställa ett förslag om författningsändringar så att det alldeles otvetydigt skall framgå att Kungl. Maj:t har möjlighet att ge dispens från arvsskatt under vissa förutsättningar i ett fall som det nu aktuella. I enlighet med vad jag anfört i motionen kan man kanske ifrågasätta om Kungl. Maj:t inte har denna möj-

Ang. befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt

lighet redan nu. Det finns dock ingen anledning att ge sig in på de juridiska finurligheterna.

Vad jag trots mina bemödanden inte riktigt kommit underfund med är om utskottet menar att Kungl. Maj:t redan nu har möjlighet att — t. ex. efter de linjer som finns angivna i motionen — främja ett tillgodoseende av förslaget enligt motionen — kanske i sista hand genom ett direkt förslag till riksdagen att den Nordenstrengska donationen skall meddelas skattebefrielse. Är detta förhållandet — jag vågar kanske hemställa att någon talesman för majoriteten i utskottet som begriper detta bättre än jag gör vill upplysa om den saken — så skall jag avstå från något yrkande i ärendet.

Om utskottet emellertid menar att det bemyndigande som Kungl. Maj:t nu förutsättes skaffa sig genom en författningsändring inte skall kunna göras tillämpligt på detta ärende — detta ärende som är själva incitamentet på den ifrågasatta författningsändringen — tycker jag att man har kommit i en mycket tråkig situation. Jag kan nog inte på samma sätt som herr Lundström nöja mig med en förhoppning om att Kungl. Maj:t skall ligga och dra på ärendet, utan jag skulle vilja hoppas på ett förtydligande av någon talesman från utskottet vad man har menat på den här punkten.

Låt mig dock, herr talman, i allra största korthet lämna en liten kommentar till vad ärendet rör sig om och knyta några reflexioner till formuleringar som förekommer i utlåtandet.

Svenska litteratursällskapet har enligt sina stadgars § 1 till uppgift att samla, bearbeta och offentliggöra vittnesbörden om den svenska kulturens uppkomst och utveckling i Finland, att främja inhemsk forskning rörande svenska språket och litteraturen samt att främja inhemsk litterär verksamhet på svenska språket genom prisbelöningar och understöd.

Svenska medborgare har i alla hänseenden där litteratursällskapet är verksamt jämställt med finländska när det gäller understöd, prisbelöningar och bidrag. Av utskottsutlåtandet kan man kanske få den uppfattningen att sällskapet huvudsakligen ägnar sig åt något slag av, i och för sig naturligtvis utomordentligt värdefull, allmänkulturell verksamhet inom det svenska språkområdet i Finland och därför inte riktigt har den tunga anknytning till vetenskaplig forskning som är en förutsättning för skattebefrielse när det gäller svenska rättssubjekt. Det är naturligtvis en fråga om värderingar, och sådana kan ju alltid diskuteras.

Under åren 1937—1964 har sällskapet emellertid, såsom jag framhållit i motionen, lämnat understöd åt ett mycket stort antal svenska forskare, bl. a. åt historiker, litteraturhistoriker och teaterhistoriker, personer som Beth Hennings, Henrik Schück, Agne Beijer, Oscar Antonsson, Åke Setterwall och Sten Carlsson och andra som jag angivit i motionen. Dessa är i och för sig tillräckliga garantier för att det är en verkligt vetenskaplig forskning som man understödjer på ett betydelsefullt och tungt vägande område.

I ett annat avsnitt har utskottet uttalat att det skulle vara angeläget med en viss reciprocitet mellan olika länder i frågor av detta slag. Det finns naturligtvis ingen anledning att invända något mot ett sådant resonemang, men jag skulle vilja understryka att denna reciprocitet inte nödvändigtvis behöver ta sig uttryck i högtidliga konventioner utan också kan komma fram i ett praktiskt handlande.

Jag har i motionen lämnat exempel på hur den finska staten har visat en utomordentlig generositet när det gäller en donation som är ganska snarlik den nu aktuella. Det gällde en donation för ett tiotal år sedan av en finländare till Uppsala universitet. Jag tycker att en motsvarande generositet från svensk

Ang. befrielse för Svenska litteratursällskapet i Finland från skyldighet att utge viss arvsskatt

sida icke vore omotiverad, utan att jag därför skulle behöva bli beskylld för att lida av en olycklig och kanske obesvarad kärlek till finländsk kultur.

Herr talman! Jag avstår för ögonblicket från att framställa något yrkande. Jag gör detta i förhoppning att någon som bättre kan ärendet skulle vilja tala om för mig att ett bifall till utskottets utlåtande inte behöver betyda att sista taget beträffande detta ärende har gått.

Herr JOHANSSON, TAGE, (s):

Herr talman! Bevillningsutskottet är helt överens om att dessa båda motioner bör avstyrkas. Detta är det väsentliga i sammanhanget. Det bör kanske också tilläggas att motionären i andra kammaren har deltagit i ärendets behandling i utskottet och varit med om att fatta det beslut som vi är överens om.

Det finns flera skäl för detta, men vad jag framför allt vill framhålla är att riksdagen inte bör ta ställning till enskilda fall. Om befrielse från skatt skall beviljas, bör en sådan fråga handläggas av regeringen. Riksdagen bör begränsa sig till att dra upp de normer efter vilka skatt skall tas ut. Även om den stiftelse som det här är fråga om hade varit svensk, är det inte alldeles säkert att den hade blivit befriad från skatt; förmodligen hade det blivit en viss reducering och eftergift.

Vad gäller motionärernas uppfattning, som också refererades av herr Lidgard, om att vi bör ha nordiska bestämmelser på detta område kan sägas att utskottet säkerligen är helt överens med motionärerna på denna punkt. Vi har dock mycket starkt tryckt på att om det skall bli sådana bestämmelser, skall dessa självklart komma till stånd efter förhandlingar, under vilka man kommer fram till både ömsesidiga rättigheter och skyldigheter i det avseendet.

Herr Lidgard frågade vad utskottets utlåtande egentligen innehåller och om man får tolka det så att ett bifall till utskottets hemställan innebär att den ifrågavarande ansökan från stiftelsen kan bifallas. Jag skall inte försöka exakt tolka bestämmelserna, men i utskottets utlåtande har vi lagt in den mening att Kungl. Maj:t med nuvarande fullmakter inte kan efterge denna skatt och att, om regeringen anser att skatten skall efterges, den får förelägga riksdagen förslag härom. Om riksdagen, som ju hittills har varit mycket restriktiv när det gäller att ge regeringen fullmakter i sådana frågor, ökar möjligheterna här till kommer självklart sådana bestämmelser att utformas att regeringen endast i alldeles speciella fall får ensam besluta i skattefrågor av denna art.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets enhälliga hemställan.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! Jag tackar för vad herr Tage Johansson sade. Det tillfredsställer mig emedan det visar att ärendet kan komma tillbaka till riksdagen som då får tillfälle att på nytt ta ställning till frågan.

Herr Tage Johansson sade vidare att ledamöterna i utskottet har varit ense om att motionerna skulle avslås. Det är emellertid inte riktigt vad man har varit ense om, utan man har enats om att motionerna inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Detta tycker jag är ganska viktigt i sammanhanget, eftersom man i utskottsutlåtandet säger att man inte har tagit definitiv ställning till de förutsättningar som bör gälla för dispens.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om antidumping- och utjämningstull, m. m.; samt

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § 4 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av väckta motioner om möjlighet för domstol att anställa tolk;

nr 32, i anledning av väckta motioner om beaktande i rättsliga sammanhang av utlännings språksvårigheter; och

nr 33, i anledning av väckta motioner om straff för försök till frihetskränkande otukt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, såvitt angår jordbruksärenden; och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av motioner angående föroreningen av vattendrag genom vissa tvättmedel m. m.;

nr 23, i anledning av motioner angående vatten- och luftföroreningar m. m.; samt

nr 24, i anledning av motioner om en fullständigare rening av avloppsvatten.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag för budgetåret 1967/68 till handelshögskolan i Stockholm; och

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa pensionsfrågor m. m.

Anmäldes en från talmanskonferensen inkommen skrivelse med överlämnande av från riksdagens organisationsutredning inkomna promemorior angående inrättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen och angående riksdagsutskottens studieresor till utlandet.

Anmäldes och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av motion om normalisering av förbindelserna mellan Sverige och Tyska Demokratiska Republiken;

statsutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till civilförsvaret; samt

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökad utbildning av journalister m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av väckta motioner angående åtgärder vid beskattningen i syfte att främja sparandet; samt

nr 41, i anledning av väckta motioner rörande befrielse från bensinskatt och differentiering av skatt på bensin och olja;

bankoutskottets utlåtande nr 20, i anledning av motioner om pension åt vissa f. d. tjänstemän hos riksdagen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 44, i anledning av väckta motioner om en allmän grupplivförsäkring m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av motioner angående ungdomsvården; samt

nr 26, i anledning av motioner angående ungdomsvården.

Anmäldes och bordlades en av herr *Nilsson, Ferdinand*, avlämnad motion, nr 838, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.53.

In fidem
K.-G. Lindelöw